

ENZO BIANCHI

Introducere în lectura duhovnicească a Scripturii

Cuvânt și rugăciune

DEISIS

ENZO BIANCHI
prior al Comunității Monastice din Bose

Introducere în lectura duhovnicească a Scripturii Cuvânt și rugăciune

cu traducerea integrală a scrierilor lui
Guigo II Cartusianul

Ediția a II-a

Cu o prefață de
Mitropolitul Serafim

În românește de
Maria-Cornelia Ică jr

DEISIS
Sibiu 2009

Lector: diac. Ioan I. Ică jr
Coperta: Maria-Cornelia Ică jr
Tehnoredactor: Paul Morar

Mulțumim Comunității monastice din Bose, Italia,
pentru generoasa permisiune de a traduce și edita
versiunea românească a acestei frumoase cărți
de inițiere spirituală creștină.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

BIANCHI, ENZO

**Cuvânt și rugăciune: introducere în lectura duhovnicească
a Scripturii: cu traducerea integrală a scrierilor lui Guigo II
Cartusianul / Enzo Bianchi; pref.: mitropolitul Serafim; trad.:
Maria-Cornelia Ică jr. – Ed. a 2-a, rev. – Sibiu: Deisis, 2009**

Bibliogr.

ISBN 978-973-7859-49-5

**I. Serafim, mitropolit al Germaniei, Europei Centrale
și de Nord (pref.)**

II. Ică, Maria-Cornelia (trad.)

2

Traducere după:

ENZO BIANCHI

Pregare la Parola. Introduzione alla „lectio divina”

© Piero Gribaudi Editore s.r.l., Milano, 1974; ed. 14, 1994

© DEISIS, pentru prezenta versiune

Cuvânt-înainte

Enzo Bianchi este din 1968 fondatorul și părintele duhovnicesc (deși nu este preot) al Comunității Monastice de la Bose (Italia), o obște formată din monahi și monahii de diferite confesiuni creștine, care împreună Îl caută pe Dumnezeu în rugăciune, în sărăcie, în feciorie și în ascultare față de Evanghelie — Cuvântul lui Dumnezeu. Redescoperirea monahismului ca viață hrănită esențial din pâinea Cuvântului lui Dumnezeu (euharistic, biblic și mistic) și evidențierea vocației ecumenice a acestui Cuvânt reprezintă particularitatea comunității întemeiate de părintele Enzo la Bose. Obște prezentă printre oameni (unii monahi profesează diferite servicii în afara mănăstirii) și pusă în slujba oamenilor prin numeroasele întâlniri ecumenice și duhovnicești pe care le organizează de-a lungul anului, unele de talie mondială, cum sunt Simpozioanele internaționale anuale de spiritualitate ortodoxă dedicate începând din 1993 câte unei personalități sau teme duhovnicești răsăritene din tradiția rusă și greacă*.

* Iată temele acestor Simpozioane internaționale de spiritualitate ortodoxă ale căror comunicări fac substanța

Participând la unele dintre aceste simpozi-
oane am avut prilejul să cunosc nemijlocit viața
în multe privința exemplară a acestei comuni-
tăți monastice, unică în felul ei în Occidentul
creștin.

Părintele Enzo este un îndrăgostit de Ortodo-
xie, de monahismul și de tradiția mistică, păstră-
toare fidelă a spiritului evanghelic din primele

tot atâtor volume apărute în Editura Qiqajon, editura
mănăstirii Bose: 1993, Sfântul Serghie din Radonej și
epoca sa; 1994, Nil Sorski și isihăsmul; 1995, Paisie
Velickovski și mișcarea lui duhovnicească; 1996, De la
Sarov la Diveievo. Sfântul Serafim din Sarov și înflorirea
monahismului rus în secolul XIX; 1997, Marea veghe.
Spiritualitatea rusă între Sfinții Ignatie Briancianinov și
Ioan din Kronștadt; 1998, Sfântul Siluan, viață și spiri-
tualitate; 1999, Toamna Sfintei Rusii. Sfințenie și spi-
ritualitate în timp de criză și persecuții 1917–1943;
2000, Noaptea Bisericii Ruse din 1943 până astăzi. Între
2000–2006 s-au ținut câte două Simpozioane interna-
ționale de spiritualitate ortodoxă, unul pe teme ruse și
altul pe teme grecești: 2000, Nicodim Aghioritul și *Filo-
calia* / Teme ale sfințeniei ruse; 2001, Sfântul Ioan Scă-
rarul și Muntele Sinai / Căi ale monahismului rus; 2002,
Pustia Gazei: Varsanufie, Ioan, Dorotei / Marele Sobor
moscovit din 1917–1918; 2003, Sfântul Simeon Noul
Teolog și monahismul din Constantinopol / Sfinții stareți
de la Optina; 2004, Sfântul Atanasie Athonitul și mona-
hismul athonit / Rugăciunea lui Iisus în spiritualitatea
rusă a secolului XIX; 2005, Sfântul Ioan Damaschinul,
un Părinte la ivirea islamului / Sfântul Andrei Rubliov
și icoana rusă; 2006, Nicolae Cabasila și dumnezeiasca
Liturghie / Misiunile Bisericii Ruse. Din 2007 s-a revenit
la un singur Simpozion de spiritualitate ortodoxă anual
pe teme comune: 2007, Schimbarea la Față în spiritua-
litatea ortodoxă; 2008, Paternitatea duhovnicească în
spiritualitatea ortodoxă. [n.ed.]

veacuri creștine. Iar dragostea sa pentru Ortodoxie a transmis-o și obștii pe care o conduce și care încearcă să trăiască, în vremea de azi, în și din duhul apostolic al monahismului patristic. Pentru aceasta Comunitatea de la Bose a editat cele mai multe din scrierile duhovnicești ale Răsăritului creștin, de la Părinții pustiului până la autorii cei mai recentți. Firește, obștea părintelui Enzo valorifică în egală măsură tradiția monastică occidentală care cunoaște nenumărați reprezentanți apăruiți aici din aceeași sete infinită a omului de a se uni cu Dumnezeu. Astfel, Comunitatea de la Bose se străduiește să dea mărturie despre unitatea monahismului creștin în diversitatea legitimă a tradițiilor sale, așa precum el s-a manifestat în primul mileniu de viață creștină.

În persoana părintelui Enzo Bianchi se întâlnește, cum rar se întâmplă, erudiția cea mai înaltă — este unul din cei mai prolifici scriitori duhovnicești din Occident — cu evlavie și smerenia monahului simplu, care nu-și face nici pe departe un titlu de glorie personală din darurile cu care a fost înzestrat de Dumnezeu.

Cartea de față — un adevărat bestseller, fiind publicată până acum în 14 ediții și tradusă în 11 limbi, și pe care Editura Deisis o oferă cititorului român într-o frumoasă versiune românească — este o veritabilă „carte-program”, concentrând în puține pagini esența proiectului spiritual ce animă Comunitatea de la Bose. Părintele Enzo Bianchi redescoperă în spiritul tradiției uitate a acelei *lectio divina* tipice monahismului benedictin medieval prescolastic, relația *Biblie–rugăciune*. Moștenită în creștinism din tradiția Vechiului

Testament și prezentă la toți Părinții Bisericii, atât în Apus, cât și în Răsărit, ea a fost din diferite motive ocultată mai târziu, ajungându-se la o veritabilă amnezie a Cuvântului lui Dumnezeu.

E adevărat că Reforma din secolul XVI a însemnat o redescoperire a Bibliei în viața omului și a comunităților creștine, însă principiile promovate de reformatori („sola fide” și „sola gratia”) au făcut ca Scriptura să nu mai fie privită ca o „carte a Bisericii”, adresată omului, însă nu izolat, ci ca membru al organismului viu la Trupului lui Hristos care este Biserica. Dimpotrivă, Biblia era pusă în mâna credinciosului ca să fie înțeleasă după „inspirația” personală, indiferent de relația sa cu obștea Bisericii. De unde, multitudinea înțelesurilor contradictorii care au fărâmițat unitatea Bisericii. Desigur, această atitudine nouă față de Scriptură venea dintr-o cu totul altă percepție a misterului Bisericii, care nu mai era înțeleasă ca manifestare concretă a Trupului lui Hristos acolo unde se săvârșește Euharistia și se vestește într-un cadru liturgic, de rugăciune, Cuvântul lui Dumnezeu.

Or, trebuie să subliniem, în Tradiția dintotdeauna a Bisericii Biblia a fost și este privită drept Cartea prin excelență a Bisericii, pe care aceasta o vestește și o interpretează sub călăuzirea Duhului Sfânt, înainte de toate în cadrul liturgic al săvârșirii Euharistiei (Liturghiei). Fiindcă, Euharistia este prelungirea „Întrupării” și a „cuvintelor Domnului”, pe care Apostolii înșiși le-au înțeles numai frângând pâinea (cf. *Lc 24, 30–32*). Există o legătură tainică, adâncă între Euharistie și Cuvântul lui Dumnezeu (Scriptură). Euharistia este

Hristos Însuși, mort și înviat, care se dă pe Sine ca pâine „pentru viața lumii” (*In* 6, 51). Ea este Cuvântul întrupat („Și Cuvântul trup s-a făcut...”, *In* 1, 14), fundamentul Noului Testament și al Bisericii. Fiindcă nu poate exista Biserică fără Euharistie. Biserica apare (se manifestă) acolo unde se săvârșește Euharistia. S-a spus: Biserica (poporul lui Dumnezeu: credincioși, preoți și episcop) face (săvârșește) Euharistia, iar Euharistia face (constituie) Biserica, adică transformă poporul lui Dumnezeu în Trupul lui Hristos. Ca membri ai Bisericii prin Botez și prin Împărtășirea din aceeași pâine (Trupul lui Hristos), credincioșii nu mai sunt izolați unii de alții, ci sunt mădulare unii altora și mădulare ale trupului lui Hristos (cf. *1 Co* 10, 17; 12, 12–13, 17...). Dacă în Vechiul Testament, Cuvântul lui Dumnezeu (Hristos) se adresează oamenilor prin gura profeților, în Noul Testament, Cuvântul se face trup, devine om și se adresează direct lumii. Iar Biserica există prin aceste două forme ale prezenței lui Hristos în lume: Euharistie și Cuvânt pe care nu le desparte niciodată, pentru că Hristos nu poate fi împărțit. Euharistia deci este Cuvântul întrupat; Biblia, Cuvântul rostit, consemnat de autorii sfinți, iar Biserica (poporul lui Dumnezeu) săvârșește Euharistia și vestește Cuvântul (Evanghelia) cu care se silește să se conformeze până la identificare. Cuvântul (Evanghelia) este prelungirea Euharistiei și totodată interpretarea ei. În Liturghie Hristos Se împărtășește sub forma pâinii, dar ne și învață cum să devenim noi înșine „pâine”, adică ofrandă unii pentru alții și pentru lume.

Desigur, Scriptura nu se citește numai în Biserică. Deși Biblia este prin excelență Cartea Bisericii, ea este în aceeași măsură și Cartea fiecărui credincios, dar nu ca îns singuratic, ci tocmai ca persoană în comuniunea organismului viu al Bisericii. În Biserică, credinciosul nu-și pierde identitatea sa în favoarea unui colectivism impersonal, ci, dimpotrivă, se afirmă ca persoană unică doar în comuniune cu ceilalți, după chipul Persoanelor Sfintei Treimi. Dumnezeu vorbește întotdeauna omului concret, pe care El l-a creat după chipul și asemănarea Sa tocmai pentru a dialoga veșnic cu el. De aceea, citind Sfânta Scriptură, credinciosul intră în acest dialog viu și personal cu Dumnezeu. Biblia nu este o simplă carte, ci o Persoană care vorbește omului. Iar Persoana este Logosul sau Cuvântul veșnic al lui Dumnezeu — Iisus Hristos — la care omul răspunde personal prin rugăciune.

„Dialogul comunitar cu poporul credincios din cadrul Liturghiei trebuie să devină dialog individual, personal prin lectura Sfintei Scripturi (*lectio divina*)”, zice Părintele Enzo Bianchi în această carte. Este meritul acestei lucrări de-a evidenția unitatea indiscutabilă existentă în Biserica creștină între rugăciune ca înălțare subiectivă a persoanei spre Dumnezeu, și întruparea obiectivă a Acestuia în cuvântul Său biblic. El ne dă aici o mulțime de îndrumări despre felul în care fiecare credincios trebuie să citească și să mediteze Cuvântul lui Dumnezeu. Desigur, înțelegerea Scripturii depinde de măsura duhovnicească a fiecăruia. Părinții ne învață să nu iscodim cu mintea înțelesurile adânci ale Scripturii dacă n-am

ajuns la curăția inimii prin înfrânare atotcuprinzătoare, prin rugăciune curată și ascultarea de părintele nostru duhovnicesc. Numai cei curați cu inima Îl văd pe Dumnezeu (*Mt 5, 8*) așa cum este (*1 In 3, 2*), adică nefalsificat de propriul nostru păcat. Căci „cei mai mulți oameni”, zice Clement Alexandrinul, „închiși în trupul lor muritor ca melcul în cochilia sa și înfășurați de patimi și obsesii ca aricii (de țepi), modelează după propriul lor chip pe fericitul Dumnezeu” (*Stromate V, 11*).

Citirea regulată, în duh de rugăciune și cu adâncă smerenie a Sfintei Scripturi luminează mintea, curățește inima și întărește voința în împlinirea voii lui Dumnezeu. Cuvintele Scripturii se în tipăresc astfel în mintea noastră și vor deveni izvor de apă curgătoare spre viața veșnică (cf. *In 4, 14*). Ele ne vor marca vorbirea de fiecare zi (*Ef 5, 19*) și ne vor fi mărturie în toate faptele noastre, după cuvântul Sfântului Antonie cel Mare care ne îndeamnă ca în tot ceea ce facem să avem mărturia Sfințelor Scripturi (*Patericul*, nr. 5).

Recomand de aceea cu multă căldură credincioșilor noștri această carte a părintelui Enzo Bianchi, chemând binecuvântarea Domnului asupra tuturor celor ce vor lua îndemn din lectura ei de a se apleca cu și mai multă dragoste asupra rugăciunii și a Cuvântului lui Dumnezeu.

† Serafim

Mitropolit al Mitropoliei Ortodoxe Române
a Germaniei, Europei Centrale și de Nord

Notă asupra autorului

Născut la 3 martie 1943 în Montferrato, părintele Enzo Bianchi este o personalitate harismatică și o autoritate spirituală recunoscută în catolicismul contemporan. De numele său se leagă în primul rând întemeierea remarcabilei Comunități Monastice de la Bose (Magnano, Piemont, nordul Italiei), al cărei conducător spiritual („prior”) este și în prezent. Importanța acestei mănăstiri rezidă în faptul că nu este vorba de un simplu așezământ monahal, ci o încercare de reîntemeiere a monahismului occidental ca atare, prin revenirea la modelele tradiției monastice din creștinismul primului mileniu, comune Occidentului și Răsăritului.

Circumstanțele în care a rodit imperativul revenirii și reasumării Tradiției creștinismului original sunt foarte semnificative pentru deconcertanta varietate a modernității europene. Astfel, primul nucleu al viitoarei comunități monahale s-a constituit în mediul universitar torinez al anilor '60 în jurul tânărului student în economie și comerț, Enzo Bianchi. Într-o perioadă când marile capitale europene erau bulversate de miș-

cările studentești procomuniste și maoiste, de mișcările hippy, de existențialismul sartrian coborât în stradă în forme violente, un grup de tineri studenți se aduna în apartamentul din Torino al lui Enzo Bianchi pentru a citi și a medita asupra Scripturilor, pentru a căuta în rugăciune seva autentică a creștinismului.

La terminarea studiilor, Enzo se hotărăște să-și asume vocația monahală și comunitară descoperită în studenție și s-o continue, stabilindu-se la Bose, lângă o mică așezare rurală din Piemont, unde se afla o biserică romanică în ruine. Aceasta se întâmpla în decembrie 1965. Enzo și câțiva prieteni din studenție repară mica biserică în care începe să fie celebrată Liturghia, fără să se poată vorbi încă de o comunitate monahală la Bose. Dificultăți de tot felul se ivesc în fața tinerilor: de la cele materiale până la conflictul cu episcopul locului care nu le înțelege dorințele și aspirațiile. Din fericire, arhiepiscopul de Torino Michele Pellegrino îi vizitează la Bose și îi ia sub protecția sa. Enzo călătorește mult în acești ani și vizitează așezările monahale occidentale, dar și răsăritene. Se oprește timp îndelungat la Tamié, la Taizé, dar mai ales la Athos. Se întâlnește de mai multe ori la Constantinopol, cu patriarhul ecumenic Atenagora. În cele din urmă, la sfârșitul anului 1968 Comunitatea de la Bose își primește configurația definitivă de comunitate multiconfesională (alături de catolici există și doi protestanți), mixtă (masculină și feminină), a cărei existență comunitară împletește rugăciunea, studiul Scripturii și munca. Locul central în viața comunității îl ocupă Cuvântul lui Dumnezeu ca

hrană duhovnicească zilnică. În 1973 regula schițată de Enzo este primită ca atare de mica comunitate și primii șapte frați depun voturile monahale. În 1975 Enzo va primi oficial din partea arhiepiscopului Pellegrino însărcinarea de „prior” al mănăstirii.

De atunci Comunitatea a sporit ca număr (are astăzi 60 de frați și 60 de surori) și amploare, fiind prezentă cu alte câteva mici fraternități organizate după aceeași regulă în Ostuni (sudul Italiei) și Ierusalim.

Cu toate acestea, Comunitatea de la Bose nu vrea să fie nucleul unui nou ordin și nici o alternativă la formele monastice deja instituite ale Bisericii Catolice. Cu inteligența spirituală ce-i este proprie, Enzo Bianchi s-a ținut departe de orgoliul și erorile „reformatoare”. Tocmai de aceea el a reușit să inoveze întorcându-se la Tradiție, redescoperind și punând în practică un imperativ evanghelic care a dominat viața duhovnicească a creștinismului primar, și anume acela potrivit căruia „nu numai cu pâine va trăi omul, ci și cu tot cuvântul care iese din gura lui Dumnezeu” (*Mt 4, 4*). A oferi omului modern această hrană duhovnicească după care flămânzește și însetează, acesta este în esență programul spiritual propus de Enzo Bianchi și totodată tema acestei cărți. Pentru că Bianchi este și un prolific autor de literatură duhovnicească ce se bucură de o largă receptare în mediile culturale și religioase occidentale, majoritatea fiind traduse în mai multe limbi și cunoscând mai multe ediții:

- Il corvo di Elia*, Gribaudi, 1972.
- Pregare la Parola*, Gribaudi, 1974 (traduceri în limbile franceză, spaniolă, engleză, portugheză, poloneză, olandeză, japoneză, rusă, coreeană și română).
- Il radicalismo cristiano*, Gribaudi, 1975 (traduceri în limbile franceză, spaniolă, poloneză și olandeză).
- Vivere la morte*, Gribaudi, 1980.
- Introduzione ai Salmi*, Gribaudi, 1982.
- Lontano da chi?*, Gribaudi, 1982.
- Il mantello di Elia. Itinerario spirituale per la vita religiosa*, Qiqajon, 1985.
- Amici del Signore*, Gribaudi, 1990 (traduceri în limbile olandeză și franceză).
- Il profeta che raccontava Dio agli uomini*, Marietti, 1990.
- Magnificat. Benedictus. Nunc dimmitis. Commento esegetico-spirituale*, Qiqajon, 1991.
- Ricominciare nell'anima, nella Chiesa, nel mondo*, Marietti, 1991.
- Adamo, dove sei? Commento esegetico-spirituale ai Genesi 1–11*, Qiqajon, 1994.
- Giorno del Signore, giorno dell'uomo*, Piemme, 1994.
- Da forestiero. Nella campagna degli uomini*, Piemme, 1995.
- Come evangelizzare oggi*, Qiqajon, 1997.
- Altrimenti. Credere e narrare il Dio dei cristiani*, Piemme, 1998 (traducere în limba franceză).
- La lettura spirituale della Bibbia*, Piemme, 1998 (traducere în limba franceză).
- Le parole della spiritualità*, Rizzoli, 1999 (traduceri în limbile franceză, engleză, spaniolă).

I paradossi della croce, Morcelliana, 2000.
L'Apocalisse di Giovanni. Commento esegetico-spirituale, Qiqajon, 2000.
Il Salmi, Mondadori, 2001.
Non siamo migliori. La vita religiosa nella Chiesa tra gli uomini, Qiqajon, 2002.
Dare senso al tempo. Le feste cristiane, Qiqajon, 2003.
Cristiani nella società, Rizzoli, 2003.
Nuove apocalissi, Rizzoli, 2003.
Vivere la domenica, Rizzoli, 2005.
Una vita differente, San Paolo, 2005.
La vita altrimenti. Pensieri sul monachesimo, Morcelliana, 2006.
Quale fede?, Morcelliana, 2006.
Vivere e Cristo, San Paolo, 2006.
La differenza cristiana, Einaudi, 2006.
Il pane di ieri, Einaudi, 2006.
Dio, dove sei?, Rizzoli, 2008.
Il Padre nostro. Compendio di tutto il Vangelo, San Paolo, 2008.
L'amore vince la morte, San Paolo, 2008.
Ascoltare la Parola. Bibbia e Spirito. La lectio divina nella Chiesa, Qiqajon, 2008.

Este și membru activ al unor organisme religioase internaționale, activitatea sa bucurându-se de o unanimă apreciere: membru al *Académie Internationale des Sciences Religieuses* (Bruxelles), președinte al *SIDIC — Service Internationale de Documentation Judéo-Chrétienne* (Roma), membru în *International Council of Christians and Jews*, președinte al *Associazione per le Scienze Religiose* (Bologna), director până în 2005 al

revistei biblice *Parola, Spirito e Vita* (Dehoniane Bologna), membru al redacției revistei internaționale *Concilium*. Colaborator regulat la cotidienele *La Stampa*, *Avvenire* și *La Croix*, ca și la revista *Famiglia Cristiana*.

Programul său spiritual se oglindește fidel în publicațiile Editurii Qiqajon patronate de Comunitatea de la Bose unde au văzut lumina tiparului alături de texte fundamentale ale Sfinților Părinți, o serie de volume dedicate comentariilor biblice, spiritualității ebraice, Părinților medievali, dar și Părinților răsăriteni și Ortodoxiei actuale.

Comunitatea are o vocație ecumenică deliberat asumată, fiind totodată foarte activă, găzduind numeroase întruniri și reuniuni internaționale (din 1993 se organizează în fiecare an cu regularitate simpozioane dedicate spiritualității ortodoxe). În plus oferă credincioșilor dornici de edificare spirituală o ospitalitate duhovnicească activă pe tot timpul anului (detalii pe site-ul www.monasterodibose.it).

Lectura duhovnicească a Scripturii. O introducere

„Biserica a venerat totdeauna dumnezeieștile Scripturi, după cum a venerat și însuși Trupul Domnului, neîncetând, mai ales în Sfânta Liturghie, să primească Pâinea Vieții atât de la Masa Cuvântului lui Dumnezeu cât și de la cea a Trupului lui Hristos și să o dea credincioșilor. Ea le-a considerat și le consideră, unite cu Sfânta Tradiție, drept regula supremă a credinței sale, deoarece, fiind inspirate de Dumnezeu și consemnate în scris o dată pentru totdeauna, ele ne comunică în mod imuabil Cuvântul lui Dumnezeu Însuși, iar în cuvintele Profetilor și ale Apostolilor fac să răsunе glasul Duhului Sfânt. Întreaga propovăduire a Bisericii, ca și religia creștină însăși, trebuie să fie așadar hrănite și călăuzite de Sfânta Scriptură. Căci în Cărțile Sfinte, Tatăl Care este în ceruri, iese cu multă iubire în întâmpinarea Fiilor Săi și vorbește cu ei; în cuvântul lui Dumnezeu se află atâta putere și tărie încât el constituie pentru Biserică sprijin și forță, iar pentru fiii Bisericii tăria credinței, hrană a sufletului, izvor curat și nesecat al vieții spirituale. De aceea Sfintei Scripturi i se pot aplica în chip mi-

nunat cuvintele «Viu este Cuvântul lui Dumnezeu și lucrător» (*Evr* 4, 12) «care are putere să zidească și să dea moștenire pentru toți cei sfințiți» (*FA* 20, 32; cf. *1 Tes* 2, 13) (...) De aceea toți credincioșii să se apropie, așadar, din toată inima de textul sfânt, fie prin liturghie, atât de bogată în cuvinte divine, fie pe latură spirituală... să nu uite însă că citirea Sfintei Scripturi trebuie însoțită de rugăciune, ca ea să devină un dialog între Dumnezeu și om; căci vorbim cu El când ne rugăm și Îl ascultăm când citim cuvintele dumnezeiești”^{*}.

^{*} Constituția dogmatică *Dei Verbum* 21 și 25; 18 noiembrie 1965.

1. Abordarea Cuvântului lui Dumnezeu astăzi

După un exil multiseclar, Cuvântul lui Dumnezeu își regăsește centralitatea în viața Bisericii: faptul este incontestabil. S-ar putea vorbi chiar de *redescoperirea Cuvântului lui Dumnezeu* din partea credincioșilor care de secole nu mai cunoșteau și nu mai practicau direct contactul cu Scripturile și nu mai aveau ocazia de a ajunge la Cuvântul lui Dumnezeu în viața lor de credință. E adevărat că Biserica a trăit întotdeauna din Cuvântul lui Dumnezeu dar, chiar dacă folosirea și frecventarea lui era recunoscută clericilor și specialiștilor, în fapt s-a produs o situație în care centralitatea Cuvântului era întunecată de un sistem de meditații doctrinare și disciplinare ce se interpuneau între conștiința credincioșilor și Sfintele Scripturi, care numai în mod formal mai constituiau elementul întemeietor și distinctiv al vieții ecleziale.

Precedat și pregătit de mișcarea biblică, de cea liturgică și de cea ecumenică, dincolo poate chiar de conștiința și intuițiile părinților conciliari, Conciliul Vatican II a eliberat Cuvântul și a declarat încheiat exilul Sfintelor Scripturi, astfel

că astăzi asistăm la o epifanie a Cuvântului lui Dumnezeu în comunitatea creștină: de acest fapt trebuie mai presus de orice să ne bucurăm și să mulțumim Domnului Bisericii, Care ne-a rechemat și ne-a făcut să ne întoarcem la Cuvântul Său. Sunt tot mai convins că dintre toate recepțările conciliare cea mai epifanică e tocmai această restituire a Cuvântului către poporul lui Dumnezeu. Reașezat în centrul vieții Bisericii, Cuvântul nu încetează să reactiveze un proces rămas mult timp static și atrofiat: acela al judecății lui Dumnezeu asupra istoriei, asupra vieții și asupra Bisericii înseși în calitatea sa de peregrină, de comuniune a sfinților și păcătoșilor în drum spre Împărăția lui Dumnezeu. Cuvântul este redescoperit ca o realitate vie, dinamică, eficace, capabil să hrănească credința, să inspire viața și să judece starea creștinilor în istoria și în compania oamenilor; de altfel el este predicat cu asiduitate în adunările creștine, este citit, meditat, rugat de fiecare creștin precum și în multe comunități creștine.

Cu toate acestea, nu trebuie trecute sub tăcere unele nedumeriri pe care le suscită încă o anume abordare a Scripturii, abordare care conține neîmpliniri și neadecvări și care amenință adesea suveranitatea Cuvântului, centralitatea și fecunditatea sa spirituală în Biserică.

A proliferat o producție de cărți și manuale pentru a-i ajuta pe cei ce predică și pe credincioși în înțelegerea Cuvântului, dar uzul acestei producții, în mod sigur exagerate și excesive, apare suspect. Întâi de toate acest tip de publicații

favorizează pasivitatea personală și comunitară în fața Scripturilor, în măsura în care îl scutește pe cel ce predică și pe ascultător de efortul personal: astfel că s-ar putea spune că actuala invazie de manuale și compendii care prezintă omilii și *lectiones divinae* prefabricate riscă să repurteze succesul paradoxal de a ne îndepărta de contactul direct cu Biblia, dispensându-ne de fapt de pregătirea personală, de pătrunderea obositoare desigur, dar necesară, și mai ales de rugăciunea textului. Cum ar putea apoi ca o contribuție pregătită mai mult sau mai puțin rapid de un exeget sau teolog erudit să fie un cuvânt vital și hrană pentru diferiții creștini și pentru situațiile diferitelor Biserici locale, odată ce se află în gura unor predicatori care nu pot decât să roșească vestind un text la care nu au meditat, pe care nu l-au pătruns și la care nu s-au rugat? Și ne mai plângem că astăzi Cuvântul lui Dumnezeu nu mai mișcă parohiile și pare să se lovească de pereți și ziduri de nepătruns. Mai e oare acesta „Cuvântul” lui Dumnezeu lucrător, vestit de un propovăduitor, de un martor credincios, sincer, neînfricat de dificultățile pe care acesta le comportă?

• Cel care propovăduiește Cuvântul ar trebui să-și amintească mai des și cu mai mare conștiință de numele pe care i-l atribuie Scriptura: el apare de fapt ca „slujitor al Cuvântului” (Lc 1, 2), „slujitor al vederii și al mărturiei” (FA 26, 16), „econom al tainelor lui Dumnezeu” (1 Co 4, 1) și, mai cu seamă, „rob al Cuvântului” (FA 6, 1–4). Aceasta înseamnă că pentru propovăduire el nu va putea să citească Cuvântul în grabă și cu atât

mai puțin să-l cunoască după ureche din vreun sumar omiletic pentru a-l face apoi să „vorbească” cu găselnițe intelectuale, psihologice și sociologice. El va trebuie mai întâi să-l citească și să-l mediteze pe îndelete, va trebuie să se roage *aces-tuia* astfel încât acesta să-l stăpânească și să-l facă robul lui. Dacă e adevărat cum spune Petru (2 Ptr 2, 19), că aceea ce te biruiește aceea te stăpânește, atunci propovăduitorul trebuie să fie înainte de orice un rob al Cuvântului: doar astfel el va fi un ecou liber, sincer, neînfricoșat al *aces-tuia*. El va proclama Cuvântul, îl va răspunde încercând să nu-l deformeze și va încerca o mediere spre a-i ajuta pe cei care-l ascultă să înțeleagă însemnătatea textului, legându-l de contextul biblic global și comentând astfel Biblia cu Biblia.

El va renunța la prezumția clericală orgolioasă: „*ție, căruia Scriptura nu îți spune nimic, îți spun eu!*”, și se va limita la a da mărturia sa de credință fără să se rușineze, cerând ascultătorilor să renunțe la orice atitudine pasivă în fața textului și invitându-i să descifreze Cuvântul și să hotărască ei înșiși actualizarea și întruparea în viața lor cotidiană. Cred că și astăzi aceste cuvinte ale Sfântului Ambrozie către creștini au o încărcătură de îndemn nu lipsită de obiect: „De ce nu vă dedicați timpul liber citirii Scripturii? Voi nu mai vorbiți cu Hristos? Nu-L mai vizitați, nu-L mai ascultați? ... Noi Îl ascultăm pe Hristos citind Scripturile!”¹.

¹ AMBROZIE, *Despre îndatoririle slujitorilor* I, 20, 88 (PL 16, 50A).

O altă nedumerire suscită întrebuințarea dată Scripturii în căutările comunităților ecleziale zise „de bază” și în „grupurile” parohiale ce doresc să se apropie de Cuvântul lui Dumnezeu. Aici lectura — ce vrea să fie centrul spiritual al adunării și al creșterii ei apărând adeseori într-o formă dialogată, neclericală — este lipsită de dimensiunile ascultării și de efortul de pătrundere personal. Efortul de actualizare apare împins la maxim și întrebuințarea Scripturii devine periculoasă și sec-tară prin alegerea paginilor biblice care se face în mod normal pe teme arzătoare pentru viața „grupului”. Pacea, dreptatea socială, violența și nonviolența, căsătoria, libertatea și drepturile omului par teme atât de presante încât justifică o alegere a Cuvântului care însă discriminează și nu ține cont de celelalte mesaje pe care acesta le conține.

Încă Sfântul Ioan Gură de Aur a trebuit să intervină cu expresii dure în fața unei astfel de întrebuințări a Cuvântului lui Dumnezeu: „Nepăsarea în care s-a căzut ține de necitirea Scripturii în întregul ei și de alegerea a ceea ce pare mai limpede și mai folositor, fără a ține seama de rest. Înseși ereziile au fost introduse de acest mod de a nu citi întreaga Scriptură și de a crede că există în Scriptură părți importante și părți secundare”².

Acest mod de a citi „ciugulind” îndeamnă la o ascultare interesată a Cuvântului și la o interpretare a Scripturii în lumina ideologiilor și proble-

² IOAN HRISOSTOM, *Omilie la: „Salutați pe Priscilla și Aquila”* (PG 51, 187).

maticilor lumii. Nu Cuvântul lui Dumnezeu e cel care luminează semnele vremii ivite cu claritate în conștiința credinciosului, ci ideologia este cea care orientează în anumite direcții Evanghelia numind „semn al vremilor” orice eveniment istoric ce pretinde să dea actualitate și conținut Cuvântului. De altfel, citit într-un astfel de mod discriminant, Cuvântul lui Dumnezeu nu poate face să se ivească alte semne ale vremii ori contestații sau judecăți care să nu fi fost deja găsite de credincios pe alte căi. Reapare astfel vechea ispită *divinatorie* a celui care începe să citească presupusele semne ale vremii definite, alese și descifrate dinainte pe baza ideologiilor psihologice sau sociologice.

Mult prea absent apare apoi efortul de a face Cuvântul lui Dumnezeu să devină rugăciune. Adeseori rugăciunea dispare pentru a lăsa locul analizelor de situații. Dar o astfel de lectură riscă să rămână intelectuală și sociologică, incapabilă de a avea acea eficacitate ce produce convertirea și creșterea staturii duhovnicești în Hristos. În discuții, recursul la Cuvântul lui Dumnezeu, mai cu seamă la anumite texte etice ale Evangheliei, nu se poate face prin „colaje” de versete biblice ce sună bine pentru că sunt adunate și alăturate într-un gen literar sloganistic și mușcător, dar care nu permit o lectură globală, cu o interpretare în consecință univocă a cuvintelor Domnului.

O nedumerire rămâne și față de un alt tip de lectură, cea întemeiată pe așa-zisa „meditație”. Această metodă întâlnită mai cu seamă într-un mod de viață — în speță cea monahială — care

cunoaște o întrebuințare zilnică a Scripturii, este mult mai săracă față de acea venerabilă *lectio divina* care are în spatele său o tradiție atât de bogată încât a marcat viața de rugăciune a primelor cincisprezece secole ale Bisericii. În „meditația” așa cum este ea înțeleasă în mod obișnuit, cu o certă deformare a intuiției lui Ignățiu de Loyola, abundă prea mult intelectualism și psihologism. Conotațiile ei de sistematizare și complexitate metodologică, unite cu un extrem de puternic efort voluntarist, fac din credincios nu un contemplativ, ci un „exersant”. Totuși aceasta e metoda folosită în mod curent în comunitățile monahale³.

Din nefericire, mult prea adeseori ea apare astfel ca un exercițiu mental, având drept obiect gânduri capabile de a deștepta reflexii și efecte sensibile: „efluviile”, „devoțiunile” măsurate după intensitatea căldurii lor. Tipică pentru „devoțiunea modernă”, această „meditație”, are marele defect de a fi antropocentrică și egocentrică. Se caută interioritatea pură și dominarea mișcărilor inimii. Spiritualitate egocentrică — să băgăm bine de seamă — astăzi în revenire și într-un „aggiornamento” al metodei, dar mereu o tehnică intimă și neeliberatoare: ieri erau „mișcările inimii”, astăzi sunt „igiena adâncului”, „stabilitatea

³ În faza actuală de înnoire a vieții monastice în Biserica Occidentală reiese că un îndemn explicit la *lectio divina* patristică a venit numai din partea „ordinelor cerșetore” (dominican și franciscan) și în mod clar din partea celei de-a XXXI-a Congregații generale a ordinului iezuit.

primitivă”, „golirea de sine”. Dar creștinul se îndepărtează de aceste tipuri de „meditație” ce n-au nimic de-a face cu meditația autentică, întotdeauna teocentrică și hristocentrică, și nici-odată centrată pe sine însăși.

Autentica meditație creștină nu e făcută în primul rând pentru „a primi un bine”. Dacă acest fapt se întâmplă, este ceva în plus, ea însă vizează un singur scop: să sporească comuniunea cu Dumnezeu. Și această comuniune o găsește eliberând simțurile, coborând în adâncul inimii, pentru a căuta unitatea, izvorul ființei și acțiunii într-un raport cu Celălalt care ne situează și care ne luminează pentru a căuta comuniunea cu El. Creștinul nu se poate apleca asupra lui însuși uitând să-și fixeze privirea asupra lui Dumnezeu!

Din nefericire astăzi conținutul și termenul însuși de *lectio divina* sunt necunoscuți unei mari părți a vieții monahale fiind izolate în cadrul strict monastic — benedictin și cistercian — pentru care regula benedictină⁴, în încercarea de a face din comunitatea religioasă o „dominicii schola servitii”, spune că „a medita” înseamnă a citi și reciti, a mesteca și a murmura, a rumega și a recita, a fixa în minte și a păstra în inimă Cuvântul, pentru a ajunge nu la dispută (*scholastica*), nu la senzații (*devotio moderna*), ci la rugăciune (*oratio*), la contemplație și deci la acțiune (*opus Dei*). *Lectio divina* nu este „apanajul” monahilor și viața monahală tradițională n-ar trebui să găsească în aceasta un corp străin tradiției proprii instituții și punând probleme de „coexistență” cu

⁴ Regula Sfântului Benedict 4, 55–56; 48; 49, 4.

alte forme de rugăciune și devoțiuni proprii (adorare euharistică, meditație, orăție mentală etc.). În realitate, *lectio divina*, care se exercită asupra Scripturii și nu asupra vreunui alt text spiritual sau patristic, face un apel concret la centralitatea Cuvântului în viața monahală, la domnia sa asupra existenței monahului și la canonicitatea sa inspiratoare pentru orice rugăciune creștină, și poate contribui astfel în mod eficace la necesara înnoire a acestei vieți. Prea adeseori golită de motivații și consistență, sau rătăcită în multe ocupații și multe lucruri, viața monahală poate găsi în *lectio divina* o ocazie privilegiată de întoarcere la esențial, la fundamentul hristologic, la acea căutare a lui Dumnezeu care o motivează și o întemeiază.

Să nu uităm, în fine, că unde n-a existat sau nu există o referire constantă la Biblie, unde nu există o *lectio divina* practică într-un mod angajant și serios, acolo se nasc formele pietății sentimentale, ariditatea gândirii teologice reduse la o speculație intelectuală, mutarea interesului și atenției spre aspecte derivate sau secundare ale mesajului creștin, instalarea individualismului, și pierderea simțului comunitar, gustul inovării cu orice preț, pierderea sevei vitale a tradiției și idolatria pretinselor semne ale vremii.

Dacă nu sunt formați la școala acestei *lectio divina*, dacă nu ajung la izvorul Cuvântului, oamenii care au slujiri văzute în Biserică, se dovedesc apoi în predicare, în învățătură și în activitatea pastorală oameni de manuale obișnuiți cu eseistica, oameni fără certitudini, mai degrabă

problematici, incapabili să spună un cuvânt „puternic, cu autoritate”, ci obișnuți să vorbească ca niște cărturari (*Mt* 7, 28–29), rușinându-se adeseori de Evanghelia pe care o vestesc (cf. *Rm* 1, 16; *2 Co* 3, 12; 4, 2). Doar Cuvântul ascultat, primit, păstrat și meditat știe să creeze profeți capabili de alegeri eliberatoare și înainte-mergătoare, știe să creeze oameni care, fideli pământului și umanității, ne vorbesc despre Dumnezeu!

Din cauza tuturor acestor nedumeriri, m-am gândit să ofer câteva idei privitoare la *lectio divina*.

De unde derivă acestea? Întâi de toate din lunga tradiție eclezială a lui *lectio divina* în Occident și în Răsărit, mai cu seamă din tradiția patristică, apoi din practica acestei metode și deci din experiența trăită în comunitatea în care viețuiesc și, în fine, din situația actuală a credinciosului care nu poate să nu reflecte și asupra modului său de a se raporta la Cuvânt.

Desigur, astăzi accesul la meditația după metoda patristică ne este oarecum facilitat întrucât psihologia modernă și psihologia biblică converg. Astăzi se știe că omul nu este trup și suflet într-o optică dualistică, ci că, în totalitatea sa, omul nu este o ființă deja făcută, ci „care se face”, că nu posedă un suflet ca un spațiu interior, ci o viață așezată în istorie.

Viața omului e o istorie: aceasta înseamnă că el este determinat de alții și de viața socială și se definește pe baza acțiunilor și reacțiilor sale în raport cu lumea. Astfel că spiritualitatea, iar în cazul nostru meditația, nu este o coborâre intimistă în noi înșine, nici o ascensiune individuală

spre înalt, ci un pelerinaj spre Dumnezeu trăind în lume. Meditația deci se face făcând oamenii să intre în ea și se face și pentru ei.

Am spus că trebuie să citim Biblia într-un mod viu căutând ce anume semnifică ea, străduindu-ne să scrutăm judecata ei actuală asupra istoriei, asupra Bisericii, asupra noastră. Cuvântul este puterea lui Dumnezeu (cf. *Rm* 1, 16) și judecă orice situație, *acum*.

Cum să-l abordăm deci astfel încât să reținem nu numai rezonanțele lui de odinioară, din momentul în care a fost scris, dar și mesajul său viu ca privind prezentul nostru?

Dumnezeu a vorbit într-un moment precis al istoriei, într-un loc individualizat, într-o cultură determinată. Cum descoperim deci raportul dintre Revelație și istorie? E de-ajuns să amintim câteva puncte care să ne dea mai multă limpezire în abordarea textului.

Să ne reamintim că *Revelația s-a petrecut de-a lungul istoriei*. Ea conține un mesaj ce reiese din evenimente politice, economice, personale, și care nu tinde nicidecum să ofere adevăruri dogmatice, ci să arate și să dea mărturie despre lucrarea lui Dumnezeu, despre faptele lui Dumnezeu, „propter nos homines”, în folosul nostru, al oamenilor.

Această Revelație e *lectura* unui eveniment istoric (cf., de ex., *Iș* 12, 37 și *Lc* 24, 2–3) asupra căruia în credință și în Duhul Sfânt, comunitatea și profetul, fac o *meditație* descoperind în el o intervenție a lui Dumnezeu ce devine apoi motiv de laudă în *rugăciune* (cf. *Iș* 15, 1 sq și *Lc* 24, 34).

Revelația de care ne apropiem în Biblie este născută dintr-un proces similar celui implicat în *lectio divina* — respectiv: *lectură* (a evenimentului), *meditație* (a evenimentului), *rugăciune* (pentru eveniment) — devenind mărturie perenă în Biblie, întrupată într-un limbaj, cuvânt istoric! De aceea trebuie să ne fie mereu conștientă necesitatea de a opera o mediere între limbajul istoric și limbajul nostru actual, precum și o distincție între învelișul ce conține mesajul și perenitatea Revelației conținută în acesta. Dar aceasta nu e de ajuns dacă n-am acorda atenție unui alt aspect, și anume că, pe lângă faptul că este istoric, *Cuvântul are o istorie*.

Discursul lui Dumnezeu către om se petrece în timp. E un discurs care înregistrează nu numai o sporire cantitativă a adevărului, ci o asimilare și o explicitare progresivă a adevărilor conținute într-o intuiție fundamentală. Trebuie să urcăm mereu spre această logică de fond, spre acest discurs al lui Dumnezeu. În înfăptuirea acestei operațiuni care implică și o metodologie de lectură, fiecare credincios va trebui să țină cont, desigur pe baza capacităților proprii și a instrumentelor proprii, de o lectură istorică ce tinde să individualizeze ambientul în care s-a ivit pagina biblică, de întrebările și nevoile credinței la care aceasta dorea să răspundă și de situația care cădea sub judecata sa. Îndată după aceea se va încerca o lectură *globală*, *doxologică*, adică îndreptată spre așezarea mesajului ivit din lectura istorică în ansamblul planului lui Dumnezeu, în întreaga istorie a mântuirii, alături de toate celelalte revelații.

Vom încerca deci să prezentăm o formă de *lectio divina* înnoită și să specificăm o metodă ce nu vrea să fie absolută și rigidă, convins fiind că metoda ascultării și a rugăciunii este diferită pentru toți și că Duhul Sfânt e Cel ce o sugerează fiecăruia.

Mulți sunt într-adevăr cei care, după un entuziasm inițial, încep să fie obosiți de încercările făcute și acuză o incapacitate „de a ruga Cuvântul”. Departe de pretenția de a ști cum să învăț rugăciunea, ofer aici ceea ce am învățat până acum în speranța de a putea continua acest efort împreună cu toți credincioșii „care iubesc Cuvântul” (Ps 118, 97) și încearcă să devină „slujitori ai Cuvântului” (Lc 1, 2).

Voi încerca deci să prezint *lectio divina*, lectura în rugăciune a Cuvântului lui Dumnezeu, printr-o optică pe care aș îndrăzni să o numesc treimică, pentru că treimică este rugăciunea și treimică este viața noastră. Nu suntem noi oare mișcați de Duhul spre a-L căuta pe Hristos pentru a-L contempla pe Dumnezeuul unic, Stăpânul și Tatăl universului?

2. Cuvântul lui Dumnezeu

În viața spirituală, Scriptura care conține Cuvântul lui Dumnezeu, nu poate fi niciodată înțeleasă ca o expunere ideologică, nici nu poate fi redusă la o carte din care numai se inspiră teologia și cateheza. Scriptura este un mesaj al lui Dumnezeu către om, către fiecare om, e un apel adresat persoanei ca ea să-L cunoască pe Dumnezeu în mod personal, să se întâlnească cu Hristos și să trăiască pentru El și nu pentru ea însăși.

Iată de ce Scriptura, care ne consemnează Cuvântul lui Dumnezeu, se înțelege prin intermediul Duhului Sfânt, se citește și frecventează în credință ca un Cuvânt care vine de la Dumnezeu și conduce la Dumnezeu. Dacă, în ciuda progreselor studiilor biblice și a răspândirii lor în largi straturi ale poporului creștin, suntem nevoiți astăzi să mărturisim o anumită sterilitate a Cuvântului, e tocmai pentru că ne apropiem de el mai mult intelectual decât sapiențial, mai mult speculativ decât cognitiv, mai mult meditativ decât rugător.

În apropierea noastră de Scriptură nu trebuie să căutăm de fapt manifestarea vreunei idei sau

un spor de cunoaștere, ci un angajament între noi și Dumnezeu, între Cel ce ne vorbește și noi, cei ce ascultăm; trebuie adică să ne apropiem de el pentru a încheia cu El o alianță sau un legământ.

Cuvântul lui Dumnezeu e un cuvânt de viață, adică un mijloc al vieții în Dumnezeu. Fără el nu vom ajunge niciodată să fim purtători ai vieții lui Hristos în noi, nu vom ajunge niciodată să trăim însăși viața divină a Treimii. Sensul etimologic al „cuvântului” (*dabar*, în ebraică) indică adâncul lucrurilor, ceea ce rămâne ascuns în ele. A vorbi înseamnă a exprima ceea ce se găsește în lucruri, a face văzut și lucrător ceea ce stă în spatele lor drept realitatea lor dinamică cea mai profundă, drept însăși vocația lor. Când Dumnezeu vorbește, El creează lucrurile, le face să apară; când Dumnezeu dă un nume lucrurilor (cf. *Fc* 1, 5. 8), El le stăpânește întinzându-și asupra lor puterea Sa, le duce la realizarea propriei lor vocații, pentru că, așa cum stă scris, Cuvântul Său este lucrător și nu se întoarce înapoi fără a fi produs un efect (*Is* 55, 10–11 și *Fc* 1, 1–31).

În această viziune ebraică, atât de diferită de concepția noastră obișnuită, de origine culturală grecească, Cuvântul este totdeauna eficace, puternic și nu se opune acțiunii, dimpotrivă înglobează în sine acțiunea ca pe un element constitutiv al său.

Iată deci ceea ce regăsim în Scriptură: nu un tratat despre viață, despre om și istoria sa, ci realitatea profundă a tuturor acestora, puterea suverană a lui Dumnezeu exercitată și aflată în această realitate. Cuvântul lui Dumnezeu nu este

o carte sau o colecție de scrieri, ci o sămânță (*Mt* 13, 19), ceva ce conține în sine viața (*Dt* 32, 47) și care dezvoltă această viață cu scopul de a face să crească marele copac al Împărăției. El germinază deci în istorie, ca și în viața personală a fiecărui om, crește umplând realitatea de o nouă prezență, sfințește pentru că dă hrană celor care-l primesc, și luminează (*Ps* 118, 105), pentru că dezvăluie secretul lucrurilor, dând înțelepciune și celor neînvățați (*Ps* 118, 130) și ducând lucrurile la propria lor desăvârșire ultimă (cf. *In* 17, 17; *FA* 19, 20; *Evr* 4, 12; *1 Ptr* 1, 23; *Lc* 8, 11; *Mc* 4, 13–20. 26–32).

Prin intermediul Cuvântului a creat Dumnezeu toate lucrurile: el era la Dumnezeu încă înaintea creației și în creație era cu El ca un arhitect (*Pr* 8, 30) revărsând puterea Sa în făpturile venite la existență și punând pe ele sigiliul Său propriu. E un instrument al lui Dumnezeu care, aruncat asupra lui Iacob (cf. *Is* 9, 7) sau în lume (*Ps* 147, 4), aleargă iute și transformă istoria umană în istorie a mântuirii (*Ps* 19, 5; *Rm* 10, 18; *2 Tes* 3, 1).

De aceea, Cuvântul lui Dumnezeu umple universul: pentru că e voința înscrisă în fiecare lucru, izvorul unic a tot ce-i viu. În Cuvântul lui Dumnezeu am venit la existență, trăim, ne mișcăm și suntem (cf. *FA* 17, 28), pentru că el călăuzește orice lucru și se află în orice lucru; și dacă îi auzim glasul și dăm la o parte vâlul, vom descoperi realitatea adevărată și profundă și ne vom afla dintr-odată în fața Autorului lucrurilor Care comunică cu noi la sfârșit printr-o cină (cf. *Ap* 3, 20), prin acest gest atât de universal al hrănirii.

Și aceasta se întâmplă nu numai printr-o vocație profundă a lucrurilor în ordinea creației, dar și pentru că Cuvântul lui Dumnezeu s-a făcut prezent între noi în mod vizibil în Iisus Hristos. De fapt, încă de la creația lumii acest Cuvânt, această Înțelepciune dumnezeiască a început un proces de concentrare până când s-a făcut carne, până când a devenit un om care poartă numele Iisus.

Cuvântul era universal, dar s-a concentrat în Revelația făcută lui Avraam, Isaac, Iacob, în Revelația iudaică. Era ceresc, dar a venit să se așeze într-o cetate, Ierusalim, locuind între oameni (cf. *Sir* 24, 1–12). S-a făcut aproape de noi, în gura și în inima noastră, ca să-l putem pune în faptă (*Dt* 30, 14). Era veșnic, dar s-a făcut în Iisus vremelnic, om ca noi: „Cuvântul S-a făcut carne și a locuit între noi” (*In* 1, 14), „Cuvântul a ieșit din tăcere, din ascundere și a venit între noi”, cum spune Sfântul Ignatie al Antiohiei⁵. Cuvântul deci poartă un nume, a devenit o persoană, oglinda lui Dumnezeu, imaginea Dumnezeului Celui Nevăzut (*Sol* 7, 26; *Col* 1, 15). „Nu e nimic în Scrip-

⁵ IGNATIE AL ANTIOHIEI, *Către Magnezieni* VIII, 2 (PG 5, 669; ed. J.B. LIGHTFOOT / J.R. HARMER, *The Apostolic Fathers*, London, 1891, p. 114). Cf. și *Către Efeseni* XIX, 1 (PG 5, 659): „Stăpânitorului acestei lumi i-a rămas ascunsă fecioria Mariei și nașterea sa, de asemenea și moartea Domnului, cele trei taine răsunătoare care au fost împlinite în tăcerea lui Dumnezeu”, și *Către Efeseni* XV, 1 (PG 5, 657): „Unul singur e învățătorul care a spus și [totul] s-a făcut și ceea ce a făcut tăcând e vrednic de Tatăl”.

turi care să nu-L facă să răsunе pe Hristos”, afirmă Fericitul Augustin⁶.

Dar nu numai aceasta, ci, așa cum Dumnezeu nu poate fi întâlnit decât în Fiul (Mt 11, 27), în același mod astăzi un cuvânt al lui Dumnezeu nu mai poate fi primit decât în Cuvântul revelat oamenilor de la Avraam până la văzătorul Apocalipsei și mărturisit în Scriptură. În Scriptură noi Îl primim de fapt pe Hristos așa cum Îl primim în Euharistie, pentru că Scriptura nu numai dă mărturie despre El, ci își găsește în El împlinirea și realizarea ei. Este ceea ce intuia cu claritate Fericitul Ieronim atunci când spunea: „Noi mâncăm Trupul și bem Sângele lui Hristos în Euharistie, dar și în citirea Scripturilor”, și când declara: „Socotesc Evanghelia trup al lui Hristos”⁷.

⁶ AUGUSTIN, *La Psalmii CXXXIX*, 3 (PL 37, 1804); cf. și *La Psalmii LXI*, 18 (PL 36, 742).

⁷ IERONIM, *La Psalmul CXLVII* (PL 26, 1334B); cf. și IERONIM, *La Ecclesiastul III*, 13 (PL 23, 1092A). Despre raportul dintre Cuvânt și Euharistie, cf. și AUGUSTIN, *La Evanghelia după Ioan IX*, 1–17 (PL 35, 1458–1466); IOAN HRISOSTOM, *La Facerea VI*, 2 (PG 54, 607); RUPERT VON DEUTZ, *La Matei V*, 6 (PL 168, 1433A); ORIGEN, *La Ieșirea XIII*, 13 (PG 12, 391AB). Acest din urmă text în care Origen comentează pasajul *Ieșirea* 35, 4–5, merită să fie citat pe larg: „Luați seama dacă primiți și păstrați în voi înșivă cuvintele dumnezeiești de teamă să nu le lăsați să vă scape din mâini și să nu le pierdeți. Vreau să vă îndemn cu exemple luate din obiceiurile voastre religioase: voi, care luați parte cu regularitate la săvârșirea Sfintelor Taine, cu câte grijă respectuoasă primiți Trupul Domnului ce vă este dat, de teamă să nu cadă vreo fărâ-mă și să se piardă vreo parte din comoara preschimbată. Vă socotiți într-adevăr vinovați — și pe bună dreptate — dacă din nepurtarea voastră de grijă s-ar pierde o fărâ-mă.

De aceea, „trebuie să ne apropiem de Scriptură ca de trupul lui Hristos”⁸!

Această întrupare a Cuvântului lui Dumnezeu în cuvânt omenesc — devenită totală în Iisus Hristos — e aceeași pe care o regăsim la toate nivelurile economiei mântuirii, e aceeași pe care o regăsim în toate cărțile Vechiului și Noului Legământ.

În definitiv, unic și atotcuprinzător e Cuvântul existent în mod actual: Hristos. Pavel afirmă (2 Co 1, 19 sq), că toate făgăduințele și-au primit confirmarea, adevărarea în Hristos. Dumnezeu Care a vorbit în multe rânduri și în multe chipuri (Evr 1, 1–2) e Cel ce ne-a vorbit în timpurile din urmă într-un mod definitiv în Hristos. Sfântul Irineu al Lyonului spunea pe bună dreptate că Hristos „a recapitulat întru Sine Însuși îndelungata istorie a oamenilor aducându-le ca într-un compendiu mântuirea”⁹. Deschizând deci fie paginile Vechiului, fie ale Noului Testament, ne găsim în fața unei singure cărți, „și acea carte unică e Hristos pentru că toată Scriptura dumnezeiască ne vorbește despre Hristos, și toată Scriptura s-a împlinit în Hristos”¹⁰. Citind Scrip-

Deci, dacă voi înșivă aveți astfel de precauții când este vorba de Trupul Său, cum vă puteți închipui că nepurtarea de grijă față de Cuvântul lui Dumnezeu merită o pedeapsă mai mică decât nepurtarea de grijă față de Trupul Său?”

⁸ IGNATIE AL ANTIOHIEI, *Către Filadelfieni* V, 1 (PG 5, 700C).

⁹ IRINEU AL LYONULUI, *Împotriva ereziilor* III, 18, 1 (PG 7, 932B).

¹⁰ HUGO DE SAINT-VICTOR, *Despre arca lui Noe* II, 8 (PL 176, 642CD); același text continuă: „... și pentru că

turile cu acest criteriu unificator, ne îndepărtăm vâlul de pe față (2 Co 3, 12 sq) și știm să-L zărim în ele pe Hristos.

Nicolae Cabasila vorbește despre Scriptură ca despre „icoana lui Hristos” și aceasta înseamnă că ea Îl face pe Hristos să vorbească despre Sine și ne împinge să ne săturăm ochii și inima de prezența Lui. Numai dacă știm să trecem de la cuvântul scris la „cuvântul substanțial” ajungem, după Nicodim Aghioritul, la adevăratul scop pentru care Scriptura a fost dată Bisericii.

Lectio divina constă deci în căutarea lui Hristos „Cel pe care Îl caut în cărți”¹¹, scrie Fericitul Augustin; înseamnă a mânca în mod tainic Cuvântul frânt, afirmă Origen¹²; înseamnă a mânca Mielul pascal, spune Sfântul Grigorie din Nazianz¹³.

E o citire sfântă și dumnezeiască. Dar traducerea sărăcește termenul. Este mai mult decât o „lectură”, termen prea superficial pentru noi, e mai puțin decât „studiul”, termen prea intelectual; e diferit de „meditație”, termen prea pietist și voluntarist. În aceste pagini preferăm deci să menținem ca atare termenul *lectio divina* sau să-l aproximăm prin sintagma „Cuvântul rugat” sau „rugarea Cuvântului”.

citind Scriptura, cunoscând faptele, cuvintele și poruncile lui Hristos, noi căutăm ceea ce ne face să fim socotiți vrednici de a face ceea ce ne-a poruncit și să primim ceea ce ne-a făgăduit” (PL 176, 642D).

¹¹ AUGUSTIN, *Confesiuni* XI, 2, 3–4 (PL 32, 810–811).

¹² ORIGEN, *Comentariu la Matei* seria 85 (la Mt 26, 26 sq; PG 13, 1734AB).

¹³ GRIGORIE DIN NAZIANZ, *Cuvântarea* XLV, 16 (PG 36, 644 sq).

3. Liturghia Cuvântului

După aceste precizări elementare cu privire la semnificația spirituală a Cuvântului, pentru a scoate în evidență câteva linii e bine să recurgem la o pagină biblică a Vechiului Testament, unica în care se vorbește despre *lectio divina*.

Este vorba de capitolul 8 al *cărții lui Neemia* din care transpare o teologie a liturghiei Cuvântului. Suntem în fața descrierii actului inaugural al comunității israelite după întoarcerea din exil. În acea zi începe o nouă fază istorică pentru întreg Israelul, un timp al unei mai marcate prezențe a lui Dumnezeu în mijlocul poporului Său prin intermediul Cuvântului. Și aceasta se întâmplă printr-o liturghie solemnă la care este convocat întreg poporul, nu numai bărbații, dar și femeile și copiii. Este o zi profetică, care pune în lumină calitatea sacerdotală și profetică a întregului popor și nu numai a delegaților cultului. Pentru prima și singura dată, în această sărbătoare se anunță construcția unui amvon, a unui pupitru pentru cel care trebuie să citească Scriptura. După o binecuvântare solemnă (Ne 8, 6) și o epicleză asupra poporului, începe lectura. Este

o lectură continuă care se întinde de-a lungul unei întregi zile, se citesc pericope după pericope, traducând cuvintele ebraice poporului care acum cunoaște numai aramaica. Urmează apoi explicația și comentariul făcut de Ezdra și de leviți. Și în fața Cuvântului lui Dumnezeu, cuvânt al Judecătorului, cuvânt cu două tășuri, reacția omului nu poate fi decât teama. De fiecare dată când se actualizează un contact cu Divinul, omul, care percepe sfințenia lui Dumnezeu, nu poate face altceva decât să se simtă, ca Isaia, om cu buze necurate (*Is 6, 5*). Dumnezeu Se face prezent mai mult ca oricând prin Cuvântul Său care atinge și pătrunde inimile credincioșilor. Dar Cuvântul Domnului trebuie să aducă un plâns mântuitor, este o sămânță aruncată cu lacrimi pentru un seceriș cu bucurie (cf. *Ps 125, 6*). Iată atunci cuvântul de mângâiere: „Nu plângeți..., mergeți, mâncați..., căci ziua aceasta este sfințită Domnului nostru!” (*Ne 8, 10–11*).

În această pagină sunt surprinse trăsăturile noului cult, care va fi o *lectio divina* sinagogală, doar o celebrare a Cuvântului lui Dumnezeu, fără aducere de jertfe. Se stabilește astfel o posibilitate de a participa la cult pentru tot poporul. În fiecare sâmbătă tot poporul va primi Cuvântul lui Dumnezeu și fiecare va putea avea continuitate de credință și viață în propriul sat. Chiar și în așezările cele mai mici, mai sărace și pierdute de lume se va vesti Cuvântul lui Dumnezeu.

Această formă de lectură divină va fi cea pe care o va practica Iisus în sinagoga din Capernaum, în cea din Nazaret și în alte sinagogi din

Galileea. Și Iisus va fi Cel care va da o aprofundare a metodei lui *lectio divina*, nu numai pentru că El realizează într-o Sine ceea ce spun Scripturile, dar și pentru că raportează Cuvântul lui Dumnezeu la ziua de azi. Când Iisus citește pericopa din *Isaia* 61, El o raportează la ziua de azi iar ascultătorii simt că acel cuvânt al lui Isaia, vechi de secole, își găsește „azi”-ul său în vestirea lui Iisus (*Lc* 4, 16). Și poporul rămâne uimit în fața *acelui azi*. Dar tocmai aceasta este ceea ce trebuie să actualizăm și noi de fiecare dată când facem o *lectio divina*; altfel ne situăm pe un plan speculativ, dacă nu chiar arheologic. „Astăzi s-a împlinit această profeție” (*Lc* 4, 21): dacă știm să înțelegem așa cuvântul vechi, atunci îl facem actual, contemporan, și înțelegem ce anume înseamnă Cuvântul lui Dumnezeu în toată puterea sa! În acest „astăzi s-a împlinit” e ceva mai mult decât constatarea faptului că profeția devine realitate în Hristos: e crearea unui nou *astăzi* pentru toți credincioșii în Hristos. Fiecare credincios este preot, împărat și profet — calități esențiale și indispensabile pentru a avea puterea și dreptul de a face o *lectio divina* — și ca atare în Hristos are capacitatea de a da un „astăzi” textului.

În *lectio divina*, calitatea de *profet* a credinciosului se exprimă în puterea de a face să răsunе un cuvânt care vine de la Dumnezeu, și care de aceea este eficace, un cuvânt care face judecată prin Duhul Sfânt în inima cititorului ca și în centrul de greutate al situației în care răsună Cuvântul. Calitatea sa de *împărat* se va ivi din posibilitatea de „a consacra” istoria și de a o face istorie a înântuirii: Împăratul este unsul a cărui ungere

sfințitoare e de acum înainte a întregului popor chemat să înfăptuiască Cuvântul în istorie. Și, în fine, calitatea sa de *preot* va trebui să se exprime în știința instaurării unei contemporaneități sacramentale între evenimentul mărturisit de Scriptură și ziua de azi.

Și în Biserică e mereu un „astăzi”; pentru că Biserica e poporul sacerdotal, regal și profetic, a cărui datorie primă este vestirea Cuvântului, adică actualizarea Scripturilor. „Ea le păstrează și le înțelege pentru că are în ea Duhul Care i le-a dictat, și Hristos creează în ea organele prin care El învață... dascălii care sunt buzele lui Hristos, psaltirea Sa, învățătura Sa”¹⁴.

În fiecare liturghie a Cuvântului, pe măsura credinței noastre, textul se desfășoară sub ochii noștri și Hristos îl explică inimilor noastre. Prin puterea Duhului Sfânt, El ne face să-L simțim actual pe măsura credinței personale, a intensității invocării, a rugăciunii comune. Iată de ce *lectio divina* trebuie să fie precedată de un efort de rugăciune. Lucrul cel mai important nu este comentariul: mai important este să ne pregătim să citim Scriptura cu o inimă liberă. Atunci se face prezent Hristos și El Însuși își vestește Cuvântul, El Însuși ni-l explică. Spune *Deuteronomul*: „Ochii tăi au văzut *cuvintele*” (*Dt* 4, 9); iar *Isaia*: „Vederea Cuvântului lui Dumnezeu pe care a văzut-o *Isaia*” (*Is* 2, 1). Pentru ce aceste expresii ciudate? De ce se spune „au văzut”, „vedere”, dacă cuvântul se aude? În realitate, dacă cuvântul este

¹⁴ Cf. ORIGEN, *La Evanghelia după Matei XIV*, 6 (PG 13, 1198).

Cuvântul lui Dumnezeu și dacă ascultătorii îl ascultă în credință, atunci în puterea Duhului cuvântul se vede, adică se vede înăuntrul nostru și noi îl primim în adânc, cu o vedere intimă, așa cum este el în adevăr, Cuvânt al lui Dumnezeu care ne judecă, care ne interpelează, care ne inițiază în taină, care predispune întreaga noastră realitate la concentrarea în Hristos. Hristos este nu numai prezent, nu Îl ascultăm doar, ci Îl și vedem. Desigur, e necesară o anume capacitate în ascultători de a se deschide vederii, deschidere cu atât mai mare cu cât mai mare este capacitatea de ascultare, pentru că „în cuvintele Scripturii se găsește ascunsă Împărăția cerurilor care se dezvăluie celor ce stăruie în rugăciune, în pacea inimii, în psalmi și în citire, în toate cele prin care mintea primește de obicei luminarea”¹⁵.

¹⁵ NIL, *Epistola III*, 295 (către citețul Didym; PG 79, 529CD).

4. De la Liturghia Cuvântului la „lectio divina”

Cuvântul lui Dumnezeu adresat autorilor biblici a fost fixat în scris nu pentru a oferi credincioșilor un codice al Cuvântului lui Dumnezeu, ci pentru ca Scriptura să poată deveni mereu Cuvânt.

Și locul privilegiat în care Scriptura devine Cuvânt este Liturghia. Am văzut acest proces atestat în pagina lui Neemia și în cea a lui Luca, ultima privind cultul sinagogal oficiat de Iisus la Capernaum. În Liturghie Cuvântul devine viu și eficace pentru că în Liturghie Hristos este prezent și, făcându-l să răsune cu propria Lui voce, îl împiedică să rămână un simplu document.

Adunarea liturgică e mult mai mult decât o manifestare a unității poporului lui Dumnezeu; după o definiție a lui Augustin, ea este sacramentul vizibil al Cuvântului, este taina văzută a Cuvântului care se face auzit. Într-adevăr, Hristos Însuși vorbește în Biserică atunci când sunt citite Scripturile, Hristos Însuși acționează și lucrează prin Cuvântul Său. Cu o extraordinară înțelegere duhovnicească, Liturghia Ortodoxă, face ca la vestirea Evangheliei diaconul, înălțând car-

tea, să exclaim: „Înțelepciune, să luăm aminte!”, cu alte cuvinte: „Fiți atenți, Dumnezeu este Cel care vorbește.”

Și în această vestire Cuvântul devine astfel putere a lui Dumnezeu, capacitate creatoare.

De altfel, asupra acestui aspect concordă întreaga mărturie a Noului Testament. Sfântul Apostol Pavel scrie: „Luând voi cuvântul ascultării de Dumnezeu de la noi, nu ați luat cuvânt omenesc, ci, precum este adevărat, Cuvântul lui Dumnezeu, care și lucrează întru voi cei ce credeți” (1 Tes 2, 13).

De fapt credința, prim rezultat al eficacității Cuvântului, se naște din Liturghia Cuvântului și, la rândul ei, această Liturghie se naște din Cuvântul lui Hristos (cf. Rm 10, 17).

Comentând acest fragment, Origen pune în evidență faptul că Hristos poate fi auzit în mod nemijlocit vorbind ca om — așa cum s-a întâmplat martorilor oculari —, vorbind apoi nemijlocit în predica Apostolilor, și vorbind apoi la fel de nemijlocit în inima fiecăruia. Și toate aceste trei modalități sunt o adevărată ascultare a Domnului.

Adunarea liturgică e o reunire nu numai a unor simpli credincioși, ci a unor credincioși deveniți preoți și profeți, capabili cu alte cuvinte să citească și să asculte Scriptura în același duh care i-a insuflat pe preoți și profeți. În virtutea acestei calități, fiecare membru al Bisericii face Cuvântul viu pentru sine și pentru Biserică.

Liturghia Cuvântului are deci un primat indiscutabil, pentru că „nici o prorocie a Scripturii nu se tâlcuiește după socotința fiecăruia” (2 Ptr 1, 20), și fiecare *lectio divina* personală trebuie să-și

găsească în ea termenul ultim și să fie față de Liturghia Cuvântului în același timp pregătire și prelungire.

Subliniat și relevat deja, primatul Liturghiei Cuvântului asupra oricărui alt contact personal cu Scriptura rămâne esențial și indispensabil pentru următoarele motive:

Mai întâi pentru că există un *Cuvânt nemijlocit al lui Dumnezeu*, implicit în Scripturi, dar adresat nouă personal în afara Scripturii înseși. E un Cuvânt al lui Dumnezeu pe care îl percepem în mod personal și care nu va deveni cuvânt scris, ci rămâne Cuvânt al lui Dumnezeu. Singura condiție necesară pentru ca acest mesaj al lui Dumnezeu să ajungă la noi în mod personal e ca noi să posedăm calitatea de ascultători ai Cuvântului liturgic. Când Sfântul Apostol Pavel scrie: „Despre iubirea frățească nu aveți trebuință să vă scriu, pentru că voi înșivă sunteți învățați de Dumnezeu să vă iubiți unul pe altul” (1 Tes 4, 9), și când Sfântul Apostol Ioan spune: „Scriș este în proci: și vor fi toți învățați de Dumnezeu” (In 6, 45), ei arată că există posibilitatea unui Cuvânt al lui Dumnezeu adresat în chip *nemijlocit* omului. Așadar, locul privilegiat pentru această ascultare nu este oare rugăciunea Cuvântului? Desigur, această cunoaștere este făgăduită celor care cunosc Scriptura, dar fără îndoială ea iese din schema predicării sau a Liturghiei Cuvântului.

Un alt motiv pentru importanța lui *lectio divina* este *pregătirea Liturghiei*. Dacă Cuvântul e primit fără pregătire, fără credință, fără iubire și fără cunoaștere, el nu dă viață, rămâne pentru noi un cuvânt mort. Dacă interpretarea și ascul-

tarea Cuvântului trebuie să fie doxologice, adică trebuie să se facă după criteriul comentării Cuvântului cu Cuvântul, atunci trebuie să-l cunoaștem bine și în mod profund, iar aceasta e cu puțință doar prin râvna iubitoare a Cuvântului. Fragmente alese de Biserică pentru lectură sunt un minimum pentru a trăi în credință, dar pentru a-l înțelege în profunzime trebuie să cunoaștem *tot* Cuvântul. La vestirea lor credinciosul ar trebui să știe să vibreze amintindu-și toate textele și toată teologia invocată de pericopa liturgică. Într-un cuvânt, credinciosul ar trebui să fie o *sumă* vie de concordanțe.

Dar nu este numai o chestiune de lărgire, de extindere și de aprofundare a Scripturii, e și o chestiune de *personalizare*. Dumnezeu vorbește poporului în Liturghie, dar aceasta este numai începutul și cauza a ceea ce trebuie să fie o întâlnire personală a fiecăruia cu Dumnezeu. În text Dumnezeu îl cheamă pe Avraam sau pe Moise, dar această chemare trebuie să devină o voce care repetă *numele meu*. Dumnezeu schimbă unui om numele, dar această schimbare pe care mi-o sugerează textul trebuie să o simt în mine însumi. Ceea ce este dialog cu poporul în Liturghie trebuie să devină dialog al meu, unic personal, în *lectio divina*.

S-ar putea spune în termeni puțin reductivi că în mediul liturgic al Cuvântului are loc o vestire liturgică și catehetică, în timp ce în *lectio divina* aceasta devine întâlnire personală și spirituală. Cu câtă forță știe Origen să facă această personalizare! Cu îndrăzneală el ajunge să se numească pe sine însuși Biserică, Mireasă: „Eu, Biserica”,

spune el despre sine¹⁶, așa cum va face mai târziu și Sfântul Bernard proclamând: „Fiecare din noi e Biserica!”¹⁷. Un canon al Sinodului „din Trullo” recomandă preoților nu numai să predice Cuvântul în Liturghie, dar să-i obișnuiască și să-i educe pe credincioși în familiarizarea cu Scriptura, fiindcă „spre a deveni creștini maturi, sunt necesare mijloacele pe care le oferă Biblia”¹⁸.

¹⁶ ORIGEN, *La Cântarea Cântărilor Omilia I*, 7 (SC 37 bis, p. 95). Trebuie relevat însă faptul că aceste cuvinte sunt puse în gura Bisericii: „Eu, biserica, eu mireasa, eu, neprihănită, am fost pusă de pază la multe vii de către fiii maicii mele (adică sinagoga) care odinioară s-au luptat împotriva mea (se referă la Sfântul Apostol Pavel).” Dar se știe că pentru Origen „Biserica e adunarea tuturor sfinților. Ea este deci ca o singură persoană formată din reunirea tuturor” (*Comentariu la Cântarea Cântărilor I*; PG 13, 84C). În cadrul aceluiași *Comentariu* Origen afirmă: „Mireasa, adică Biserica sau sufletul care năzuiește spre desăvârșire” (*Comentariu la Cântarea Cântărilor III*; PG 13, 159B). Astfel se trece de la Biserică la sufletul credincios: „Deci și tu, ca biserică, adresează-ți cuvintele fiicelor Ierusalimului...” (*La Cântarea Cântărilor Omilia I*, 6; SC 37bis, p. 91). Origen poate atunci îndemna: „Să construim și noi un templu al Domnului, toți împreună și fiecare separat. Templul pe care noi îl construim e Biserica, sfântă, fără pată și fără zbârcitură...” (*La ieșirea IX*, 3; SC 16, p. 211).

¹⁷ BERNARD DE CLAIRVAUX, *La Cântarea Cântărilor Omilia LVII*, 3 (PL 183, 1051B); cf. și *La Cântarea Cântărilor Omilia LXVIII*, 1 (PL 183, 1108C): „Mireasa suntem noi”, și minunatul text cu care se încheie predica XII în care în aplicarea termenului „mireasă”, Bernard face trecerea de la biserică la suflet.

¹⁸ Cf. IOAN HRISOSTOM, *La Efeseni Omilia VI*, 21, 1–2 (PG 62, 150–151).

Lectio divina nu e deci o specializare a monahilor, ci aparține întregii Biserici, e o condiție necesară pentru ca Cuvântul să rodească în noi. Să nu ne iluzionăm: cine trăiește numai din Cuvântului lui Dumnezeu vestit liturgic e ca pământul din parabolă care primește sămânța, dar nu o face să rodească. Pe acest teren arid păsările vor mânca sămânța, spinii o vor sufoca, căldura va face să sece germenii. Sfântul Ioan Gură de Aur insistă cu multă vigoare și îi cheamă pe credincioși cu aceste cuvinte: „Unii din voi zic: «Eu nu sunt călugăr»... dar aici greșiți, pentru că voi credeți că Scriptura îi privește doar pe monahi, în timp ce ea vă este și mai necesară vouă, credincioșilor care sunteți în mijlocul lumii. Este însă ceva încă și mai grav și mai păcătos decât a nu citi Scriptura: faptul de a crede că citirea este nefolositoare și nu slujește la nimic”¹⁹. Cine trăiește fără *lectio*, spune mai departe marele Părinte al Bisericii, face o „lucrare satanică”. Cuvântul auzit trebuie să vorbească neîncetat și pentru aceea el trebuie să fie păstrat și redeșteptat în inimă. Cum ar putea fi duhovnicească viața noastră fără această respirație a Cuvântului ziua și noaptea?

Sfântul Ioan Gură de Aur, care a fost un păstor responsabil al Bisericii încredințate lui și a luptat mereu contra ispitei de a cere numai monahilor exercițiul și practica radicalismului Evangheliei, îndemna adeseori pe credincioși să prelungească Liturghia Cuvântului în *lectio divina*: „Când vă întoarceți acasă ar trebui să luați Scrip-

¹⁹ IOAN HRISOSTOM, *La Matei* II, 5 (PG 57, 30).

tura și împreună cu nevasta și cu fiii voștri să recitiți și să repetați Cuvântul ascultat (în biserică)”²⁰; și mai departe: „Întoarceți-vă acasă și pregătiți două mese: una cu farfuri cu mâncare, alta cu farfuriile Scripturii; soțul să repete ceea ce s-a citit în biserică: faceți din casa voastră o biserică”²¹.

Pericolul care se află mereu la pândă este ascultarea superficială a Cuvântului lui Dumnezeu. Cuvântul ascultat e ca o sămânță aruncată de semănător: după ascultare, trebuie luptat cu demonul care poate veni să ne fure Cuvântul sau să semene neghina. Deci: lupta împotriva superficialității ascultării cuvântului (sămânța pe drum), împotriva dificultății de a o păstra (sămânța dintre pietre), împotriva temerii de a o lăsa să crească (sămânța dintre spini) (cf. *Mt* 13, 18 sq și 13, 24 sq).

Pentru a putea spune: „Eu, Biserica”, pentru a avea adică un suflet eclezial, este necesară această lectură care, după o expresie a lui Clement Alexandrinul, îl face pe om „teodidact”, învățat de Dumnezeu.

Mai presus de orice trebuie luat în considerare faptul că în *lectio divina* rugăciunea este personală, dar nu individuală, pentru că „lectio” este „divina” numai dacă este o lectură făcută împre-

²⁰ IOAN HRISOSTOM, *La Matei* V, 1 (PG 57, 55 sq).

²¹ IOAN HRISOSTOM, *La Facerea* VI, 2 (PG 54, 607). Cf. și canonul 19 al Sinodului *In Trullo*: „Păstorii bisericilor trebuie să învețe poporul în fiecare zi, și mai cu seamă duminica; și trebuie să tâlcuiască Scriptura plecând de la comentariile Părinților.”

ună cu Celălalt, lectură dialogică, lectură făcută în doi.

Dacă este adevărat că Scriptura este un mesaj al lui Dumnezeu pentru om, la fel de adevărat este că ea sau devine convorbire cu Dumnezeu, sau rămâne neroditoare. Când citesc Scriptura, Dumnezeu este „El”; dar dacă o citesc în credință și mă rog, Dumnezeu devine „Tu”, adică Cineva care îmi stă înaintea, Care îmi vorbește și Căruia îi răspund. Acesta este rezultatul final al lui *lectio divina*. Ceea ce este vestit despre Dumnezeu devine un mesaj pentru mine iar în rugăciunea asupra acestui mesaj eu vorbesc cu El. Când ascultăm Cuvântul Îl ascultăm *pe* El, când ne rugăm vorbim *cu* El.

5. Formarea pentru „lectio divina”

Una din cele mai grave povătuiri întâlnite la Părinți este aceea de a nu profana Scriptura făcând din ea un obiect de speculație sau de cunoaștere de dragul cunoașterii, pentru că aceasta este o activitate, care o poate face și un ațeu, în timp ce credinciosul știe că atunci când ia în mână Scriptura, poate înțelege ceea ce citește numai prin harul lui Dumnezeu.

Lectio divina este deci modul cel mai autentic și cel mai potrivit de a citi Scriptura primind harul.

Rabinii spuneau că *Tora*, Cuvântul, era prezența lui Dumnezeu în creație, prezență pe care omul și-o făcea a sa prin *lectură, meditație, rugăciune*. Așadar, acestea sunt cele trei modalități fundamentale ale lui *lectio divina* pentru pietatea iudaică ca și pentru cea creștină veche.

Această metodă iudaică de a asimila Cuvântul a fost moștenită de creștinism (cf. *2 Tim 3, 14–17* și *Rm 15, 4*) și e comună tuturor Părinților Bisericii răsăritene și occidentale, chiar dacă abia în Evul Mediu vom avea despre ea o tratare adevă-

rată și propriu-zisă²². Mai târziu, mai ales odată cu secolul XVI, *lectio divina* va cădea în desuetudine în Biserică, supraviețuind, chiar dacă în forme diferite, în Bisericile Reformei, a căror experiență ne poate cu siguranță ajuta în a individualiza scopul lui *lectio divina* în formele fixate de Părinții antici și apoi îmbogățite de Părinții medievali. Dar această metodă va fi păstrată neîntrerupt în mănăstiri și adeseori se va înregistra o polemică față de celelalte forme de lectură. În Evul Mediu târziu va exista o critică față de canonicii regulari și cei dominicani, a căror *lectio* scolastică tindea spre *quaestio* și *disputatio* nu spre binele suprem al lui *meditatio* și *oratio*²³;

²² Despre rădăcinile ebraice și practica Părinților Bisericii, cf. și termenul „*Lectio divina et lecture spirituelle*”, în *Dictionnaire de Spiritualité* IX, col. 470 sq; cf. și P. LENHARDT / A.C. AVRIL, *La lettura ebraica della Scrittura*, Bose, 1989.

²³ Cf. J. LECLERCQ, *Cultura umanistica e desiderio di Dio*, Firenze, 1965, p. 93–95. În studiul „*La lectio divina du XIème au XIVème siècle*” (*Studia Monastica* 8 [1956], p. 267–293), Leclercq a arătat în mod clar rezistența lumii monahale la această nouă cultură scolastică, dar a subliniat și faptul că „în zdrobitoarea majoritate a scrierilor cunoscute, monahii prezintă un fel de constanță în concepțiile lor privitoare la viața omenească în primul rând, apoi privitoare la viața creștină și, în fine, privitoare la viața propriu-zis monahală. În acestea există o perspectivă asupra vieții și a lucrării omenești ce se întregesc într-o viziune de ansamblu asupra economiei mântuirii”. Nu e vorba deci doar de o chestiune de metodă, ci de o viziune de ansamblu asupra vieții ce se desfășoară plecând de la *lectio divina*, viziune care a fost apoi aprofundată de F. Vanderbroucke. Mai recent, G.R. EVANS arată la rândul său, plecând de la schema *lectio* — *dispu-*

și, în egală măsură, împotriva metodei de meditație prea psihologică și introspectivă a lui Ignățiu de Loyola. În interiorul însuși al monahismului occidental, *lectio divina* a trebuit apărută mai ales împotriva tendinței apărute în secolul XII de a o reduce până la a o face să dispară, pentru a lăsa loc numai rugăciunii liturgice cu slujbe nesfârșite și continue în care *opus Dei* se substituia lui *lectio divina*²⁴.

Dar după un timp de exil al acestei metode, corespunzător perioadei de exil a Cuvântului, Con-

tatio — *praedicatio*, cum Bernard, „exeget” al Scripturii și cunoscător al „tehnicii” de utilizat, subordonează utilizarea acestei tehnici unicului scop: „a-l face pe fiecare cititor sau ascultător al Cuvântului lui Dumnezeu capabil să primească în duliul său iluminarea divină” („*Lectio, disputatio, praedicatio*: St. Bernard the Exegete”, în *Studia Monastica* 24 [1982], p. 127–145 și mai ales p. 143–145).

²⁴ Cf., de ex., GUY DE VALOUS, *Le monachisme clunisien des origines au XVème siècle*, Paris, 1970, p. 327 sq. *Lectio* a fost semnalată și practică întotdeauna, dar accentul cade pe psalmodiere și liturgie. Prin urmare, se dezvoltă așa-numita „lectură spirituală”; cf. în acest sens termenul „*Lectio divina et lecture spirituelle*”, deja citat la nota 22, și observațiile lui J.A. VINEL: „Lectura spirituală nu corespunde practicii lui *lectio divina*..., scopul său se deosebește de vechea *lectio*. Acum i se cere rugăciunii să permită unirea cu Dumnezeu, lectura slujește numai ca trambulină, ca instrument pentru povățuirea sufletului, pentru a-l hrăni și a-l ajuta să se reculeagă. În Evul Mediu însă sub expresia *lectio divina* se poate găsi întotdeauna un mod de a se apropia de Scriptură mult mai în armonie cu ansamblul vieții cotidiene, și mai ales mult mai nemijlocit orânduit către experiența lui Dumnezeu” („La *lectio divina*”, în *Vie Consacrée* 54 [1982], p. 289–290).

ciliul Vatican II a fost cel care ne-a propus-o din nou: „Este necesar ca toți... să păstreze un contact continuu cu Scriptura prin *lectura sfântă*... prin *meditația atentă*... și să ne amintim că lectura trebuie să fie însoțită de rugăciune”²⁵.

Lectura rugătoare, Cuvântul rugat, rugăciunea meditată, lectio divina, rămâne deci metoda privilegiată, și aici dorim să indicăm doar câteva reguli de introducere în aceasta.

În explicarea diferitelor faze ale lui *lectio divina* ne vom sluji de o invitație a lui Guigo II Cartusianul, care aplică unui cuvânt al lui Iisus despre rugăciune metoda schematizată și organizată de el în faimoasa *Scară a monahilor contemplativi*²⁶.

²⁵ Conciliul Vatican II, Constituția *Dei Verbum* 25.

²⁶ Traducerea textului e reprodusă mai jos, p. 133 sq. Opera lui Guigo II nu e nici prima, nici singura de acest fel în Evul Mediu, dar are meritul de a ne da prin cele patru trepte ale sale, cea mai strălucită sistematizare. Ideea de a uni rugăciunea cu lectura străbate întreaga tradiție, de la Origen la Ieronim; formula *lectio — meditatio — oratio* va fi cea mai frecvent folosită în Evul Mediu, mai ales de către monahii cistercieni. Dar un punct rămâne absolut comun tuturor acestor „scări”, punct asupra căruia insistă pe bună dreptate J.A. Vinel: „Aceste trei sau patru atitudini fac parte dintr-un singur drum... Sunt unite între ele printr-o legătură atât de intimă că uneori pare că termenii au fost folosiți indiferent, unul în locul altuia. Niciodată asceza antică n-a plasat meditația sau rugăciunea în situația de a pretinde o secvență determinată de gânduri sau de sentimente stabilite mai înainte.” Guigo însuși distinge patru trepte „precizând că e vorba de compartimente etanșe, dar cu un unic dinamism, în care aceste niveluri se intersectează și se influențează reciproc... E adevărat că *lectio* suscită atitudini și comportamente diferite, dar nu se poate stabili între ele o

La *Matei* 7, 7 este relatat următorul cuvânt al lui Hristos: „Cereți și vi se va da, căutați și veți afla, bateți și vi se va deschide.”

Și Guigo parafrazează astfel: „Căutați în lectură, găsiți cu meditația; bateți în rugăciune, intrați în contemplație”²⁷. După cum se vede, Guigo parafrazează și rezumă metoda lecturii în rugăciune în ultimele două îndemnuri ale cuvântului evanghelic, dar credem oportun să adăugăm și să parafrazăm și primul îndemn: „Cereți și veți primi”, înțelegându-l în acest fel: cereți Duhul și veți primi capacitatea de a citi.

O astfel de schemă credem că este valabilă pentru formarea în vederea lui *lectio divina*. În dinamismul vieții spirituale, pentru a ajunge la rugăciunea adevărată, la comuniunea cu Dumnezeu, la întâlnirea noastră cu El față către față, această structură e valabilă atât pentru rugăciune, cât și pentru *lectio*, și este pedagogică pentru inițierea noastră.

sucesiune logică și încă și mai puțin o diviziune rigidă. *Lectio* unifică diferitele faze ale abordării sale în mod esențial prin propriul obiectiv profund: unirea cu Dumnezeu” (art. cit., p. 290–291). Acesta e poate deja mai puțin adevărat pentru tratatul *De meditatione* al lui Hugo de Saint-Victor, chiar dacă anterior: tonul intelectual și interesul pentru viața morală prezente în acest studiu tind să individualizeze ca validă în sine etapa „meditației”, în interiorul unei scări cu cinci trepte: *lectio* — *meditatio* — *oratio* — *operatio* — *contemplatio*. Dar e extrem de semnificativ că obiectul lui *meditatio* nu mai e doar „Scriptura” (partea II), ci în primul rând „creatura” (partea I) și, în fine, „datinile” (partea III).

²⁷ Cf. GUIGO, *Epistola de vita contemplativa* 3, cf. traducerea *infra*, p. 135.

A. Cereți Duhul și veți primi luminarea

În fața Scripturii, Sfântul Ioan Gură de Aur se ruga: „Deschide ochii inimii mele ca să înțeleg și să împlinesc voia Ta..., luminează ochii mei cu lumina Ta...”, și Sfântul Efrem Sirul sfătuia: „Înainte de citire roagă-L și imploră-L pe Dumnezeu să ți se descopere”.

Iată prima și fundamentală atitudine pentru oricine se pregătește pentru *lectio divina*: cererea ca Duhul lui Dumnezeu să vină și să lumineze întreaga noastră ființă pentru a fi cu putință întâlnirea cu Domnul. Realitatea noastră este de fapt aceea a unor oameni orbi ce trebuie călăuziți în fața cărții: „Doamne, fă ca să văd”, „Doamne, deschide ochii și inima mea”, în același fel în care înainte de a-L lăuda pe Dumnezeu liturghia ebraică și latină cereau: „Doamne, deschide buzele mele”. Orice lectură a Scripturii presupune epicleza, pentru că Scriptura devine Cuvânt viu numai prin intermediul Duhului Care e conținut în ea și se odihnește în ea, așa cum s-a odihnit asupra Fiului la Botez.

Lectura trebuie făcută în dimensiunea pneumatică, care e cea a Trupului lui Hristos, cea a Bisericii, a Tradiției în care vorbește Cuvântul.

Există un trup în care cuvintele divine pot răsună ca și cuvinte de viață: Biserica. Epicleza este deci invocarea Duhului în unire cu Biserica ce nu posedă Cuvântul, ci îl păstrează prin intermediul Duhului Care Se odihnește asupra ei, și prin intermediul Scripturilor. În Liturghie convocarea poporului e deja de fapt o epicleză, dar în *lectio divina* credinciosul trebuie să o facă în

mod explicit, în unire cu marea epicleză euharistică pe care Biserica o face în mod constant în comuniunea totală și substanțială cu Mirele Hristos. Cade astfel orice pericol de consum privat al Cuvântului lui Dumnezeu, cade pericolul subiectivismului interpretativ, pericolul somnului și al arbitrariului, iar apropierea personală de Cuvânt devine taina (sacramentul) unității Bisericii și Scripturii ca izvor unic al Cuvântului Domnului.

Cerem Duhul cu certitudinea că El ne va fi dat, pentru că aceasta este unica cerere care va fi întotdeauna împlinită cu siguranță, Duhul fiind „lucrul bun” prin excelență pe care Tatăl nu-l poate refuza Fiului (cf. *Lc 11, 13*).

Duhul Sfânt n-a lucrat doar o singură dată asupra sfinților scriitori dând naștere textelor sfinte, ci El lucrează mereu asupra celui ce citește Scripturile și numai prezența Sa asigură faptul că lectura va deveni spirit, doar El asigură o tinerețe perenă textului. Scriptura devine Cuvânt fecund numai dacă Duhul lui Dumnezeu îl însuflețește pe cel care o citește²⁸.

Duhul este Cel care a creat Cuvântul și nu-l părăsește în drumul său în istorie, ci îl face din nou Cuvânt viu în cel care-l ascultă. Fără epicleză nu vom găsi Cuvântul lui Dumnezeu în text, pentru că textul care-l conține îl revelează pe

²⁸ SIMEON NOUL TEOLOG, *Cuvântul XV, Despre Sfintele Scripturi* (PG 120, 385C). „Alte scrieri pot, într-adevăr, fi înțelese și pătrunse de toți cei care le citesc, dar scrierile care sunt dumnezeiești și vorbesc despre mântuire nu pot fi nici înțelese, nici păzite fără luminarea Duhului Sfânt.”

măsura dispoziției și a docilității cititorului. Sfântul Grigorie cel Mare spune că: „Același Duh Care a atins inima profetului, atinge sufletul cititorului”²⁹ iar Sfântul Efrem afirmă că: „numai dacă suntem săturați de Duhul Sfânt Îl putem bea pe Hristos”. Guillaume de Saint-Thierry avertiza apoi că: „Scripturile doresc să fie citite prin intermediul aceluiași Duh Sfânt în care au fost scrise; și prin Acesta trebuie ele înțelese”³⁰.

Epicleza produce deci în noi înainte de toate docilitatea, zdrobirea inimii, luminarea.

Docilitatea este atitudinea pe care omul trebuie să o caute și să și-o impună, deși ea depinde de Duhul, într-o sinergie între voința omului și lucrarea Duhului. Acest moment a fost desigur foarte neglijat până acum în Occident, dată fiind importanța redusă în viața credinciosului a unei teologii a Duhului. Și totuși, el este esențial, dacă nu vrem să cădem în ascultarea de o literă moartă sau, mai mult, într-o ascultare pur intelectuală și speculativă.

Lectura divină înseamnă că ea nu are ca obiect doar cărțile lui Dumnezeu, ci că ea este și o lectură făcută în doi, și anume de noi și de Duhul. Strigăm: „Vino, Doamne!”, și atunci Hristos Se ivește din text și vine și se face văzut ochilor credinței noastre. Iar pentru a primi Duhul e nevoie de docilitate: un monah de la Athos îmi vorbea chiar de timiditatea ce trebuie să existe în relația

²⁹ GRIGORIE CEL MARE, *La Iezechiel Omilia VII*, 11 (PL 76, 846AB).

³⁰ GUILLAUME DE SAINT-THIERRY, *Epistola către frații din Muntele lui Dumnezeu* 121 (SC 223, p. 239).

discretă cu Duhul. Cu Duhul trebuie să ne comportăm — îmi spunea — ca și cu un porumbel care se apropie de noi cu atât mai mult cu cât suntem mai liniștiți, nemișcați și docili în așteptarea lui.

Venirea Duhului, pregătită cu rugăciunea și cu docilitatea, produce desprinderea. E nevoie de această desprindere de noi înșine. Nu putem da ascultare Cuvântului lui Dumnezeu dacă nu facem să tacă adâncul nostru, nu putem începe să citim dacă în centrul atenției noastre rămâne eul nostru, nu putem fi liberi în fața lucrării divine dacă păstrăm ceva pentru noi înșine și nu ne abandonăm total Lui.

Trebuie să facem deci un efort pentru a reprimă falsele nevoi, acele nevoi care sunt astăzi noii noștri idoli, noii noștri zei. În realitate, multe nevoi ne sunt impuse de condițiile sociale, ne sunt create de publicitatea manifestă și ocultă a societății în care trăim. Mă întreb dacă cei care mărturisesc că nu găsesc „satisfacție” în citirea Scripturii nu s-au apropiat în realitate de Cuvânt doar pentru satisfacerea unor nevoi precise ale lor, așteptându-se adică la un rezultat pe care Cuvântul nu reușește să li-l dea, pentru că atât Cuvântul, cât și rugăciunea nu tolerează mercantilismul. E nevoie de un efort de desprindere de atașamentul față de propriul nostru discurs, de propria noastră schemă logică, încercând abandonarea oricărui egocentrism pentru a-L privi și a-L căuta doar pe Dumnezeu.

Aceasta este o exigență elementară și cât se poate de simplă și ea este pusă în evidență mai

ales astăzi, dat fiind că ritmul vieții și vacarmul general ne fac să intrăm în mod firesc, chiar dacă nu fără dificultate, în această dimensiune.

Totuși, dacă mintea noastră rămâne incapabilă de un atare efort, să urmăm sfatul Sfântului Pahomie: „Să punem frâu vânzolelii gândurilor care ne înspăimântă și care se învoldurează în mintea noastră ca apa în fierbere, citind Scripturile și rumegându-le neîncetat... și vom fi eliberați de ele...”

Ridicarea mâinilor era gestul de rugăciune ebraic și el dorea să însemne tocmai această desprindere prin înălțare: „Către Tine, Doamne, înalță inima mea!” (Ps 25, 1).

Astfel și expresia *sursum corda*, „Sus inimile!”, din Liturghia catolică și imnul Heruvic din Liturghia Ortodoxă sunt chemări la ieșirea din noi înșine pentru a ne concentra mai mult asupra lui Hristos. Să ridicăm inimile și mâinile noastre spre Dumnezeu Care este în cer (Plg 3, 41).

Întreaga noastră ființă trebuie să tindă spre Cel de Sus, către Cel Preaînalt, trebuie să se lase atrasă de Cuvântul Său. Atitudine „care nu trebuie să evoce vreo stare de sublimitate, vreo exaltare vecină cu orgoliul, ci trebuie să se nască din adâncul smereniei și al deșertării³¹. Când se vorbește despre înălțarea inimii, aceasta vrea să însemne o tensiune către Dumnezeu, iar nu un extaz sentimental. Pe bună dreptate Fericitul Augustin observa: „Inima nu se înalță precum

³¹ P.Y. EMERY, „La méditation de l'Écriture”, în: FR. FRANÇOIS ET FR. PIERRE-YVES, *Méditation de l'Écriture et Prière de Psaumes*, Bellefontaine, 1975, p. 17.

trupurile: pentru a se înălța trupurile trebuie să-și schimbe locul; pentru a se înălța inima e de ajuns ca ea să-și schimbe voința”³². A ne înălța inima înseamnă deci a intra în mișcarea de atracție pe care Dumnezeu o exercită asupra noastră, a ne lăsa împinși de Duhul, a unifica și a aduna întreaga noastră ființă divizată în atenția față de Dumnezeu și, în *lectio divina*, față de textul pe care îl avem înaintea. A ne înălța inima înseamnă a tinde spre cunoașterea iubitoare și aceasta este mult mai puternică decât înălțarea minții, decât meditația înțeleasă în mod omenesc. Cunoașterea iubitoare este aceea a inimii: relația de la inimă la inimă, de la persoană la persoană. Iar expresia „inimă la inimă” nu vrea să fie romantică, ci înseamnă acea atitudine a lui Ioan în convorbire intimă la pieptul lui Iisus, atitudine care, după Origen, îngăduie surprinderea sensului profund al Evangheliei. Astfel, docilitatea se face înălțare, iar înălțarea atenție.

Atenția înseamnă a te pune în atitudine de ascultare față de Domnul Care vorbește. E o atenție nu numai față de mesaj, dar și față de Cel care rostește mesajul. În atenția sa față de grădinar, față de modul în care a chemat-o pe nume, Maria Magdalena a reușit să simtă prezența Domnului și să-L vadă pe Iisus (*In* 20, 15–16). Ceea ce ni se cere în dialogul tainic cu Dumnezeu este să fim înaintea de toate ascultători atenți. Între credincios și Cuvânt se creează astfel o comunicare tainică și intimă, și întreaga ființă umană se înfățișează

³² AUGUSTIN, *La Psalmi LXXXV*, 6 (*PL* 37, 1085).

înaintea lui Dumnezeu. Sfântul Ambrozie spunea că această atenție trebuie să fie astfel încât „întreaga persoană să fie încordată spre ascultarea Verbului”³³, Cuvânt și Persoană. Teologul protestant J.A. Bengel sintetiza astfel atenția față de Scriptură: „*Te totum applica ad textum, rem totam applica ad te!*” [Aplică-te cu totul textului; lucrul textului însă aplică-l la tine!]

Nici o neglijență în ascultarea Cuvântului, pentru că „cine ascultă cu nepăsare va fi la fel de vinovat — afirmă Cezarie din Arles — ca și cel care va lăsa să cadă cu nepăsare pe pământ trupul Domnului”³⁴.

Dacă atenția este totală și uitarea de sine desăvârșită, atunci e ușoară alipirea deplină de Dumnezeu fiindcă, după cum spune Sfântul Grigorie cel Mare, rămânem „atârnați de dragostea lui Dumnezeu”.

Aceste dispoziții — să băgăm bine de seamă și să o repetăm — sunt foarte necesare, dar ele devin utile pentru a atinge adevăratul scop al lui *lectio divina* numai dacă le rodește Duhul. Dacă cerem Duhul, dacă ne deschidem Lui, vom primi cu siguranță lumina necesară pentru a citi.

³³ AMBROZIE, *La Psalmul CXVIII, Tâlcuirea VI*, 8 (PL 15, 1270B): „*Tota intendat in verbo*” (astfel în ediția îngrijită de L.F. Pizzolato, *Commento al Salmo CXVIII/I*, Milano-Roma, 1987, p. 246. O altă variantă: „*in verbum*”). Și Ambrozie continuă: „Iată că dintr-odată i s-ar părea că aude glasul Lui, pe Care însă nu-L vedea. Iată că, printr-o simțire adâncă ar recunoaște mireasma sfințeniei Sale. Aceasta e o simțire pe care o încearcă adeseori cei ce au o credință vie.”

³⁴ CÉSAR D'ARLES, *Omilia LXXVIII*, 2 (CCSL 103, p. 324).

B. Căutați în lectură și veți găsi cu meditația

Dacă este adevărat că e important să știm să ne rugăm, e la fel de adevărat că trebuie să știm să citim. După Sfântul Ioan Cassian, citirea este cea care duce la înțelegere, la înțelegerea Scripturii, la adevărata cunoaștere. Dar înainte de a vorbi mai amănunțit despre lectură ca fază a lui *lectio divina*, trebuie să fixăm câteva elemente necesare pentru ca ea să fie autentică.

Mai întâi lectura cere un timp determinat: credinciosul trebuie să exercite o asceză asupra timpului pentru a găsi momentul specific și adecvat. Acesta diferă de la o persoană la alta, dar pretinde ca o condiție esențială *fidelitatea*. Specificitatea timpului este cerută pentru că omul este limitat și de aceea reușește să lucreze numai în acțiuni succesive, dintre care una o exclude pe alta. Pentru lectură — trebuie spus cu tărie — este nevoie de timp și încă de un timp adecvat: în timpul nopții, dimineața, la apus, oricum în momente care favorizează liniștea, tăcerea, singurătatea. Nu se poate ignora faptul că există mijloace externe spiritului nostru care îl pot ajuta să fie mai atent.

„De ce se caută atunci... un bine atât de mare, care se caută pentru a-l găsi și se găsește pentru a-l căuta? Pentru că se caută pentru a-l afla cu mai mare dulceață, se găsește spre a-l căuta cu mai mare înflăcărare”³⁵.

Guillaume de Saint-Thierry ne invită să facem lectura la anumite ore: „La anumite ore trebuie

³⁵ AUGUSTIN, *Despre Treime* XV, 2, 2 (PL 42, 1057 sq).

să ne dedicăm timpul unei anumite lecturi. O lectură întâmplătoare, inconstantă și regăsită ca din întâmplare nu zidește, ci face sufletul nestatornic”³⁶. Aceasta deoarece unei *lectio* autentice nu-i pot fi rezervate scurte răgazuri de timp; ca și rugăciunea, ea nu poate fi doar o umplutură în timpul zilei. Fără îndoială că în această epocă de agitație febrilă este foarte puternică pentru credincios ispita de a expedia *lectio divina* în orele eventual „rămase” ale zilei. Dar expediind astfel această *lectio* în răstimpuri reduse și puțin adecvate, nu vom putea obține roadele dorite. Fără reculegerea celui care „intră în camera sa, închide ușa și citește în ascuns” (cf. *Mt* 6, 6), fără liniștea externă nu e cu putință o așteptare a lui Dumnezeu. Juricu o spune cu franchețe: „Schimburile sufletului cu Dumnezeu cer secretul”, și Fericitul Ieronim avertiza: „Păstrați totdeauna taina camării voastre: Mirele poate fi de față pentru că atunci când vă rugați, voi veți vorbi cu El, iar atunci când citiți Scripturile, El va vorbi cu voi!”³⁷.

Să nu vă temeți de a cădea în izolare. „Deprinderea vieții spirituale cere disciplina vieții comunitare, dar cunoașterea în savoare a lui Dumnezeu cere tăcere și ascundere”³⁸.

Și așa ne pregătim să intrăm în lumea lui Dumnezeu și să-I simțim vecinătatea: „Aproape ești Tu, Doamne” (*Ps* 118, 151). Uneori cu înceti-

³⁶ GUILLAUME DE SAINT-THIERRY, *Epistola către frații din Muntele lui Dumnezeu* 120 (SC 223, p. 239).

³⁷ IERONIM, *Epistola către Eustochium* XXII, 25 (PL 22, 411).

³⁸ GUILLAUME DE SAINT-THIERRY, *La Cântarea Cântărilor* I, 28 (SC 82, p. 109).

neală și cu extremă dificultate interioară, alteori cu entuziasm și cu repeziciune simțim că Dumnezeu este acolo și suntem în prezența Sa (cf. *Ps* 84), și ne simțim cu inima în palmă în stare să o punem în mâinile lui Dumnezeu, pe pieptul Său, sub aripile Sale (cf. *Ps* 61, 5 și 90, 4).

Această percepție nu poate face altceva decât să insufle în noi bucurie și teamă. Teamă înțeleasă nu ca frică, ci ca sentiment de micime străpunsă, de emoție nu sentimentală, ci spirituală. Așa cum poporul plângea la lectura făcută de Ezdra, și noi putem uneori încerca acest sentiment de zdrobire a inimii. Plânsul Duhului e o bogăție atât de mare încât Părinții medievali îi făceau adeseori elogiul. Zdrobirea inimii nu este oare în primul rând acel plâns, acel suspin spiritual pe care îl săvârșește în noi Duhul (*Rm* 8, 26), și care uneori are norocul de a-și găsi un adevărat sacrament în lacrimi? Când înțelegea în Duhul Sfânt sensul Scripturii, lui Romualdo din Ravenna i se umpleau ochii de lacrimi pentru că Biblia îi descoperea toate tainele sale³⁹. Iar Sfântul Grigorie cel Mare vorbește despre monahul care știe să primească Cuvântul lui Dumnezeu astfel: „Văd adeseori că unii se dedau cu atâta râvnă la *lectio divina*, încât înalță o jertfă de lacrimi Domnului oferindu-se în acel plâns sfânt ca victime pe ei înșiși. Pântecel lor este atât de plin de Biblie și măruntaiele lor atât de saturate de Cuvântul lui Dumnezeu, încât sufletul trăiește recules în

³⁹ PETRU DAMIAN, *Viața Sfântului Romuald XXXI (PL 144, 982 sq.)*.

Dumnezeu în plâns și în sfânta aducere-aminte”⁴⁰. Așa se deschide Biblia, cu un gest respectuos și plin de reverență, cu epicleză, cu zdrobire a inimii.

Dacă este adevărat că trebuie să citim în anumite timpuri, e la fel de adevărat că trebuie să citim anumite pasaje. Nu trebuie și nu putem răsfoi la întâmplare Scriptura trecând fără rost de la un pasaj la altul. Căutarea de pasaje după propria plăcere reduce de fapt Biblia la o carte în care căutăm de fapt ceea ce vrem să găsim. Dimpotrivă, trebuie să citim textul în întregul său, fără alegeri, fără selecții, chiar dacă uneori acestea par justificate de motive personale sau comunitare. Cititorul trebuie să caute să nu țină seama de preferințe păgubitoare. Să se lase condus cu supunere acolo unde va vrea să-l călăuzească intenția Duhului Sfânt.

După Fericitul Ieronim, faptul de a deschide Scriptura și a o citi „înseamnă a întinde pânzele Duhului Sfânt fără a ști la ce țărături vom acosta”⁴¹. Să nu ne lăsăm cuprinși de nici o sete de noutate, de nici o sete de curiozitate în fața Scripturii care cuprinde mesajul lui Dumnezeu, în fața unei cărți care vorbește de la sine prin Duhul, și să ne păzim de a face Scriptura să vorbească după placul nostru. „Dumnezeu nu așteaptă de la tine cuvinte, ci inima ta”⁴², spune

⁴⁰ GRIGORIE CEL MARE, *La Iezechiel Omilia I*, 10, 11 (PL 76, 889AB).

⁴¹ IERONIM, *Comentariu la Iezechiel XII* (PL 25, 369D).

⁴² „Non enim verba a te quaerit Deus, sed cor.” AUGUSTIN, *La Psalmi CXXXIV*, 11 (PL 37, 1746).

Fericitul Augustin. Desigur, noi suntem ispitiți să alegem texte care produc exaltări interioare, dar să nu uităm că marea calitate a Cuvântului lui Dumnezeu e aceea de a fi hrană zilnică și, ca oricare din mâncărurile noastre, nu ne poate da totdeauna acea satisfacție și acea mulțumire de care numai în rare momente ne e dat să ne bucurăm.

A ne apropia de Scripturi în credință înseamnă de asemenea a fi gata să ascultăm un mesaj dificil, straniu, pretențios, un mesaj care la prima vedere poate părea că nu mă privește. Textul poate și să „nu-mi spună nimic”, dar dialogul prieteniei nu e făcut numai din schimburi de cuvinte, ci și din tăceri, care pot fi elocvente pentru că îi arată lui Dumnezeu deșertarea noastră în fața plinătății Sale ce ni se arată în Cuvântul Său, iar mie îmi vorbesc de nevoia de a mă supune în întregime textului: „*Te totum applica ad textum*”; abia după aceea voi putea să îmi aplic mie această realitate: „*Rem totam applica ad te!*” Chiar dacă poartă semnul aridității și al uscăciunii spirituale, aceste tăceri sunt adeseori salutare, pentru că ele ne ajută să ne fixăm privirea numai asupra lui Dumnezeu, și pe El să-L așteptăm în citirea Scripturilor și să-L slăvim cu acea tăcere care singură poate da sens neputinței noastre de a ne ruga. Dar Dumnezeu umple aceste tăceri așa cum umple buzele psalmistului care își deschide gura sa (cf. Ps 80, 11).

Se poate întâmpla să dăm peste cuvinte obscure, peste texte dificile; obscur este astfel limbajul lui Balaam care-L prezintă pe Dumnezeu ca pe un „corn de bivol” (Nm 23, 22), obscur este mesajul care ne vine din focul de pe Sinai, ob-

scur e și focul de la Cincizecime. Dar la citire și la redare aceste imagini nu trebuie să producă speculații, ci iubire, sensul unui mesaj care ne depășește. În fața dificultăților anumitor pasaje ale Scripturii comentând versetul 4 din *Psalmul* 10 — „ochii lui Dumnezeu se deschid și se închid peste fiii oamenilor” — Fericitul Augustin spunea: „Oamenii găsesc uneori pasaje obscure sau ochii lui Dumnezeu închisi: atunci sunt împinși să caute; alteori găsesc ochii lui Dumnezeu deschiși și pasaje din Scriptură clare: atunci sunt luminați și se bucură de aceasta. Dar existența pasajelor obscure și a pasajelor limpezi în cărțile sfinte sunt ca ochii lui Dumnezeu ce slujesc la cercetarea și încercarea oamenilor: cei care în fața obscurității termenilor nu sunt plictisiți sau obosiți, ci stimulați, și cei care înțelegând nu se umflă de mândrie, ci se întăresc”⁴³. Înțelepciunea monahilor se exprimă la Sfântul Macarie astfel: „Fiți mulțumiți cu cele ce puteți înțelege și căutați să le puneți în practică; și atunci ceea ce a rămas ascuns se va dezvălui minții voastre!”

În fine, o ultimă trăsătură a lecturii este asiduitatea. Continuitatea este cerută pentru că se opune risipirii și ajută la asimilarea, reculegerea, memorizarea și concentrarea Cuvântului. Scriptura trebuie citită și recită pentru ca să pătrundă mintea și trupul credinciosului. Părinții din vechime citeau cu o asemenea asiduitate încât învățau textele Scripturii pe de rost, nu numai pentru că cultura lor era orală, ci pentru că în memorizare, ca și pentru noi în lectura continuă,

⁴³ AUGUSTIN, *La Psalmi* X, 8 (PL 36, 136).

este cu putință aducerea-aminte și retrăirea în sine a Cuvântului. Încă în *Psalmul* 118 psalmistul murmura, recita cuvintele într-un mod interior citind și recitind pasajele Scripturii.

Lui avva Pamvo îi plăcea să spună: „Gura monahilor este sfântă pentru că neîncetată e convorbirea lor cu Dumnezeu”⁴⁴; într-adevăr, Scriptura era vocea rugăciunii lor și oglinda contemplației lor. Sfântul Ioan Cassian va vedea tocmai în continuitatea lecturii unul din instrumentele capabile de a spori credința și de a produce o rugăciune mereu mai curată: „Iată spre ce trebuie să năzuiești din toate mijloacele: silește-te neîncetat și cu râvnă spre citirea sfântă până când o cugetare neîntreruptă va umple duhul tău și Sfânta Scriptură te va preface după asemănarea sa”⁴⁵.

„Râvna pentru *lectio* este apoi semnul și măsura vieții noastre spirituale. Într-adevăr, orice progres spiritual derivă din lectura și din meditația Scripturii, nu din decizia noastră autonomă față de puterea lui Dumnezeu.

Amos profetiza: „Iată vin zile, zice Domnul Dumnezeu, în care voi trimite foamete pe pământ, nu foamete de pâine și nu sete de apă, ci de auzit cuvintele Domnului” (*Am* 8, 11). Dacă ești duhovnicesc, dacă ești însetat, numai Cuvântul îți poate sătura această dorință. Monahii din vechime aveau această foame și această sete și mărturiile despre râvna lor pentru *lectio* sunt nume-

⁴⁴ *Serie alfabetica*, Pambo 7 [*Patericul egiptean*], tr. it. a cura di L. Mortari, în: *Vita e detti dei Padri del deserto/2*, Roma, 1971, p. 135–136.

⁴⁵ IOAN CASSIAN, *Convorbiri* XIV, 10 (PL 49, 970B).

roase. Fericitul Ieronim ne vorbește despre experiența sa și despre modul în care nevoia sa de a citi fusese atât de puternică, încât alunga somnul și ne îndeamnă: „Silește-te zi și noapte la citit. Somnul să te surprindă cu o carte în mână și privirea ta să se închidă deasupra unei pagini sfinte”⁴⁶; Petru Venerabilul elogia un monah „a cărui gură murmură neîncetat cuvintele sfinte”⁴⁷.

Și aceste mărturii trebuie citite în lumina *Psalmului* 118: „În tăcerea nopții am cugetat la cuvântul Tău...; la miezul nopții m-am sculat să citesc cuvântul Tău...; m-am întărit în cuvântul Tău...; voi cugeta la cuvântul Tău...; am râvnit la cuvântul Tău...; bucura-mă-voi de cuvintele Tale...; zi și noapte voi cugeta la cuvântul tău.”

Pentru familiarizarea cu lumea biblică este necesară deci această continuitate, așa cum vedea cu claritate Fericitul Ieronim: „Citirea produce râvna, râvna produce familiaritate, familiaritatea produce și sporește credința”⁴⁸.

Nu putem fi niște spicuitori distrați ai Bibliei, ci trebuie să ne cufundăm în ea, să facem corp comun cu ea, să devenim atât de familiari cu ea, încât să o stăpânim în însuși adâncul nostru și reținând-o aici ca memorie, ca reminiscență. Este limpede că acel „Mărește suflete al meu pe Domnul!” al Fecioarei, a țâșnit dintr-o inimă plină de Scriptură și este rodul unei inimi biblice.

⁴⁶ IERONIM, *Epistola către Eustochium* XXII, 17 (PL 22, 404).

⁴⁷ PETRU VENERABILUL, *Despre minuni* I, 20 (PL 189, 887A).

⁴⁸ IERONIM, *Epistola către Asella* XLV, 2 (PL 22, 481).

Astfel, fie pentru rugăciune, fie pentru o viguroasă viață de credință, avem nevoie de o asemenea asiduitate care să ne pună în consonanță cu spiritul Scripturii.

În definitiv Biblia este o carte care dezvăluie lucruri ascunse și secrete celui care o frecventează cu asiduitate. Numai obișnuința îndelungată și constantă imprimă limbajul și expresia cu formele. Isidor din Sevilla spune: „Cine vrea să fie totdeauna unit cu Dumnezeu trebuie să citească adeseori și să asculte cu bucurie Sfintele Scripturi... pentru că orice sporire vine din lectură și din meditație. Ceea ce nu știm învățăm din lectură, și ceea ce am învățat păstrăm în meditație!”⁴⁹. Iar Sfântul Ambrozie recomanda: „Meditați în fiecare zi la Cuvântul lui Dumnezeu. Luați-i ca sfătuitori pe Moise, Isaia..., Petru, Pavel, Ioan... Luați ca model suprem pe Iisus Hristos, pentru a putea ajunge astfel la Tatăl. Vorbiți cu ei, meditați împreună cu ei toată ziua”⁵⁰.

⁴⁹ ISIDOR DIN SEVILLA, *Sentințe* III, 8, 2–3 (PL 83, 679B).

⁵⁰ AMBROZIE, *La Psalmul CXVIII Tâlcuirea* XIII, 7 (PL 15, 1382C). Contextul folosește o imagine foarte concretă care ne ajută să lămurim gândul lui Ambrozie: „Cugetă toată ziua la Lege: nu trebuie să te mulțumești doar cu o simplă lectură grăbită. Dacă vrei să cumperi un pământ, dacă târguiești cumpărarea unei case, îți iei pe cineva mai priceput, cercetezi cu grijă normele legii și, pentru a nu face nici măcar o greșală, nu te încrezi nici în tine însuși. Ei bine, acum e vorba să te dobândești pe tine însuși. Târguiește prețul tău! Cercetează ce anume ești, ce nume ai, ce câștig dobândești! Nu un pământ, nu bani, nu bijuterii din pietre prețioase, ci pe Iisus Hristos, Care e mai presus de orice preț, mai presus de orice strălucire.” Despre acest comentariu al lui Ambrozie, cf.

Cu aceste precizări putem *citi*.

Trebuie să citim textul în el însuși și să-l contemplăm, oprindu-ne îndată după aceea fără a folosi alte facultăți ale noastre în afara atenției. „În lectura simplă — spune Guillaume Firmat — vorbesc Tatăl, Fiul și Duhul Sfânt. O, dulce convorbire!”⁵¹. E vorba deci de a asculta și de a primi înainte de a reflecta. Adică de a asculta Cuvântul într-un mod vital. Atunci lectura este făcută cu întreaga ființă: cu trupul, pentru că în mod normal cuvintele se rostesc și cu buzele; cu memoria, care le fixează; și cu mintea, care le înțelege sensul. Rodul unei astfel de lecturi este experiența.

Să se citească textul așa cum este, pentru a-l lua în serios în forma și în gândul care-i sunt proprii. De aceea să nu se caute ca textul să fie aplicat prea în grabă, nici să fie ascultat în funcție de realitatea sau de ideile noastre. Să se evite orice subiectivism; Cuvântul să fie primit în obiectivitatea sa căutându-se înțelegerea a ce anume înseamnă textul în el însuși.

Nu trebuie să căutăm eficacitatea, sensibilitatea psihică, ceea ce ne-ar putea face să cădem într-o tehnică, întorcându-ne spre lume și seducțiile ei. Nu trebuie să ajungem la rezultate prestabilite, altminteri rămânem în căutarea satisfăcută de noi înșine. Să nu ne lăsăm seduși: nici un fel

D. GORCE, „L'usage de la Sainte Écriture d'après l'*Expositio in psalmum 118* de saint Ambroise”, în *La Vie Spirituelle* 8 (1923), p. 616–641.

⁵¹ GUILLAUME FIRMAT, *Exhortatio*, în *Analecta Monastica*, secunda serie (Studia Anselmiana 31), Roma, 1953, p. 43, rândurile 397–404.

de introspecție, ci o privire ca din afară asupra realității noastre, o privire asupra a ceea ce este lămurit de Dumnezeu. Trebuie să avem cât mai mult cu putință ochii lui Dumnezeu iar de această privire ne putem apropia învățând să citim și să vedem lumea așa cum a văzut-o și a citit-o El: oare Scriptura nu este ceea ce Dumnezeu citește și vede cu privire la om și la lume?

Trebuie să simțim mai degrabă vocea, să ascultăm Cuvântul care vine spre noi mereu într-un *astăzi*. Desigur, acest Cuvânt îl găsim legat de un eveniment trecut, de o istorie îndepărtată, dar, fiind forța și puterea lui Dumnezeu, de fiecare dată când îl ascultăm el recrează pentru noi un *nou astăzi*: „Astăzi veți auzi glasul Lui” (*Ps* 94, 8). Nu trebuie deci să căutăm atât rezonanțele pe care le-a avut Cuvântul în momentul în care a fost scris, ci să-l primim ca și cum ar fi fost pronunțat astăzi pentru prima dată. Numai așa lectura este vie, capabilă de un mesaj, un izvor de creativitate; numai așa vom avea conștiința că Dumnezeu este Cel care ne vorbește astăzi prin Hristos, și vom fi în stare să consimțim la această voce, să o primim și să o păstrăm. Sămânța a fost aruncată în pământul cel bun și, fie că veghem, fie că dormim, ea crește și se dezvoltă (cf. *Mc* 4, 26–27). Singurul nostru efort trebuie să fie acela de a rămâne în Cuvânt: „Dacă veți rămâne în Cuvântul Meu, sunteți cu adevărat ucenici ai Mei!” (*In* 8, 31–32). A rămâne în Cuvânt înseamnă a rămâne alături de Hristos pentru a deveni ucenici ai Lui. Cei doi chemați (*In* 1, 39) vor merge la El și vor rămâne împreună cu El: Iisus nu le-a cerut altceva. „Dacă rămâneți întru

Mine și cuvintele Mele rămân în voi” (*In* 15, 7), atunci puteți într-adevăr să vă rugați și să fiți auziți. Acest sfat este esențialul pentru o *lectio divina*: pentru că în acest punct țâșnește rugăciunea curată, bineplăcută lui Dumnezeu, și este atins scopul ei.

Dar să încercăm să conturăm toate bogățiile conținute în această metodă.

În lectură trebuie să *căutăm*, adică să *medităm*.

Căutați în lectură! Pe Cine trebuie să căutăm sau ce anume? Prin care facultăți sau prin care mijloace?

A căuta înseamnă a face analiza textului, a da atenție cuvintelor lui, contextului său. Desigur nu putem să nu ținem seama de faptul că astăzi suntem mult ajutați de cercetările biblice actuale, literare și exegetice. Erudiția nesterilă poate duce la o lectură mai bogată, mai deplină a textului, așa cum ne arată de exemplul, Fericitului Ieronim. Și noi, așadar, trebuie să folosim mijloacele culturale pe care le avem la dispoziție pentru ajunge la o înțelegere ulterioară tot mai profundă a textului.

Nu înțelegem prin aceasta să transformăm *lectio divina* în știință, dar nu putem ignora desigur mijloacele care ne ajută să înțelegem mai bine perspectiva mântuitoare, sensul textului. Să ne gândim numai cât ne poate ajuta determinarea genurilor literare ale textelor biblice. Comentariile patristice sau spirituale, vechi și moderne, sunt un ajutor adecvat al acestei căutări în lectură. Totuși în folosirea instrumentelor culturale nu trebuie să uităm niciodată — și riscul este într-

adevăr mare — scopul unic și ultim al acestei *lectio*, care este acela al meditației asupra textului.

Înțelegerea textului cerută de *lectio divina* depinde în mod esențial de înțelegerea întregii Bibliei, de cunoașterea Bibliei prin Biblia însăși; depinde de capacitatea de lectură prin *concordanțe*, adică prin apropieri și trimiteri la alte texte paralele, care luminează, sporesc mesajul și determină, sub lucrarea Duhului Sfânt, înțelegerea lui extensivă și spirituală. Această metodă de a ruga Cuvântul poate părea un mod pasiv, dar ea este metoda cea mai săracă, e *metoda săracilor*, pentru că este totdeauna posibilă; e de ajuns o lungă frecventare a Bibliei. Vechii monahi nu aveau instrumente culturale, adeseori erau analfabeți și necultivați, dar cunoașterea memorizată a Scripturii era astfel încât, după Sfântul Ioan Cassian, „înnoia mintea; înnoia însuși chipul Scripturii, scoțând la iveală frumusețea semnificației pe măsura progresului duhovnicesc”⁵². Fericitului Francisc din Siena i se întâmpla „să împartă pâinea Cuvântului poporului și să-i prezinte într-un mod exhaustiv Cuvântul lui Dumnezeu, pregătindu-se nu prin studierea subiectului, ci zăbovind îndelung în adorarea și contemplarea lui Hristos Cel Răstignit”⁵³. Întrebat cu privire la aceasta, răspundea cu cuvinte care sunt pentru noi un îndemn presant: „Nu erudiția, ci oncțiunea [ungerea Duhului Sfânt], nu știința, ci conștiința,

⁵² IOAN CASSIAN, *Convorbiri* XIV, 11 (PL 49, 972B).

⁵³ „Leggenda del beato Francesco da Siena”, în: *Monumenta Ordinis Servorum S. Mariae* (publicație inițiată în 1897 și suspendată în 1930) V, Bruxelles, p. 26.

nu cartea, ci caritatea trebuie să fie povăţuitorii pentru *lectio divina*⁵⁴.

Într-adevăr, Cuvântul lui Dumnezeu ne-a fost dat în scopul onţionii sau ungerii duhovniceşti şi al iubirii, nu în scopul culturii şi al erudiţiei.

Deci folosirea în lectură a inteligenţei şi a mijloacelor culturale este de dorit, dar ceea ce contează e credinţa care trebuie să lumineze inteligenţa, credinţa care este punctul de plecare şi scopul reflecţiei şi singura condiţie indispensabilă pentru a-L căuta pe Hristos în text.

Dar partea cea mai importantă de căutat în lectură este acca *ruminatio*: mestecarea, rumegarea Cuvântului. Acest termen provine din vocabularul pahomian şi este aplicat Cuvântului pentru a indica operaţiunea prin care se asimilează Cuvântul citit, auzit şi înţeles. Este acel „gustaţi şi vedeţi cât de bun este Domnul” (cf. *Ps* 33, 8).

Guillaume de Saint-Thierry se exprima astfel: „Pentru întreaga Scriptură, rumegarea ei (*ruminatio*) e tot atât de departe de simpla citire pe cât este prietenia de simpla ospitalitate, sentimentul fratern de un salut ocazional. Din citirea zilnică trebuie să facem să coboare în fiecare zi ceva în stomacul memoriei pentru ca acesta să fie mistuit mai fidel şi, rechemat din nou în minte, să fie rumegat cu o frecvenţă intensă”⁵⁵.

Dacă în lectură primatul îl are atenţia, în rumegare intervine în mod preponderent memoria. Trebuie să ne întoarcem asupra textului, să regă-

⁵⁴ *Ibidem*.

⁵⁵ GUILLAUME DE SAINT-THIERRY, *Epistola către fraţii din Muntele lui Dumnezeu* 121–122 (SC 223, p. 239–241).

sim tema centrală, să ne reamintim cuvintele și să le imprimăm adânc în inimă.

Această rumegare a Cuvântului este mâncarea duhovnicească a Scripturii, și astfel în reflecția contemplativă prelungită Scriptura devine hrană și băutură.

Ea survine după cum spune Jean Fécamp, în *ore cordis*, prin intermediul lui *palatum cordis*; iar în *masticatio*, Guigo II identifică începutul lui *meditatio*.

Această asimilare a Cuvântului înțeles are drept rezultat să ne facă să gustăm dulceața, să ne facă să surprindem acea expresie în profunzimile ei, să ne facă să ascultăm ecoul textului de-a lungul întregii Scripturi. În *Regulile lui Pahomie* se spune: „Când [frații] vor șede în casă, să nu le fie îngăduit să vorbească despre nimic din ce este lumesc, ci, dacă întâi-stătătorul a învățat ceva din Scriptură, să rumege și să repete unul altuia ceea ce au ascultat sau își aduc aminte din amintire”⁵⁶.

A ne aduce aminte și a avea prezente în noi Scripturile nu este deci un simplu fapt mnemotehnic, pentru că aici este vorba de o memorie a inimii care a primit în sine cuvintele și imaginile textului biblic. Lectura ebraică și *lectio divina* nu se petrec numai în minte, ci îl impregnează pe om în întregime: murmur al Cuvântului, efort de atenție al gândului, al sentimentului, al memoriei, pentru ca astfel cuvintele să se imprime

⁵⁶ PAHOMIE, *Povățuiri* 122, tr. it. a cura di L. Cremaschi, în: *Pacomio e i suoi discepoli: regole e scritti*, Bose, 1988, p. 82. Despre meditația asupra Scripturii, element fundamental al spiritualității pahomiene, cf. *ibid.*, p. 89.

în memorie. Meditație activă deci în care Cuvântul însuși este reluat și respus ca în *Psalmul* 118: „Primește, Doamne, cuvintele gurii mele și murmurul gurii mele.”

Ruminatio este mijlocul privilegiat prin care textul redevine Cuvânt, re trăiește în noi mereu într-un mod nou; este metoda prin care, ca niște scribi înțelepți, știm să scoatem din Scriptură lucruri noi și vechi, înseamnă a ne face ecoul răgetului leului care este Cuvântul puternic al lui Dumnezeu. Una din roadele cele mai frumoase ale acestei *ruminatio* este memoria lucrărilor lui Dumnezeu pe care ea o creează în noi. Și cu cât mai mult coboară din memorizare *ruminatio*, cu atât mai mult memoria se face memorie doxologică și exhaustivă a misterului istoriei mântuirii și al lui Hristos.

Sfântul Vasile cel Mare va fi cel care va pune mai mult în evidență această *memoria Dei*: „A-L avea pe Dumnezeu așezat în mod statornic în noi înșine prin aducere-aminte”⁵⁷ este pentru el rodul tipic al lecturii Scripturii, adevărata rugăciune la îndemâna celui mai umil ca și a celui mai cult dintre frați, o aducere-aminte posibilă mereu și care este prin ea însăși o rugăciune continuă. „Aducerea-aminte de minunile lui Dumnezeu — spune Sfântul Vasile — vine din citire și din reținerea Scripturii se naște adevărata meditație.”

Și iată acum câteva adnotări elementare despre meditație.

După adevărata *lectio*, *ruminatio* ne conduce la *meditatio*.

⁵⁷ VASILE CEL MARE, *Epistola* II, 4 (PG 32, 230B).

Meditația constă din a face să treacă Cuvântul lui Dumnezeu în viață, pentru ca el devină un instrument al rugăciunii. După o definiție a lui Jean Leclercq, a medita înseamnă a căuta gustul Scripturii, nu știința⁵⁸. „Scriptura e fântâna lui Iacob, și prin meditație se ating apele ce se revarsă în rugăciune.” Meditația pretinde o osteneală aspră și constantă, dar generații întregi din epoca patristică până în Evul Mediu au ajuns la ea cu bogăție. Până și Sfântul Francisc, atât de critic față de lumea monahală, va aprecia această metodă care o va modela școala ordinelor cerșetore sau necanonice⁵⁹.

Cum să medităm însă? Biblia nu ne dă o rețetă, ci doar unele sugestii.

Există un mod de meditație, de exemplu acela al *Psalmului* 118, care e o proclamație și o reluare succesivă din diferite puncte de vedere a unui motiv, în cazul acesta Legea. Același lucru se întâmplă în *Psalmii* 105 și 106, unde se caută în istorie iubirea lui Dumnezeu pentru poporul Său. Meditația deci ca o călătorie, ca metodă *repetitivă*.

Există o meditație de tip paulin, răspunzând unei mișcări de *concentrație-dilatație* ritmată în două faze: una în care motivul este văzut în mod precis, personalizat, ca de pildă evenimentul Răstignirii în *Epistolele către galateni și corinteni*; celălalt în care se observă dilatația și extensiunea unui astfel de eveniment, ca de pildă funcția

⁵⁸ „Opusculul anonim” adresat unui monah încă novice, citat de J. LECLERCQ, *Cultura umanistica...*, op. cit., p. 95.

⁵⁹ Cf. U. OCCHIALINI, „Francesco di Assisi”, în: *Pre-gare la Bibbia...*, op. cit., p. 238–268.

mântuitoare a Crucii în *Epistolele către coloseni și efeseni*.

Există o metodă ioaneică, pe care o vom numi *ciclică*, în care aceleași teme sunt reluate din nou după o schemă catehetică.

Și există o metodă *liturgico-ecclesială* care este cea a celebrării și a meditării asupra unui eveniment al istoriei mântuirii, mai întâi dintr-un punct de vedere ontologic, comemorarea Nașterii Domnului sau a Paștelui, apoi în mod soteriologic, în comemorarea Botezului și a Cincizecimii. Dar există multe alte metode. Important este, ca în fața unui text să ne întrebăm — precum Maria — ce anume înseamnă cuvintele revelate (*Lc 1, 29*) și să le păstrăm în inimă cu credință, meditănd asupra lor (*Lc 2, 19*). Cuvântul lui Dumnezeu nu violentează, este blând, e prezent în adierea ușoară mai degrabă decât în tunet (cf. *3 Rg 19, 12*) și se face simțit într-un mod aluziv, tăcut, prin Duhul Sfânt.

Dar Guigo ne dă un exemplu concret de meditație. Îmi face plăcere să-l transcriu pentru că este elocvent în distingerea acestei *meditatio*, de metoda de „meditație” a școlilor din ultimele secole. El pleacă de la versetul evanghelic: „Fericiți cei curați cu inima, că aceia vor vedea pe Dumnezeu”, și începe să caute în aceasta centrul, care este curăția inimii. Curăție a inimii care la Guigo nu evocă deloc examenul de conștiință sau confruntarea de sine cu cuvântul evanghelic; în schimb, cu referire la *Psalmul 23, 3-4*, el amintește calitățile celui care intră într-o intimitate cu Domnul. Și de aici trimiterea merge spre *Psalmul 50, 11*: „Inimă curată zidește întru mine”.

Iată, Dumnezeu are această capacitate de a crea curăția, de a înnoi Duhul și inima. Rodul acestei lucrări în noi este vederea lui Dumnezeu, a vedea fața lui Dumnezeu după care am căutat atât. Putința de a-L vedea pe Dumnezeu în Hristos schimbat la Față. Viața ne va curăți, moartea ne va pârjoli și „la deșteptarea noastră ne vom sătura de fața Lui” (Ps 16, 15). Iată, așadar, cum este meditația patristică.

În acest punct Guigo întrerupe reflecțiile sale și-i spune cititorului: „Ai văzut ce incendiu a produs o mică scânteie?” Există în *lectio divina* o dilatare care ne face să primim tot mai mult Cuvântul lui Dumnezeu, să ne umplem gura de cuvintele Sale și să avem atâtea înaintea noastră încât să le rostim gâfâind (Ps 118, 131). Desigur, Scriptura este un puț adânc și noi nu avem mijloacele potrivite pentru a ajunge la apă decât meditația, care este dialogul dintre noi, Duhul Sfânt și Hristos Care se ivește din textul biblic ca Icoană sau Chip al Tatălui⁶⁰.

Teolipt al Filadelfiei ne învață cu privire la modul de a conduce această meditație astfel: „Citiți cu atenție o pagină, pătrundeți înțelesul, nu vă mulțumiți să parcurgeți în repezeală și superficial cuvintele, ci simțiți-le cu întreaga voastră minte și strângeți întru voi ca într-o vistierie sensul lor; apoi reflectați asupra a ceea ce ați citit, meditați și vă veți aprinde de zel. Așa cum fărâmarea alimentelor face gustul plăcut, tot astfel, spuse și respuse, cuvintele sfinte dau minții un-

⁶⁰ GUIGO, *Epistola de vita contemplativa* 5; cf. traducerea *infra*, p. 136.

gerea luminării și a bucuriei nespuse”⁶¹. În meditație se adună savoarea și sporește tot mai mult gustul cuvântului lui Dumnezeu.

Sfântul Isaac Sirul ne atenționează că „în meditație cuvintele dobândesc în gură o suavitate deosebită, și același cuvânt poate fi repetat la nesfârșit fără a ne sătura de el”. Rămânem la același text și nu mergem mai departe, nu avem nevoie de altul decât pentru a medita mereu mai în profunzime, spunând și murmurând același cuvânt. Și astfel, Cuvântul lui Dumnezeu îmi vorbește, ba chiar Dumnezeu Însuși îmi vorbește și-mi spune și-mi cere ceea ce ieri nu-mi spunea și nu-mi cerea. Omul care ascultă Cuvântul se ridică la statura „omului care răspunde Creatorului”. Începe astfel o altă fază a lui *lectio*, adică rugăciunea.

C. Bateți în rugăciune, intrați în contemplație

Cu privire la acest din urmă aspect, scopul însuși al lui *lectio*, vom fi mult mai discreți, pentru că credem că este dificil să determinăm și să ghidăm un astfel de moment, care diferă de la o persoană la alta și este rezultatul, iar nu mijlocul pentru *lectio divina*.

În realitate, tot ceea ce am descris până acum e o formă de rugăciune, dar în acest punct cititorul trebuie să devină conștient de acest fapt și să se simtă mai mult ca oricând rugător.

Într-adevăr, în meditație lectura tinde să ne ducă la răpirea în Dumnezeu. Fericitul Augustin

⁶¹ Extras din „Analyse de la prière”; cf. *La prière*, Cahiers de la Pierre-qui-Vire, 1954, p. 159–160.

ne sfătuiește cu înțelegere asupra acestei treceri: „Dacă textul este rugăciune rugați-vă, dacă este geamăt gemeți, dacă este recunoștință fiți în bucurie, dacă este text de speranță sperați, dacă exprimă teama temeți-vă. Pentru că lucrurile pe care le simțiți în text sunt oglinda voastră înșivă”⁶².

Intrăm astfel în dialog cu Dumnezeu, cu Spiritul și cu atitudinea textului, și nu putem să facem altceva decât o rugăciune plină de mulțumire. Cuvântul a venit în noi și acum se întoarce la Dumnezeu sub formă de rugăciune. Se împlinește acel „când asculți, îți vorbește Dumnezeu, când te rogi, Îi vorbești tu lui Dumnezeu” al Sfântului Ambrozie: mișcarea se încheie, este completă.

Și aceasta este adevărata rugăciune creștină: o rugăciune care se poate exprima ca implorare, cerere, mijlocire, laudă, mulțumire..., care poate adică să cunoască toate formele deplinătății relației cu Celălalt, dar care își trage canonul din Scriptură și este plămădită de Cuvântul lui Dumnezeu și de Duhul Care a dat naștere unui astfel de Cuvânt și a condus la Întruparea Sa. Rugăciunea creștină este și a fost întotdeauna o lucrare a lui Dumnezeu (*opus Dei*): cuvânt proclamat, respus, murmurat, meditat, cântat până la a deveni contemplație și mijlocire adresată Tatălui, prin Hristos în Duhul Sfânt. „Încearcă să nu spui nimic fără El”, ne îndeamnă încă o dată Fericitul Augustin, „și El nu va spune nimic fără tine”⁶³. Adică: roagă-te cu cuvintele lui Dumnezeu și

⁶² Cf. AUGUSTIN, *La Psalmi XXIX*, 16 (PL 36, 224).

⁶³ AUGUSTIN, *La Psalmi LXXXV*, 1 (PL 37, 1082): „Noli aliquid dicere sine illo, et non dicit aliquid sine te”.

atunci El nu va trimite în zadar Cuvântul Său și nu va avea secrete pentru tine. Dumnezeu îți va spune totul, îți va arăta totul.

Guillaume de Saint-Thierry definește ca rugăciune meditativă ceea ce iese dintr-o inimă atinsă de Cuvântul dumnezeiesc: rugăciune care este adevăratul fluviu ce se naște din templu — înăuntrul căruia se păstra chivotul ce conținea Cuvântul — de care ne vorbește Iezechiel (cf. *Iz* 47, 1 sq), rugăciune care este adevărata sângerare a inimii rănite de sabia cu două tăișuri, de Cuvântul lui Dumnezeu care pătrunde și rănește (*Evr* 4, 12); și din care se naște străpungerea inimii. Rugăciunea e răspunsul meu către Dumnezeu. El mi S-a dat în citire, iar eu mă dăruiesc Lui în rugăciune. Fericitul Ieronim spune: „Vorbiți Mirelui rugându-vă” pentru a simți prezența Sa care se ivește din text și a ne-o împrăstia într-un dialog iubitor. Acei *anawim* ai Noului Testament răspund într-adevăr Cuvântului lui Dumnezeu, răspunându-l cu *Benedictus* [Binecuvântat este rodul...], , cu *Magnificat* [Mărește, suflete al meu...], cu *Nunc dimittis* [Acum slobozește...], același Cuvânt pe care Dumnezeu l-a spus în cărțile Vechiului Legământ.

Și e un răspuns în smerenie, în micșorare, dar și în îndrăzneală, posibil tocmai pentru că I se vorbește lui Dumnezeu cu cuvintele Sale.

Rugăciunea sinceră, tare și puternică este cea care țâșnește din *lectio divina*! Creștinul nu are alt mijloc mai sigur pentru o rugăciune mai autentică, așa cum a înțeles liturghia Bisericii. Într-adevăr, prin cântarea liturgică ea nu face altceva decât să îi pună pe credincioși să răspun-

dă la lecturile solemne aducând laudă cu cuvinte biblice.

Oratio urmează în mod obligatoriu în unele faze ca răspuns la citire. Mai întâi rugăciunea începe cu o cântare, cu o mulțumire orală, verbală, adesea sensibilă: „Cât ești de mare, Doamne Dumnezeul meu!”, „Cât s-au mărit lucrurile Tale, Doamne!” (*Ps* 103, 25), „Veselitu-m-ai, Doamne, întru făptura Ta și întru lucrul mâinilor Tale mă voi bucura!” (*Ps* 91, 4).

E un moment de îmbătăre care poate izbucni în lacrimi de bucurie ca într-un dans. Voi juca pentru Tine Preaînalte! Ne simțim nebuni din dragoste pentru Dumnezeu, am vrea să chemăm prieteni, credincioși, sărmani pentru a le vesti această experiență, care rămâne cu adevărat de nespus (*Ps* 33, 2 sq). Dar inima este atât de plină de Dumnezeu încât se revarsă: „Săracul acesta a strigat și Domnul l-a auzit pe el și din toate neceazurile lui l-a izbăvit” (*Ps* 33, 3), și toți să guste să vadă cât de bun și suav este Domnul (cf. *Ps* 33, 8).

Neîndoielnic această senzație nu poate fi obișnuită și zilnică, ci ne este rezervată doar uneori, iar atunci trebuie să o primim cu recunoștința și să nu o reprimăm în nici un chip. David părea beat de bucurie când a văzut Cuvântul lui Dumnezeu venind spre el în chivot (*2 Rg* 6, 14 sq); Ana părea beată de bucurie când îi vorbea lui Dumnezeu (*1 Rg* 1, 9–18); profeții erau adesea pradă acestor stări de bucurie. Și ele nu sunt doar privilegiul lor, ci sunt uneori și experiența noastră. Desigur, nu trebuie să le căutăm ca pe un scop în sine, dar dacă se produc să nu le respingem.

Urmează apoi o fază de uluire și de uimire în care Cuvântul, Care ne-a făcut să ne bucurăm, Cuvântul, Care era la Dumnezeu și cu Dumnezeu, e de acum în noi și e lumină, cale și viață în adâncul nostru. Nu mai e nevoie să strigăm: să lăsăm acest Cuvânt să urce ca fumul de tămâie fără zgomot și în pace spre cer. E faza suspinelor de nespus și negrăite ale Duhului Sfânt pe care noi de-abia le percepem. De fapt noi ne odihnim în acest Cuvânt, și Duhul este Cel care ne înalță în întregime către Dumnezeu, Care ne înalță total și ne răpește. Aici *oratio* devine o credință mai puternică și mai clară decât înainte, și nimic mai mult. O simțim ca pe lipia pregătită pentru Ilie în călătoria sa în deșert (3 Rg 19, 5–8) ca pe apa lui Agar (Fc 21, 19), așa cum a fost simțită prezența fizică a lui Iisus de Ioan rezemat de pieptul său la Cina cea de Taină (In 13, 25).

Convorbire liniștită cu Dumnezeu, fără altă dorință decât aceea de a rămâne la El. Prezență și vecinătate ce devin tot mai tăcute, ca într-o plimbare a celor ce se iubesc când, după dialog și după bucuria de a fi împreună, aceștia stau pur și simplu alături. Nu mai spun nimic, vorbesc doar ochii și inima. Tot astfel, mereu mai alături de Dumnezeu, cunoaștem în adânc gândul Său, Îi simțim inima descoperită în text și ne încredințăm acesteia.

Guigo II Cartusianul încheia *lectio divina* cu această rugăciune: „Tu frângi pentru mine pâinea Sfintei Scripturi și în frângerea pâinii Te faci cunoscut mie. Se întâmplă atunci ca pe măsură ce Te cunosc mai mult, cu atât mai mult doresc să Te cunosc, nu numai în coaja literei, ci în per-

cepția sensibilă a experienței. Nu o cer pentru meritele mele, Doamne, ci pentru marea Ta milostivire. Mărturisesc că sunt un suflet nevrednic și păcătos; dar și câinii se hrănesc din fărâmiturile ce cad de la masa stăpânilor lor. Dă-mi deci o arvună a moștenirii viitoare, Doamne, dă-mi cel puțin o picătură din ploaia cerească care să-mi astâmpere puțin setea, pentru că ard de iubire”⁶⁴.

Însă toate acestea nu sunt deloc ușoare uneori și această rugăciune finală nu este pur naturală; iată de ce trebuie să stăruim în rugăciune, să batem ca să ni se deschidă, sau, mai degrabă, trebuie să-L lăsăm pe Hristos să bată în text tot mai tare, până când vom fi învinși de glasul Său și Îi vom deschide ușa (cf. Ap 3, 20).

Atunci El intră, șade și mănâncă împreună cu noi, nici măcar nu ne mai vorbește, pentru că atunci când e prezent, nu mai avem nevoie să-i auzim cuvântul. Este El Însuși, Cuvântul făcut trup. Nu ne rămâne decât să-L contemplăm în ultima fază a lui *lectio divina* care este contemplația.

Contemplația nu este ceva la care ajungem prin eforturi personale, nu este o stare la care se ajunge din exterior, ci este rodul natural crescut din sămânța citirii noastre în rugăciune.

Desigur, Domnul este de acum în fața noastră la masă. Am bătut în rugăciune și am intrat acum în contemplație. Și aici este o sinergie, pentru că și El a bătut în text la inima noastră și a intrat în

⁶⁴ GUIGO, *Epistola de vita contemplativa* 6; cf. traducerea *infra*, p. 139.

partea cea mai dinăuntru și mai adâncă a ființei noastre. Nu ne rămâne decât să-L privim și să-L contemplăm precum Maria din Betania la picioarele Învățătorului (cf. *Lc* 10, 39); și atunci, dacă ne vom abate privirea, întotdeauna o voce ne va spune: „Învățătorul este aici și te cheamă” (*In* 11, 28). Fiecare pagină a Scripturii ni-L dezvăluie pe acest Hristos și-L face să se ivească în *lectio divina*. El ni Se anunță trezind în noi uimire. Admirație, surpriză, uimire: contemplația este mai ales aceasta. Privirea lui Dumnezeu care în *lectio divina* s-a manifestat asupra noastră devine acum în noi privirea noastră cea mai adâncă prin care privim realitatea și pe ceilalți, descoperind prezența lui Dumnezeu Care e pretutindeni. Contemplația nu este extaz, nici experiență extraordinară, ci este obișnuitul, și anume a-L privi pe Cel ce este „împodobit cu frumusețea mai mult decât fiii oamenilor” (*Ps* 44, 3), „pe Cel ce umple de bunătați dorirea ta” (*Ps* 102, 4 și 118, 68).

Este o experiență a credinței nu a vederii, pentru că noi continuăm să mergem în lumina credinței și nu a arățărilor (cf. *2 Co* 5, 7). Vălul care era între noi și Scriptură a fost îndepărtat, pentru că în Hristos el a fost destrămat (*2 Co* 3, 14). Ajungem astfel la o cunoaștere contemplativă, cea despre care ne vorbește Sfântul Pavel în *Efesenii* 3, 16–17: Hristos locuiește în inimile noastre prin credință, și omul lăuntric, adică inima noastră, Îl contemplă, Îl vede cu ochii credinței. Deci contemplația nu poate proveni din meditația făcută prin eforturi și exerciții de voință, ci este un dar al Celui ce luminează ochii noștri, „ochii inimii noastre” (*Ef* 1, 18).

Ajungem la acea cunoaștere a lui Dumnezeu cerută de profeți și mai ales de Osea 6, 6: „Milă voiesc, iar nu jertfă, iar cunoașterea lui Dumnezeu mai mult decât arderile de tot”. Jean de Fécamp transcrie experiența sa astfel: „De nimic nu se bucură duhul meu ca de momentul în care înalț către Tine, singurul Dumnezeu, privirea simplă a unei inimi curate! Totul tace, totul este liniștit, inima arde de iubire, sufletul e plin de bucurie, memoria este plină de putere și inimea de lumină. Și duhul întreg, arzând de dorința de a vedea frumusețea Ta, se vede răpit în iubirea celor nevăzute!”⁶⁵.

Contemplația trebuie să ne ducă la extazul bunurilor nevăzute, așa cum cântă cu cuvintele Sfântului Pavel (2 Co 4, 18) liturghia romană a Nașterii Domnului. Un extaz al credinței, nu sentimental, cu atât mai puțin senzitiv, o răpire în care simțim că prindem renunțând să prindem și în care ne punem cu totul la dispoziția lui Dumnezeu. Ceea ce conduce la această trecere de la rugăciune la contemplație, e să nu uităm, credința unită cu iubirea: credința care ne face să întrezărim acea bucurie care strălucește pe chipul lui Hristos (2 Co 4, 6), iubirea care ne ia efortul de a gândi mult și în schimb ne face să dorim mult, să iubim mult.

Meditația încetează și intrăm în contemplație alungând orice gând. În această privință mitropolitul Anthony Bloom observă: „După ce meditația ne-a introdus în contemplație, e inutil să

⁶⁵ Cf. *Un maître de la vie spirituelle au XIème siècle*, Jean de Fécamp, Paris, 1946, p. 142.

mai căutăm și să mai gândim. A reflecta asupra lui Dumnezeu e un lucru stupid, când ne aflăm în prezența Lui! Părinții ne atrag mereu atenția asupra tendinței de a substitui întâlnirea cu Dumnezeu prin gândurile despre Dumnezeu”⁶⁶.

Cu privire la acest punct sunt puține de spus. Doar aceea că fiecare din noi poate descoperi profunzimea contemplației, lărgimea, adâncimea, lungimea și înălțimea tainei lui Hristos (cf. *Ef* 3, 18). Aici putem să nu mai avem conștiința faptului că ne rugăm și atunci rugăciunea noastră este desăvârșită. Sfântul Antonie cel Mare, părintele monahilor, spunea pe bună dreptate: „Rugăciunea nu este desăvârșită atunci când monahul are conștiință de sine și are conștiința că se roagă!” Nici o privire asupra noastră nu mai este cu putință, nici un sentiment al rugăciunii: doar fața lui Hristos Care ne stă înaintea, iar în lumina Sa contemplăm lumina lui Dumnezeu, Tatăl. Trupul nostru continuă să fie, dar nu mai are greutate și, fără ca noi să ne fi dat seama, s-a transformat din slavă în slavă după chipul celui pe care îl contemplăm (2 *Co* 3, 18). Cu fața descoperită reflectăm de fapt slava lui Hristos și devenim una cu El. Ajunsă astfel în pragul vederii, *lectio divina*, devine eshatologică, pregătește acel moment

⁶⁶ A. BLOOM, „Prière et sainteté”, dactilogramă aflată în posesia autorului. Cf. și L. BOUYER, *Introduzione alla vita spirituale*, Torino, 1965, p. 72: „Dacă *lectio divina* e vrednică de acest nume, contemplația nu i se va suprapune ca din exterior; ea constituie, chiar dacă poate într-un mod mai obscur, primul motor în credință și încununarea în iubirea ce se hrănește din această credință.”

final care este venirea lui Hristos când contemplația va fi veșnică. *Lectio divina* produce acea roadă care accelerează evenimentul final și este deopotrivă profeția lui.

Deci credinciosului care practică această asiduitate cu Cuvântul va fi inutil să-i mai amintim că nu-i rămâne decât să o realizeze. Mi-ar plăcea să încep acum alt paragraf cu câteva idei directoare pe care, pe urmele metodei lui *lectio divina*, le-am putea intitula: „Înfăptuiți Cuvântul, mărturisiți pe Domnul”.

Dar aceasta n-ar mai face parte din tema pe care ne-am propus-o, și apoi suntem conștienți de cât de puternic e Cuvântul, capabil adică să cheme, să convertească, să lucreze. Ascultătorul Cuvântului trebuie să devină înfăptuitorul Cuvântului (*Mt* 7, 24; *Iac* 1, 22). Doar astfel el dobândește scopul pe care și l-a propus prin *lectio divina*, adică proximitatea, vecinătatea, comuniunea cu Dumnezeu. Măsura acestei comuniuni exprimată în termenii umani folosiți de Hristos — „frați”, „surioare”, „fii” — depinde de înfăptuirea voinței Domnului, de punerea în lucrare a Cuvântului lui Dumnezeu în orice moment și în orice împrejurare (*Mt* 12, 48–50).

Cezarie din Arles ne prevenea că ascultarea Cuvântului nu-l poate lăsa neutru pe auditorul Lui. Cuvântul lui Dumnezeu lucrează mântuirea sau osânda în cel care îl primește, întocmai ca și trupul euharistic al lui Hristos (cf. *1 Co* 11, 29). El propovăduia: „Dacă cineva nu mănâncă în practică Cuvântul lui Dumnezeu, acesta, ca și mana, face viermi care îl rod.” Iată efectul jude-

cătoresc al acelei săbii cu două tăişuri care este Cuvântul.

Odată ce Cuvântul vestit este ascultat, păstrat, meditat în inimă după modelul Mariei (*Lc* 1, 38; 2, 19. 51), trebuie apoi să-l *cercetăm*, și să-l slujim pe aproapele (cf. *Lc* 1, 39–45). Ascultarea cu adevărat a Cuvântului trebuie să ducă la practică, la plecarea în lume pentru *a-l cerceta pe om* și a face să tresară în inima sa acel chip pe care îl poartă în el, chipul lui Dumnezeu, și care e mereu receptiv la vocea Creatorului, a modelului, a prototipului Său. Să ne străduim deci să concretizăm cuvântul; astfel oamenii vor putea să dea slavă Tatălui care împreună cu Cuvântul Său produce în noi și voința și lucrarea (cf. *Flp* 2, 13).

Lectio divina nu este numai o școală a rugăciunii, este și o școală a vieții. În ea Dumnezeu ne cheamă, ne vorbește, deșteaptă în noi un răspuns docil, dar pentru a ne trimite, pentru a face din noi „trimișii”, „misionarii” săi în lume.

Această trecere de la *lectio divina* la practică a fost sintetizată de Sfântul Ambrozie astfel: „*Lectio divina* ne duce la lucrarea faptelor bune. Pentru că, așa cum meditarea cuvintelor are drept scop memorizarea lor, ca noi să ne aducem aminte de cuvintele meditate, tot astfel meditația asupra legii, a Cuvântului lui Dumnezeu, ne face să tindem și ne duce spre acțiune.”

Concluzie

Cu aceste note elementare despre *lectio divina* am vrut să dăm posibilitatea din nou de a gusta o metodă de lectură tot atât de veche cât și Biserica, metodă care, la rândul ei, are rădăcini adânci în iudaism.

Nu credem că am spus lucruri noi, pur și simplu am făcut un recurs rapid la tradiția patristică și monastică, care s-a hrănit din *lectio divina* împreună cu *opus Dei*, din liturghia Cuvântului, și din rugăciune.

Să concluzionăm cu o observație: ne-am dat seama că un credincios care urmează această metodă, adaptând-o pentru sine după spiritul său, este ca un iconograf, un pictor de icoane, așa cum i-am cunoscut la Muntele Athos și cum îi cunoaștem alături de noi. A picta o icoană înseamnă a face o *lectio divina* văzută, tradusă în imagine, pentru că din pictură, ca dintr-un text, apare acea față a lui Hristos plină de lumină și de slavă pe care o vedem în contemplație.

În lumina lui Dumnezeu vom vedea lumina (cf. Ps 35, 9). Fericitul Augustin comentează astfel: „Dumnezeu vorbește în ascuns și ne spune

multe lucruri în inimă: o mare rezonanță se produce în liniștea adâncă a inimii când el rostește cu glas mare: Eu sunt mântuirea ta”. *Lectio divina* ne ajută să auzim în fiecare zi în noi acest glas: „Mântuirea ta sunt Eu” (*Ps 34, 3*).

Schițe pentru „lectio divina”

1. Cere Duhul Sfânt!

Înainte de a începe lectura Scripturii **ROAGĂ-L** pe Duhul Sfânt să coboare asupra ta, să „îți deschidă ochii inimii tale” și să-ți dezvăluie fața lui Dumnezeu nu în vedere, ci în lumina credinței. Roagă-te cu încredințarea că vei fi auzit, fiindcă Dumnezeu dă întotdeauna Duhul Său Cel Sfânt celui ce-L cere cu smerenie și docilitate. Și dacă vrei, roagă-te așa:

Dumnezeul nostru, Părintele Luminii, Cel ce L-ai trimis în lume pe Fiul Tău, Cuvânt făcut trup pentru a Te arăta oamenilor,

trimite acum Duhul Tău Cel Sfânt asupra mea ca să-L pot întâlni pe Iisus Hristos în acest Cuvânt care vine de la Tine, ca să-L cunosc mai bine și, cunoscându-L, să-L iubesc mai tare, ajungând astfel la fericirea Împărăției. Amin.

2. Ia Biblia, citește!

Biblia este în fața ta: nu este o carte oarecare, ci o carte ce conține Cuvântul lui Dumnezeu: prin intermediul ei Dumnezeu vrea să-ți vorbească astăzi ție, în mod personal.

CITEȘTE cu atenție, încet, de mai multe ori textul: fie un fragment din pericopa zilei, fie un fragment dintr-o carte biblică citită în mod cursiv, încercând să-l **ASCULȚI** cu întreaga inimă, cu toată mintea ta, cu toată ființa ta. Liniștea exterioară, liniștea interioară și concentrația să însoțească lectura ta și să o facă ascultare.

3. Caută prin meditație!

REFLECTEAZĂ CU TOATĂ MINTEA TA luminată de Dumnezeu asupra textului. Ajută-te eventual cu instrumente discrete, concordanțe biblice, comentarii patristice, spirituale, exegetice, încercând să înțelegi în profunzime și în extensiune ceea ce „stă scris”. Fă ca facultățile tale intelectuale să se plece în fața voinței lui Dumnezeu, a mesajului Său; nu uita că Biblia este o carte unică și deci **INTERPRETEAZĂ SCRIPTURA CU SCRIPTURA** căutându-L mereu pe Hristos Cel răstignit și Înviat, centrul oricărei pagini și al întregii Biblie. Legea, Profeții, Apostolii vorbesc totdeauna despre El. Recitește eventual textul căutând o evocare profundă a mesajului în tine. **RUMEGĂ** cuvintele în inima ta și aplică la tine, la situația ta, mesajul textului, fără să te pierzi în psihologism și fără să sfârșești prin a face un examen de conștiință. Lasă-te surprins, atras de Cuvânt. Privește spre Hristos, reflectă-L pe Hristos în tine și nu te gândi prea mult la tine însuși: El este Cel care te transfigurează.

4. Roagă-te Domnului Care ți-a vorbit!

Acum, plin de cuvântul lui Dumnezeu, **VORBEȘTE-I** Domnului tău sau mai bine **RĂSPUNDE-I** la

invitațiile, la inspirațiile, la chemările, la mesele, la apelurile pe care El ți le-a adresat prin Cuvântul Său înțeles în Duhul Sfânt.

Roagă-te cu îndrăzneală, cu încredere, fără odihnă și fără să aluneci în prea multe cuvinte omenști. E momentul LAUDEI, al MULȚUMIRII, al CERERII. Nu aținti privirile asupra ta, ci, atras de fața Domnului cunoscut în Hristos, mergi pe urmele Lui fără a privi în urmă. Lasă-ți libere facultățile tale de creație, de sensibilitate, de emotivitate, de evocare, și pune-le în slujba Cuvântului, în ascultarea de Dumnezeu Care ți-a vorbit.

5. Contemplă... contemplă!

În legământ cu Domnul, încearcă să privești prin ochii Lui orice lucru: pe tine însuși, pe ceilalți, întâmplările, istoria, toate fapăturile lumii. CONTEMPLAȚIA ÎNSEAMNĂ A VEDEA TOT ȘI TOATE CU OCHII LUI DUMNEZEU. Dacă vezi și judeci totul cu ochii lui Dumnezeu, vei cunoaște pacea și mai cu seamă *makrothymia*, simțirea în mare, gândirea în mare, îndelungă-răbdarea lui Dumnezeu. Totul este har și totul e în vederea epifaniei lui Dumnezeu...

ACEASTA ESTE ORA VIZITEI CUVÂNTULUI... de nespus, negrăită, diferită pentru fiecare și totuși experiată...

Domnul insuflă în inima ta o anumită incapacitate de a continua să reflectezi, să meditezi în mod discursiv asupra Cuvântului Său și îți acordă un fel de participare la focul comuniunii și al iubirii dincolo de orice lucru, dincolo de „spus” și dincolo de tăcere...

6. Păstrează cuvântul în inima ta!

Cuvântul primit **PĂSTREAZĂ-L ÎN INIMĂ** ca Maria, fiica ascultării. **PĂSTREAZĂ-L, PĂZEȘTE-L ȘI ADU-ȚI AMINTE** de Cuvântul primit. Recheamă-l la tine în diferitele ore ale zilei amintindu-ți fragmentul rugat sau chiar și numai printr-un verset care-ți vine în minte. Aceasta este **ADUCE-REA-AMINTE DE DUMNEZEU** care poate da o mare unitate zilei tale, muncii tale, odihnei tale, vieții tale sociale și singurătății tale. **TREZEȘTE** această sămânță a Cuvântului aflată în tine dacă ți se pare adormită, și rămâi de veghe, astfel încât Cuvântul să te însoțească toată ziua.

7. Nu uita că ascultarea este supunere!

Dacă ai ascultat într-adevăr Cuvântul, trebuie să-l pui în practică, înfăptuindu-l în lume, printre oameni, adică printre frații pe care ți i-a dat Dumnezeu. **ASCULTAREA ÎNSEAMNĂ SUPUNERE** și deci a lua hotărâri practice pe baza vocației tale și a funcției tale printre oameni, lăsând totdeauna ca primatul și centralitatea în viața ta să revină Cuvântului.

STRĂDUIEȘTE-TE DECI SĂ LUCREZI CUVÂNTUL LUI DUMNEZEU pentru a nu fi osândit de El, care te va judeca nu pentru ce ai auzit, ci pentru ce ai pus în practică în viața ta personală, socială, politică și eclezială. Lucrarea care te așteaptă este de a crede și a arăta în tine prin credință **ROADA DUHULUI**: „dragoste, bucurie, pace, îndelungă răbdare, bunătate, credință, blândețe, înfrânare” (Ga 5, 22). Și vei cunoaște marea bucurie a iubirii, milostivirea.

Indicații
pentru „lectio divina”
aplicată: două scrisori

I. Scrisoarea fratelui Enzo, priorul comunității din Bose, către fratele Giovanni

Iubite Giovanni,

Cel puțin în fiecare duminică, sau chiar în fiecare zi în cursul Liturghiei pe care o celebrați împreună cu frații și surorile tale în biserica locală sau în comunitatea ta, ascultă citirea Scripturilor și apoi primești și darul predicii ca explicație și actualizare a textelor ce ți s-au oferit. Ești pus astfel în fața Cuvântului cel viu și lucrător al lui Dumnezeu care răsună în tine, în fața prezenței Domnului Însuși, în fața lui Hristos Care, ca un Semănător, seamănă în tine Cuvântul Său.

Masa e pregătită: hrana Cuvântului și hrana Euharistică ți s-au dat pentru ca în drumul tău, în exodul tău din această lume la Tatăl, să te poți hrăni și să nu pieri gustând acea merinde de drum oferită ție, membru bolnav și obosit al poporului lui Dumnezeu, de către Cel care te hrănește, te mângâie, te întărește.

Dar această experiență centrală a vieții creștine vei vrea desigur să o repeți zilnic, în singurătatea camerei tale sau în convorbirea comunitară cu frații și surorile care ți-au fost dați ca păzitori și tovarăși.

Desigur, nu vei putea înțelege și asimila Scriptura sprijinindu-te doar pe tine însuși și pe sărmanele tale puteri. Pentru a ajunge la o lectură rodnică, în care Cuvântul lui Dumnezeu să lucreze în tine ceea ce tu nu poți lucra, sunt necesare câteva condiții preliminare care îți vor permite o lectură în credința în Hristos, o primire a darurilor Duhului Sfânt și o vedere contemplativă a lui Dumnezeu Tatăl.

Lectură în Duhul, deci Biblia rugată, *lectio divina*...

1. *Lectio divina, experiența lui Israel și a Bisericii*

Încă în vechea economie a lui Israel, rugăciunea se săvârșea cu Cuvântul și Cuvântul se asculta în rugăciune. Poți vedea descrierea acestei practici comunitare citind capitolul 8 din cartea lui *Nemia*. O astfel de metodă, care prevede lectura, explicația și rugăciunea, a devenit modul clasic al rugăciunii pe care l-a moștenit și creștinismul (cf. *2 Tim 3, 14–16*), metodă care nu este descrisă, dar e atestată în diferite locuri din Noul Testament.

Generații întregi de creștini au continuat să se roage astfel, fără să cedeze unei pietăți nebiblice care nu recunoaște dominația absolută a Cuvântului în viața de rugăciune a Bisericii. Toți Părinții Bisericii Răsăritene și Occidentale au practicat această metodă de *lectio divina*, invitându-i pe credincioși să facă la fel, și transmitându-ne minunatele lor comentarii la Scriptură care au fost roadele acesteia.

Ce să mai spunem despre monahi? Ei au făcut din aceasta centrul vieții lor din deșert și din mănăstiri numind-o *asceza monahului*, hrana sa

zilnică, convinși că „nu numai cu pâine va trăi omul, ci și cu tot Cuvântul care iese din gura lui Dumnezeu” (cf. *Dt* 8, 3 și *Mt* 4, 4). La un moment dat, s-a simțit și exigența de a fixa în scris metoda pentru a-i ajuta astfel pe începători în această dobândire a Cuvântului în Duhul care nu doar sfințește, dar și îndumnezeiește.

Origen propunând școlii rabinilor evrei o *theia anagnosis*, Ieronim ritmând lectura cu rugăciunea, Cassian ilustrând *meditatio*, Guigo II Carthusianul indicând-o drept „Scară a paradisului” pentru monahi, Bernard cântând-o ca miere pentru *palatum cordis*, Guillaume de Saint-Thierry în „Scrisoarea de aur”, și mulți alții au fixat termenii lui *lectio divina* îndemnându-i pe credincioși să o străbată ca pe *via aurea* a dialogului și a convorbirii negrăite cu Dumnezeu.

Până în 1300 această metodă a hrănit într-adevăr credința a numeroase generații și însuși Sfântul Francisc din Assisi o practica încă în mod regulat. Dar mai apoi, în Evul Mediu târziu, asistăm la o deformare a acestei *lectio divina* prin introducerea lui *quaestio* și *disputatio*. Sunt secole de eclipsă a acestei rugăciuni care se vor deschide spre *devotio moderna* și către *meditatio loyoliana*, rugăciune mai introspectivă și psihologică. Numai în mănăstiri și lângă Slujitorii Mariei această metodă se va păstra integral pentru a reapărea apoi în mod epifanic propusă de Conciliul Vatican II în Constituția *Dei Verbum* 25:

„E necesar ca toți să păstreze un contact continuu cu Scripturile prin *lectio divina*... printr-o *meditatio* atentă și să-și aducă aminte că lectura trebuie însoțită de *oratio*.”

Desigur Duhul Sfânt e Cel care a vrut ca această formă de ascultare și de rugăciune a Bibliei să nu se piardă de-a lungul secolelor.

2. *Un loc pentru lectio divina*

Deci, când vrei să te cufunzi în această *lectură rugătoare*, caută mai întâi un *loc singuratic și liniștit*, unde să te poți ruga în ascuns Tatălui până-L vei putea contempla.

Nu uita niciodată: chilia, cămara ta este un loc pentru a degusta prezența lui Dumnezeu (cf. *Mt* 6, 5–6). Aici este de fapt locul luptei inimii tale, deșertul unde și Iisus S-a rugat și a fost ispitit (cf. *Mc* 1, 12 și 35; *Mt* 4, 1–11), locul unde Dumnezeu te atrage la Sine pentru a vorbi inimii tale și a te dărui din belșug, transformând abisurile înspăimântate ale inimii tale în văi și porți ale speranței (cf. *Os* 2, 16–17). Astfel, în locul cel singuratic tinerețea ta spirituală se va înnoi, vei putea să cânti Domnului, Mirelui Tău, să te simți aparținându-i numai Lui și în pace cu toți oamenii și cu toate fapăturile însuflețite și neînsuflețite (cf. *Os* 2, 18–25).

Camera deci, locul pustiu sunt pentru tine un sanctuar unde Dumnezeu te smerește și te încearcă prin Cuvântul Său, dar făcând așa, te educă, te mângâie, te hrănește. Vei simți cu siguranță prezența Vrajmașului care te ispitește să fugi, care îți face apăsătoare singurătatea, care te distrage cu obișnuințele și preocupările tale, care încearcă să te seducă cu mii de gânduri lumești: nu te abate, nu dispera și rămâi în această luptă corp la corp cu demonul, pentru că Domnul nu e

departe de tine, nici nu stă numai să privească cum te lupți, ci luptă în tine lupta ta. Ajută-te dacă vrei, cu o icoană, cu o lumânare aprinsă, cu o cruce în fața căreia îngenunchează și te roagă: nu te teme să folosești aceste instrumente, fără să cedezi însă la mode și la estetism; ele îți pot aduce aminte că tu nu studiezi Biblia sau nu citești doar cuvinte, ci te afli în fața lui Dumnezeu gata de ascultare, în convorbire cu El.

Dacă îți vine ispita să fugi, cu prețul de a rămâne mut, rezistă în tăcere, dar rămâi: trebuie să te obișnuiești cu momentele de singurătate, de tăcere, de îndepărtare de lucruri și de frați, dacă vrei să-L întâlnești pe Dumnezeu în rugăciunea personală.

3. Un timp al tăcerii pentru ca Dumnezeu să vorbească

Caută ca locul și ora din zi pentru *lectio divina* să-ți îngăduie liniștea exterioară, condiția preliminară necesară liniștii exterioare.

Învățătorul este aici și te cheamă (cf. *In* 11, 28) și pentru a-i auzi glasul trebuie să faci să tacă celelalte voci, pentru a asculta Cuvântul trebuie să diminuezi tonul cuvintelor. Există unele momente mai potrivite liniștii decât altele: în miezul nopții, dimineața devreme, seara... în funcție de programul muncii tale, fii însă credincios momentului ales și hotărăște-l în cursul zilei o dată pentru totdeauna. Este lipsit de seriozitate să mergi în întâmpinarea Domnului doar atunci când celelalte îndatoriri îți acordă un răgaz de umplut cu rugăciunea, ca și cum Domnul ar fi El Însuși un fel de umplutură. Și nu spune niciodată:

„N-am timp!”, pentru că astfel declari despre tine că ești idolatru: timpul zilei este în serviciul tău și nu tu ești sclavul timpului!

Îngăduie deci ca liniștea și timpul lui *lectio* să-ți ritmeze viața. Știi că trebuie să te rogi neîncetat fără să simți vreodată oboseala (cf. *Lc* 18, 1–8 și *1 Tes* 5, 17), dar știi că sunt necesare și momente precise și specifice pentru a face acest lucru în mod explicit și văzut spre a susține *memoria Dei* de-a lungul întregii tale zile. Ești oare îndrăgostit de Domnul sau tinzi spre aceasta? Atunci nu ezita să-I consacri Lui timpul pe care-l consacri în mod obișnuit, fără odihnă, în fiecare zi soției sau soțului, rudelor și prietenilor tăi.

Și nu uita că acest timp pentru *lectio* trebuie să fie suficient de lung, și nu doar un scurt răgaz. Trebuie să te liniștești, trebuie să fii în pace și desigur pentru aceasta nu sunt suficiente câteva minute. Pentru *lectio* trebuie cel puțin o oră, spun Părinții...

Câte cuvinte nu asculți oare în timpul zilei! Câte lecturi nu faci! Aceste cuvinte să nu sufocă Cuvântul: și la acest lucru trebuie să fii atent. Dacă abundă cuvintele lumești, ce primat concret mai poate avea asupra lor Cuvântul? Faptul de a face *lectio divina* cu meticulozitate în fiecare zi nu te scutește deloc de verificarea *raportului dintre Cuvânt și cuvinte*. Prin cantitatea și calitatea lor acestea pot sufoca glasul divin împiedicându-l să crească și să-și dea prin tine rodul său (cf. *Mc* 4, 13–20). Ce sens are să citești de toate, să te hrănești cu subiecte lumești, să faci lecturi care lasă adânci urme de necurăție în inimă și apoi să pretinzi că trăiești din Cuvântul care iese

din gura lui Dumnezeu? Dacă nu veghezi în viața ta asupra raportului Cuvânt-cuvinte, ești condamnat să rămâi diletant, un diletant paralizat în fața adevăratului drum al inițierii.

4. O inimă largă și bună

Dacă Dumnezeu te-a chemat la o singurătate liniștită, într-un timp al dialogului, este *pentru a vorbi inimii tale*.

Inima în Biblie e centrul, sediul facultății intelective a omului, adâncul cel mai intim al persoanei tale. Inima deci este *organul principal pentru lectio divina*, pentru că ea e acel nucleu central în care orice om trăiește și își exprimă persoana sa irepetabilă. Dar tu știi că această inimă poate fi netăiată-împrejur (*Dt 30, 6* și *Rm 2, 29*), de piatră (*Ezr 11, 19*), împărțită (*Ps 118, 113* și *Ir 32, 29*), oarbă (*Plg 3, 65*); toate expresii care indică inima omului depărtat de Dumnezeu, neaprins de credință. Inima credinciosului poate fi uneori îngreunată de împrăstieri, de beții, de dezgust de viață (*Lc 21, 34*), poate fi învârtoșată, bolnavă de scleroză până într-atât, încât să nu mai recunoască și să nu mai înțeleagă cuvintele și faptele Domnului (*Mc 6, 52* și *8, 17*), poate fi șovăielnică, nestatornică, ducând deci la uitarea și rătăcirea Cuvântului (*2 Ptr 3, 16* și *Lc 8, 13*). Inima poate fi astfel dacă își trage seva din trup, din ideologiile dominante, din trufie care e marele păcat. Tu însă, care te pregătești pentru ascultarea lui Dumnezeu, ia această inimă a ta în mâini, înalț-o spre Dumnezeu pentru ca El să-ți redea o inimă de carne, s-o unifice, să ți-o facă

sănătoasă și să o curețe. Doar o inimă de copil poate primi darurile lui Dumnezeu (Mc 10, 15).

Numai dacă e o inimă făcută nouă de Domnul, e deschisă și disponibilă la ascultare! Domnul a făgăduit să dea o inimă nouă celor ce-L cheamă (Iz 18, 31), s-o plece spre Cuvântul său dacă i se înfățișează convinsă de învârtoșarea proprie (Ps 118, 36). În toată ziua El strigă: „De veți auzi glasul Meu! Nu vă învârtoșați inimile voastre!” (Ps 94, 8 și Evr 3, 7). Inima învârtoșată găsește vârtos Cuvântul lui Dumnezeu și aceasta se poate întâmpla chiar și celor credincioși: „Tare e cuvântul acesta. Cine poate să-l poarte?” (In 6, 60). Cere deci de la Domnul o *inimă largă*, o *inimă care ascultă* (*leb shomea*) cum a făcut cu Domnul Său înțeleptul Solomon (1 Rg 3, 5).

Când faci *lectio divina*, adu-ți aminte de parabola semănătorului care vede pe Domnul în actul semănării Cuvântului Său. Tu ești de fapt unul din acele pământuri: fie pietros, fie bătătorit de tot ceea ce trece, fie plin de spini, fie pământ bun. Cuvântul trebuie să cadă în tine întocmai ca pe pământul bun iar „după ce ai auzit cuvântul păstrează-l cu inima curată și bună [en kardia kale kai agathe] și fă-l să rodească întru răbdare” (cf. Lc 8, 15).

Tocmai în inima curățită, unificată, însănătoșită, Tatăl, Fiul și Duhul Sfânt vin la tine să-și facă sălaș pentru ca să celebreze *lectio divina* (In 14, 23 și 15, 4).

Inima este făcută pentru Cuvânt și Cuvântul pentru inimă: ajută deci această nuntă cântată de Psalmul 118, 111 și în care Cuvântul Său devine al tău și inima ta cântă pentru că a devenit a Lui.

Atunci inima ta va fi aceea a unui ucenic supus lucrurilor lui Dumnezeu, capabil să experimenteze Cuvântul *sine glossa*, cu adevărat la picioarele lui Hristos ca Maria din Betania (Lc 10, 39), capabil să mediteze și să păstreze în inimă cuvintele ca Maica Domnului (Lc 2, 19 și 51).

„*Sus inimile!*” se cântă în Liturghie înaintea celebrării euharistice, „*sus inimile!*” este și strigătul dinainte de *lectio divina*.

5. Cheamă pe Duhul Sfânt!

Ia Biblia, pune-o în fața ta cu respect, pentru că este trupul lui Hristos, fă epicleza, invocarea Duhului Sfânt. Duhul Sfânt este Cel care a vegheat la Nașterea Cuvântului, El l-a făcut rostit și scris prin profeți, înțelepți, prin Iisus, prin Apostoli, prin Evangheliști, El l-a dat Bisericii și l-a făcut să ajungă intact până la tine.

Dictat de Duhul Sfânt, El este făcut înțeles numai de Duhul Sfânt (cf. *Dei Verbum* 12). Pregătește totul pentru ca Duhul să coboare (*Veni, Creator Spiritus!*) în tine și cu puterea Sa, cu a Lui *dynamis* să îndepărteze vălul de pe ochii tăi, ca să-L vezi pe Domnul (Ps 118, 18 și 2 Co 3, 12–16). E Duhul Care dă viață, în timp ce litera ucide! Acel Duh Care s-a pogorât asupra Fecioarei Maria umbrind-o cu puterea Sa și născând în ea Logosul, Cuvântul făcut trup (Lc 1, 34), Duhul Care, pogorât peste Apostoli, le-a îngăduit să ajungă la adevărul întreg (In 16, 13), și Care trebuie să facă la fel și asupra ta: să nască în tine Cuvântul, să te facă partaș la tot adevărul. *Lectura duhovnicească înseamnă o lectură în Duhul*

Sfânt și cu Duhul Sfânt, a lucrurilor dictate de Duhul Sfânt.

Așteaptă-L, pentru că dacă zăbovește nu va întârzia. Fii sigur de cuvântul lui Iisus: „Deci dacă voi, răi fiind știți să dați fiilor voștri daruri bune, cu cât mai mult Tatăl vostru Cel din ceruri va da Duh Sfânt celor care cer de la El!” (Lc 11, 13).

Vei auzi înăuntrul tău cuvântul său lucrător: „*Effata!* Deschide-te!” (Mc 7, 34) și nu te vei mai simți singur, ci însoțit în fața textului biblic: ca etiopianul care-l citea pe Isaia dar nu înțelegea până când nu a ajuns la el Filip, care cu Duhul Sfânt primit la Cincizecime i-a deschis textul și i-a mișcat inima (cf. FA 8, 26–38), ca ucenicii cărora Domnul Cel Înviat le-a deschis mintea ca să înțeleagă Scripturile (Lc 24, 45).

Fără epicleză, lectio divina rămâne un exercițiu uman, un efort intelectual, cel mult o învățare a înțelepciunii însă nu a Înțelepciunii dumnezeiești: dar această nedeosebire a Trupului lui Hristos înseamnă a-ți citi ție însuși propria osândă (cf. 1 Co 11, 29).

Roagă-te după cum ești în stare, după cum îți îngăduie Domnul, sau roagă-te astfel:

Dumnezeul nostru, Părintele Luminii, Tu ai trimis în lume Cuvântul Tău, înțelepciunea ieșită din gura Ta, care stăpânește asupra tuturor popoarelor pământului (Sir 24, 6–8).

Tu ai vrut ca ea să se sălășluiască în Israel și ca prin Moise, prin profeți și psalmi (Lc 24, 44) să arate voia Ta și să vorbească poporului Tău despre Iisus Mesia. În cele din urmă, ai vrut ca Însuși Fiul Tău, Cuvântul Cel veșnic la Tine să se facă trup și să-și pună astfel cortul său prin-

tre noi (In 1, 1–14) născut din Maria și zămislit de la Duhul Sfânt (Lc 1, 35).

Trimite acum asupra mea Duhul Sfânt, ca să-mi dea o inimă în stare de ascultare (1 Rg 3, 5), să-mi îngăduie să-L întâlnesc în aceste sfinte Scripturi și să se nască în mine Cuvântul. Duhul Tău Cel Sfânt să ridice vălul de pe ochii mei (2 Co 3, 12–16), să mă călăuzească la adevărul Tău (In 16, 13), să-mi dea înțelegere și stăruință.

Aceasta ți-o cer pentru Hristos, Domnul nostru, binecuvântat în veacul veacurilor! Amin.

În această peregrinare preliminară a ta, ajută-te mai cu seamă de *Psalmul 118*, psalmul ascultării Cuvântului. Este psalmul pentru *lectio divina*, convorbirea Iubitorului cu Iubitul, a credinciosului cu Domnul Său!

6. Citește!...

Deschide Biblia și citește textul: nu alege niciodată la întâmplare, pentru că Cuvântul lui Dumnezeu nu se ciugulește. Supune-te pericopei zilnice din uzul liturgic și acceptă acel fragment pe care Biserica ți-l oferă, sau citește Biblia de la un cap la altul printr-o *lectio cursiva*.

Supunerea față de pericopele zilnice sau supunerea față de carte sunt esențiale pentru o supunere zilnică, pentru o continuitate în *lectio*, pentru a nu cădea în subiectivismul alegerii fragmentului care place sau de care credem că avem nevoie. Acestui principiu de bază trebuie să-i rămâi credincios mereu.

Alege cel puțin o carte indicată de Tradiția Bisericii pentru diferitele momente liturgice. Nu

înmulți texte: *un fragment, o pericopă, câteva versete sunt mai mult decât suficiente!*

Citește textul nu numai o singură dată, ci și de mai multe ori cu voce tare. Dacă ai mijloacele necesare citește textele originale în ebraică sau în greacă, altminteri mulțumește-te cu o traducere.

Servește-te întotdeauna, proporțional cu pregătirea ta intelectuală, de *Septuaginta* și de *Vulgata*, care sunt traduceri sfinte cinstite de Biserică de-a lungul veacurilor.

Dacă fragmentul îți este cunoscut și dacă ești tentat să-l citești în grabă, nu ezita să apelezi la mijloace care să te împiedice de la această lectură grabnică și superficială: scrie și recopiază textul! un monah, exeget de faimă internațională, prieten de-al meu, îmi mărturisea că pentru o *lectio divina* el copiază textul și adesea încearcă să-l repete pentru a vedea diferența între ceea ce a memorizat și ceea ce *stă scris*. Nu citi numai cu ochii, ci fii foarte atent și încearcă să imprimi textul în inima ta.

Citește și fragmentele paralele sau cerute de referințele marginale, care sunt de mare ajutor. Lărgeste mesajul completându-l, adaugă alte fragmente legate de cel din ziua respectivă, pentru că Cuvântul este interpretul lui însuși. „*Scriptura sui ipsius interpret*” este marele criteriu rabinic și patristic pentru *lectio*.

Lectura trebuie să fie ascultare (audire) și ascultarea să devină supunere (oboedire). Nu te grăbi: trebuie să-ți faci timp pentru lectură (*lectioni vacare*), pentru ca lectura să se facă prin ascultare. *Cuvântul trebuie ascultat!* La început era Cuvântul, nu Cartea ca în islam! Dumnezeu

este Cel care vorbește și *lectio* este doar un mijloc pentru a ajunge la ascultare. „Ascultă, Israele!” Strigătul lui Dumnezeu e cel ce trebuie să urce întotdeauna din text către tine.

7. Meditează!...

Ce înseamnă a medita? Nu este ușor de spus. Desigur înseamnă întâi de toate a *aprofunda mesajul citit pe care Dumnezeu vrea să ți-l comunice*. Trebuie deci un efort, o osteneală, pentru că lectura trebuie să devină reflecție atentă și profundă. Desigur, odinioară, învățând Scriptura pe de rost, creștinul era ajutat în cugetare, repetând în inimă cu extremă ușurință Cuvântul ascultat sau citit. Totuși și astăzi tu trebuie să te consacri reflecției, evident proporțional cu cultura ta, cu capacitățile și mijloacele intelectuale pe care le posezi.

Desigur, principiul: „*Nu erudiție, ci ungere, nu știință, ci conștiință, nu carte, ci caritate*” rămâne valabil, totuși nu este îngăduită o ascultare nedisciplinată și întâmplătoare făcută fără rigoarea cerută de orice cercetare serioasă și fără folosirea instrumentelor necesare înțelegerii. Dacă poți, apelează la comentariile Părinților Bisericii asupra diferitelor cărți ale Scripturii (traduse acum masiv și în limba noastră), la concordanțe, ca Biblia să fie comentată prin Biblie, la studii exegetice sau comentarii duhovnicești. Ia seama însă la calitatea multor opere care au pretenția - de seriozitate sau de duhovnicie, dar care în realitate nu conțin decât opinii personale sau deliruri extatice, care nu ascultă de textul divin sau

de tradiție și, mai ales, să nu te încrezi în acele comentarii care își spun „adaptări ale Cuvântului” dar în care Cuvântul este aservit; chiar și unele comentarii spirituale citează note întâmplătoare, redactate în mod artificial și doar cu o slabă legătură cu textele și pline mai degrabă de cuvintele personajului care le-a scris decât de Cuvântul lui Dumnezeu.

„Ascultarea nu e o receptare pasivă a unui text dat, ci și un efort din partea creștinului de a pătrunde mereu mai adânc sensul inepuizabil al Cuvântului dumnezeiesc în legătură cu propria treaptă de desăvârșire și cu stăruința în aplicare”, spunea Origen.

Toate aceste mijloace exegetice, patristice, duhovnicești sunt desigur utile pentru *meditație* și sporirea înțelegerii, însă important pentru *lectio divina* este *efortul personal, nu privat* desigur, și care e mai fecund dacă acela care îl face, trăiește o experiență comunitară sau a unei fraternități sau a unui grup, adevărate locuri de ucenicie a Cuvântului, în care Cuvântul *nu numai se citește împreună, dar se experiază și se trăiește împreună*.

Acest efort personal trebuie să tindă spre căutarea pîscului spiritual al textului: nu fraza care ne impresionează cel mai mult, ci mesajul central, cel mai aproape de evenimentul morții-înviere a Domnului. Alege deci sensul duhovnicesc, urmărește continuitatea și unitatea între exegeză, contribuțiile patristice și lectura Bibliei cu Biblia, și caută ceea ce îți spune Domnul.

Nu te aștepta să găsești ceea ce deja știi: aceasta nu este decât o prezumție orgolioasă! Nici

ceea ce ți-ar plăcea să găsești pentru situația ta: acesta este primatul subiectivității! Textul nu este totdeauna *înțeles în întregime și imediat!* Uneori trebuie să ai smerenia de a recunoaște că ai înțeles puțin sau adeseori chiar nimic. Vei înțelege mai târziu. Și aceasta este o supunere, iar dacă ai încă nevoie de lapte, nu poți desigur să te hrănești cu hrană tare (cf. *1 Co 3, 2* și *Evr 5, 12*).

Ajuns în acest punct, dacă ai înțeles cât de cât ceva, rumegă cuvintele în inima ta (acea *ruminatio* a Părinților) și apoi aplică-le la tine, la situația ta, fără să te pierzi în psihologism, în introspecționism și fără să sfârșești prin a-ți face examenul de conștiință. Dumnezeu este Cel care-ți vorbește. Contemplă-L pe El, nu pe tine însuși. Nu te lăsa paralizat de o analiză scrupuloasă a deficiențelor tale în fața exigențelor divine pe care ți le-a arătat Cuvântul.

Desigur, Cuvântul e și judecată, îți scrutează inima, te convinge de păcat, dar amintește-ți că Dumnezeu este mai mare decât conștiința ta (cf. *1 In 3, 20*) și că această străpungere a inimii din partea lui Dumnezeu se face totdeauna cu adevăr și milostivire.

Minunează-te mai degrabă de Cel ce vorbește inimii tale, de mâncarea ce ți se oferă mai mult sau mai puțin din belșug, dar totdeauna spre mântuire, minunează-te că în inima ta a fost așezat Cuvântul și că nu trebuie să urci la cer, nici să treci dincolo de mări pentru a-l cunoaște (cf. *Dt 30, 11–14*). Lasă-te atras de Cuvântul care te transformă, fără să știi cum, după chipul Fiului lui Dumnezeu. Cuvântul pe care l-ai primit e pentru tine viață, bucurie, pace, mântuire! Dum-

nezeu îți vorbește, tu trebuie să-l asculți minunându-te ca evreii Exodului care Îl vedeau lucrând minuni, ca Fecioara Maria: „Mi-a făcut mie mărire Cel puternic și sfânt este Numele Lui!” (Lc 1, 49). Dumnezeu ți Se arată: primești Numele Său negrăit, Fața Sa de Iubitor; ești în spațiul credinței! Dumnezeu te povățuiește: îți modelează viața după cea a Fiului Său. Dumnezeu ți Se dăruie, ți Se încredințează în Cuvântul Său: primește-l ca un copil și intră în comuniune cu El. Dumnezeu te sărută cu sărutare sfântă: e nunta între Iubit și Iubitor, celebrează deci în inima ta iubirea pentru El, mai puternică decât moartea, decât șeolul, decât păcatele tale. Dumnezeu te naște ca *logos*, verb-cuvânt, ca fiu: primește să fii născut pentru a fi însuși Fiul lui Dumnezeu. Meditația, *ruminatio*, trebuie să te ducă la aceasta: să fii Sălășluire a Tatălui, a Fiului, a Duhului Sfânt!

Inima ta este un *loc liturgic*: și întreaga ta persoană e templu, e realitate divino-umană, teandrică.

8. Roagă-te!...

Vorbește-I acum lui Dumnezeu, răspunde la invitațiile Lui, la chemările, la inspirațiile, la apelurile, la mesajele pe care ți le-a trimis în Cuvântul înțeles prin Duhul Sfânt. Nu vezi că ai fost primit în mediul treimic, în negrăitul dialog dintre Tatăl, Fiul și Duhul Sfânt? Nu te mai închide în reflecție, ci intră în dialog și vorbește așa cum un prieten vorbește cu prietenul său (Dt 32, 10). Nu mai căuta să-ți potrivești gândurile tale cu

ale Sale, ci caută-L chiar pe El. *Meditatio* are drept scop pe *oratio*. Acum ai ajuns! Nu mai pălăvrăgi spiritual, ci vorbește cu El cu îndrăzneală, cu încredere, fără frică, departe de orice privire asupra ta însuși, dar răpit de chipul Său ce se ivește din text în Hristos Domnul. Lasă-ți libere capacitățile creatoare de sensibilitate, de emotivitate, de evocare și pune-le în slujba Domnului. Nu pot să-ți dau multe indicații, pentru că fiecare își știe și cunoaște întâlnirea sa cu Dumnezeu, de aceea nu pot să dictez ceva pentru alții nici să descriu nimic din aceasta. Ce se poate spune despre foc când ești cufundat în el? Ce se poate spune despre rugăciunea-contemplație la capătul lui *lectio divina*, dacă nu aceea că ea este rugul care arde fără a se mistui și înflăcărează inima în pieptul credinciosului făcând-o să ardă de iubire pentru Domnul?

Artă inefabilă a experienței prezenței dumnezeiești, *lectio divina* vrea să te conducă acolo unde tu ca Iubit să contempli, să respui cuvintele Iubitorului în bucurie, în uimire, în uitare de tine. Nu te gândești că acest drum va fi mereu ușor, lin, și totdeauna accesibil până la capăt. Teamă și iubire pătimasă, mulțumire și uscăciune spirituală, entuziasm și moleșeală trupească, cuvânt vorbitor și cuvânt mut, tăcerea ta și tăcerea lui Dumnezeu sunt prezente și se adaugă zi după zi în a ta *lectio divina*.

Important e să fim fideli acestei întâlniri: mai devreme sau mai târziu Cuvântul își va face drum în inima noastră depășind piedicile mereu prezente pe un drum al credinței și al rugăciunii. Numai cel ce are sânguință cu Cuvântul și știe că

Dumnezeu e credincios și nu întârzie să se facă găsit și să vorbească inimii, știe că sunt timpuri în care cuvântul lui Dumnezeu este rar (1 Rg 3, 1) după care însă urmează epifania Cuvântului, și știe că aceste momente de dificultate, de mahnire, de uscăciune spirituală sunt un har care ne aduc aminte de distanța ce ne desparte de cunoașterea deplină a lui Dumnezeu.

Mulțumește-I lui Dumnezeu pentru Cuvântul dat, pentru cei ce ți l-au vestit și ți l-au tâlcuit, mijlocește pentru toți frații pe care textul ți i-a putut evoca în virtuțile și în scăderile lor, năzuiește să unești hrana Cuvântului și hrana euharistică.

Păstrează tot ceea ce ai văzut, auzit, gustat în *lectio*, păstrează-le în inimă și aduți-le aminte, poartă-le în gând și *mergi în tovărășia oamenilor*, printre ei, dându-le cu smerenie acea pace și binecuvântare pe care ai primit-o. Vei avea și puterea de a lucra împreună cu ei pentru a înfăptui în istorie Cuvântul lui Dumnezeu prin întreaga lucrare socială, politică, profesională...

Dumnezeu are nevoie de tine ca instrument în lume pentru a face din ea un cer nou și un pământ nou. O altă zi te așteaptă, o zi în care, văzându-L pe Dumnezeu față către față în moarte, vei arăta dacă ai fost o *literă vie* încrustată de Hristos, o *lectio divina* pentru frații tăi, fiu cu adevărat al lui Dumnezeu.

al tău Enzo

II. Scrisoarea lui Guigo II Cartusianul cătrefratele Ghervasie despre viața contemplativă (sau „Scara paradisului”)

Despre autorul acestui mic tratat spiritual, Guigo II Cartusianul († 6 aprilie 1193), un clasic al spiritualității monastice medievale occidentale, se știe doar că a fost între anii 1174–1180 (când a demisionat) cel de-al nouălea prior al faimoasei mănăstiri contemplative La Grand Chartreuse, devenită centru mișcării spirituale și (din 1151) al ordinului monastic cartusian.

La originea comunității cartusienilor stă figura fondatoare a Sfântului Bruno (1030—6 octombrie 1101) care în 1084 se retrăsese împreună cu șase confrăți în ținutul pustiu și muntos de la Chartreuse (lângă Grenoble) în căutarea unei vieți spirituale dedicate în exclusivitate contemplației și rugăciunii. Cartusienii au regăsit și asumat spontan prin Sfântul Bruno un mod de viață monahală similar celui al vechilor schituri și lavre răsăritene, împletind avantajele vieții eremitice și ale celei cenobitice. Era vorba deci de grupuri de monahi solitari ducând o viață eremitică cu puține contacte cenobitice mai ales duminica. Dominanta solitară era legată de un minim de viață comunitară: eremitul cartusian beneficia

astfel de avantajele cele mai apreciate ale vieții de obște fără a renunța la singurătate (ale cărei excese erau corectate prin elementele de viață comunitară). În esență Sfântul Bruno n-a făcut altceva decât să adapteze pentru o viață strict contemplativă Regula fundamentală pentru monahismul occidental medieval: *Regula S. Benedicti*.

Cartusienii și-au însușit riguros definiția dionisiană (*Ierarhia bisericească* X) a „monahului” (> *monos* = „singur, unul”) ca fiind omul concentrat și absorbit de Unul necesar, adică de Dumnezeu (*Sic, Pater, o Bruno, capis Unum, captus a Uno*). Scopul final este unirea cu Dumnezeu prin contemplație (atât speculativ-pozitivă, indirectă, cât și iubitoare-mistică, directă). Secretul contemplației era iubirea dobândită printr-o viață de feciorie, simplitate, ștergere de sine smerită și bucurie (caracteristicile principale ale spiritului cartusian). Fața Sfântului Bruno iradia pace, bunătate și seninătate, iar el (asemenea Sfântului Serafim din Sarov) spunea mereu confrăților săi doar aceste cuvinte: *O, Bonitas! Divinitas est Bonitas!*¹.

Guigo II Cartusianul e autorul acestei faimoase epistole „de vita contemplativa” și a douăsprezece admirabile „*meditationes*”² rod și ilustrare exemplară a idealului monastice „*lectio divina*”, care au cunoscut o largă și binemeritată

¹ Pentru detalii, a se vedea articolul „Chartreuse” din *Dictionnaire de Spiritualité* II, 1953, col. 705–776: V. Gourdel.

² Ediția lor critică a fost publicată însă abia recent de E. Colledge OSA și J. Walsh SJ în „*Sources Chrétiennes*” nr. 163, Paris, 1970.

răspândire. În aceste veritabile nestemate duhovnicești se regăsește din plin obiectivitatea biblică și incandescența cumpănită a elanului subiectivității creștine specifice duhului patristic tradițional. (Să nu uităm că, așa cum atestă manuscrisele păstrate în biblioteca de la Grande Chartreuse, operele lui Origen și Grigorie al Nyssei erau accesibile în traducere latină monahilor cartusieni; iar în scrierile lui Guigo II se resimt clar aceste lecturi asimilate.)

Scrisă puțin înainte de 1150 când Guigo era încă un tânăr monah, și adresată unui confrate cartusian de la Mont-Dieu din Ardeni, epistola cunoscută și sub numele de *Scala claustralium sive tractatus de modo orandi* a circulat însă mai cu seamă sub numele Sfântului Bernard de Clairvaux³, cu care Guigo are anumite afinități de stil și gândire, ba chiar sub cel al Sfântului Augustin⁴. Aceste atribuiri au fost contestate încă din secolul XVII și de Mabillon, paternitatea lui Guigo fiind definitiv demonstrată de Will Mart, în 1924⁵.

Secolul XII apare — cum bine sublinia Dom Jean Leclercq — ca „un foarte mare secol în istoria spiritualității medievale”. Contemplativii Occidentului „au primit, conservat, experiat și exprimat într-un limbaj hrănit de poezia biblică, ceea ce fuscse învățătura comună a Răsăritului

³ Editată între operele acestuia în *PL* 184, 475–484.

⁴ Editată și în *PL* 40, 997–1004.

⁵ Pentru detalii, a se vedea articolul „Guigues II” în *Dictionnaire de Spiritualité* VI, 1967, col. 1175–1176: M. Laporte.

privitoare la isihasm”⁶. Ca și pentru isihaști, în centrul vieții evanghelice creștine stă unirea contemplativă cu Dumnezeu prin rugăciune și hrănirea cu Cuvântul lui Dumnezeu, *panis angelorum*.

diac. Ioan I. Ică jr

⁶ *Otia monastica: Études sur le vocabulaire de la contemplation au Moyen Age*, Studia Anselmiana 51, Roma, 1963, p. 129.

Epistolă către fratele Ghervasie despre viața contemplativă sau scara monahilor contemplativi

1. Adresare și salutare

Fratele Guigo iubitului său frate Ghervasie, bucură-te în Domnul! A te iubi, frate, socot că e o datorie pentru mine, fiindcă tu ești cel ce ai început să mă iubești mai întâi; și sunt silit să-ți răspund pentru că, prin scrisoarea ta, tu ești cel ce m-ai invitat mai întâi să-ți scriu. Mi-am propus, așadar, să-ți trimit unele lucruri care mi-au trecut prin minte despre exercițiul spiritual al monahilor contemplativi [*claustralium*], pentru ca tu, care prin experiență le-ai învățat mai bine decât mine prin reflecție, să fii judecător și îndreptător al cugetărilor mele. Și pe bună dreptate îți ofer mai întâi ție pârga ostenelilor mele, ca să culegi primele roade ale acestei noi sădiri¹, pe care răpindu-o printr-un furt vrednic de laudă din robia lui faraon² și dintr-o singurătate gîngășă, ai așezat-o în linia orânduită a întăriturilor altoind cu chibzuință ramura tăiată cu meșteșug din oleandru [măslinul sălbatic] în măslinul [cel roditor]³.

2. Despre cele patru trepte

Într-o zi când, mâinile fiindu-mi ocupate cu osteneala trupească, am început să cuget la exercițiul omului duhovnicesc, dintr-odată s-au înfățișat sufletului care cugeta, patru trepte duhovnicești, și anume: citirea, meditația, rugăciunea, contemplația. Aceasta este scara monahilor contemplativi [*claustralium*] prin care aceștia se ridică de la pământ la cer; chiar dacă se distinge prin puține trepte, ea are însă o mărime covârșitoare și de necrezut, pentru că un capăt al ei este înfipt în pământ iar partea de sus străbate norii și scrutează tainele cerurilor⁴. Așa cum aceste trepte, sunt diferite după nume și număr, tot astfel sunt distincte ca ordine și însemnătate; dacă cineva va privi cu sârguință proprietățile și funcțiile lor, felul cum lucrează asupra noastră, în ce fel se deosebesc și ce întâietate este între ele, oricâtă osteneală și râvnă ar cheltui în aceasta, o va socoti scurtă și ușoară față de mărimea folosului și a dulceții lor.

Citirea deci este o cercetare sânguincioasă a scripturilor cu încordarea sufletului. Meditația este o lucrare râvnitoare a minții care, sub conducerea rațiunii proprii, caută cunoașterea adevărului ascuns. Rugăciunea este încordarea gata de jertfă a inimii spre Dumnezeu, pentru îndepărtarea răului sau dobândirea binelui. Contemplația este o anume ridicare deasupra ei înșiși a minții atârnată de Dumnezeu și care gustă bucuriile dulceții veșnice. Însemnate fiind deci descrierile celor patru trepte, rămâne să vedem funcțiile lor în ce ne privește.

3. Care sunt funcțiile treptelor pomenite mai sus

Citirea caută dulceața vieții fericite, meditația o găsește, rugăciunea o cere, contemplația o gustă. Citirea aduce gurii hrana solidă, meditația o mestecă și o rupe, rugăciunea dobândește savoarea, contemplația este însăși dulceața care bucură și revigorează. Citirea este în coajă, meditația în miez, rugăciunea în cererea dorinței, contemplația în desfătarea dulceții dobândite. Pentru a putea vedea mai expresiv aceasta, să luăm unul din multe exemple.

4. Funcția citirii

La citire aud: *Fericiți cei curați cu inima, că aceia vor vedea pe Dumnezeu*⁵. Iată ni s-a dat spre hrană sufletului un cuvânt scurt dar plin de sensuri multiple și suave, ca un ciorchine pe care, după ce l-a cercetat cu sârguință, sufletul spune în sine: „Se poate ca aici să fie un lucru bun, voi intra iarăși în inima mea și voi încerca din răspuțeri să înțeleg și să găsesc acea curăție: prețios și vrednic de dorit este lucrul acesta, ai cărui posesori se numesc fericiți și cărora li s-a făgăduit vederea lui Dumnezeu, care e viața veșnică și e lăudată de atâtea mărturii ale Sfintei Scripturi.” Așadar, dorind să-și explice mai deplin acest lucru, sufletul începe să mestece și să rupă acest ciorchine pe care-l pune în sine ca într-un teasc, în timp ce îmboldește rațiunea să caute ce anume să fie și în ce fel poate fi avută această prețioasă curăție.

5. Funcția meditației

Meditația sânguincioasă care vine, nu rămâne, așadar, în afară, nu se oprește la suprafață, pune piciorul mai sus, pătrunde cele lăuntrice, scormonește fiecare amănunt în parte. Ea bagă de seamă cu luare-aminte că nu s-a spus: *Fericiți cei curați cu trupul*, ci cei curați cu *inima*; fiindcă nu e de ajuns să ai mâna neîntinată de fapte rele decât numai dacă ne vom fi curățit în minte de cugetele cele rele; lucru pe care profetul îl întrește cu autoritate zicând: *Cine se va sui în muntele Domnului sau cine va sta în locul cel sfânt al Lui? Cel nevinovat cu mâinile și curat cu inima*⁶. Tot ea [meditația], bagă de seamă cât de mult dorește profetul această curăție a inimii, rugându-se așa: *Inimă curată zidește întru mine, Dumnezeule*⁷ și iarăși: *Nedreptate de am avut în inima mea, să nu mă audă Domnul*⁸. Cugetă apoi cât de preocupat de această pază [a inimii] era fericitul Iov care spunea: *Făcusem un legământ cu ochii mei să nu-i ridic asupra unei fecioare*⁹. Iată cât de mult se stăpânea acest bărbat sfânt, care își închidea ochii să nu vadă deșertăciune¹⁰ și să nu privească neprecaut un lucru pe care mai pe urmă ar ajunge să-l dorească împotriva voinței lui. După ce a cercetat acestea și altele asemenea despre curăția inimii, începe apoi să cugete la răsplată, la cât de slăvit și plăcut este a vedea dorita față a Domnului, *împodobită cu frumusețea mai mult decât fiii oamenilor*¹¹, acum nu mai e lepădată și disprețuită¹² și nu mai are chipul în care l-a îmbrăcat maica sa, ci este înveșmântată cu haina nemuririi¹³ și încununată

cununa cu care l-a încununat Tatăl Său în ziua învierii și a slavei, ziua pe care a făcut-o Domnul¹⁴. Ea cugetă că în această vedere va fi sătura-rea aceea de care vorbește prorocul: *Sătura-mă-voi când se va arăta slava Ta*¹⁵. Vezi câtă licoare tâșnește dintr-un ciorchine atât de mic, cât foc se naște dintr-o scânteie, cât de mult s-a întins pe nicovala meditației această mică masă [de metal]: *Fericiți cei curați cu inima, că aceia vor vedea pe Dumnezeu?* Dar cât de mult nu s-ar mai putea întinde încă dacă ar veni cineva priceput? Căci simt că *puțul e adânc*, iar eu, ucenic nepri-ceput, de-abia am ajuns până acum să scot câ-teva picături¹⁶. Aprins de această torță, ațâțat de dorințele sale, sufletul începe să presimtă suavi-tatea mirului din vasul de alabastru spart¹⁷, încă nu cu gustul, ci ca prin mirosul nărilor; și de aici înțelege cât de suav este să simți experiența acestei curății, a cărei meditare știe de acum că aduce atâta bucurie. Dar ce va face el [sufletul]? Se aprinde de dorința de a avea, însă nu află în sine în ce mod ar putea avea; și cu cât mai mult caută, au atât mai mult însetează. Adăugând me-ditația, adaugă și durerea, fiindcă nu simte dul-ceața pe care meditația o arată că este în curăția inimii dar nu o și oferă. Căci simțirea acestei dulceți nu este a celui ce citește, nici a celui ce meditează, *dacă nu-i este dat de sus*¹⁸. Căci a citi și a medita e un lucru comun atât celor buni cât și celor răi; și chiar filozofii neamurilor [păgânii] au găsit conduși de rațiune în ce anume ar consta suma binelui adevărat. Dar pentru că, *deși L-au cunoscut pe Dumnezeu, nu L-au slăvit ca Dumnezeu*¹⁹, și, încrezându-se în puterile lor, zi-

ceau: *Cu limba noastră ne vom mări, căci buzele noastre la noi sunt*²⁰, nu au meritat să și primească simțit ceea ce au putut vedea. *S-au rătăcit în gândurile lor*²¹ și *înghițită a fost înțelepciunea lor*²², pe care le-a dat-o studiul învățaturii omenești și nu Duhul înțelepciunii, Care singur dă înțelepciunea cea adevărată, adică știința gustoasă care bucură și învigoarează cu o neprețuită savoare sufletul în care se află^{*}; și despre care s-a spus: *Înțelepciunea nu pătrunde în sufletul viclean*²³. Aceasta însă vine numai de la Dumnezeu: și așa cum Domnul a încredințat multora îndatorirea de a boteza, puterea și autoritatea de a ierta păcatele prin botez dar a reținut-o numai pentru El Însuși — de unde, prin antonomază și distingând, Ioan a zis: *Acesta este Cel ce botează*²⁴ — tot așa putem spune și despre El: Acesta este Cel care dă savoare înțelepciunii și face gustoasă cunoașterea sufletului [*hic este qui sapientiae saporē dat et sapidam animae facit scientiam*]. Cuvântul se dă tuturor, însă înțelepciunea sufletului, pe care Dumnezeu o împarte cui vrea și când vrea²⁵, e dată puținora.

6. Funcția rugăciunii

Văzând deci că nu poate ajunge prin el însuși la dorita dulceață a cugetării și a experienței, și

* Joc de cuvinte în limba latină plecând de la etimologia comună a cuvintelor: *sapientia* (înțelepciune), *sapor* (gust, savoare), *sapidus* (gustos). Înțelegând în mod constant *theologia* ca *sapientia*, monahismul contemplativ occidental sublinia caracterul experimental al cunoașterii teologice refuzând reducerea ei scolastică la rangul de *scientia*.

cu cât mai mult *se înalță cu inima*²⁶, cu atât mai mult *se înalță* [de la el] *Dumnezeu*²⁷, sufletul se smerește, fuge spre rugăciune zicând: Doamne Cel ce nu ești văzut decât de inimile curate, caut citind și meditând ce este și cum se poate dobândi adevărata curăție a inimii, pentru ca prin ea să Te pot cunoaște fie și numai într-o cât de mică parte. Am căutat fața Ta, Doamne; fața Ta, Doamne, am căutat-o²⁸, mult am cugetat în inima mea²⁹, și în cugetarea mea s-a aprins focul³⁰ și dorința de a Te cunoaște și mai mult. Frângând pentru mine pâinea Sfintei Scripturi³¹ mi Te-ai făcut cunoscut la frângerea pâinii³², și cu cât Te cunosc mai mult, cu atât Te doresc mai mult, acum nu numai în coaja literei, ci și în simțirea experienței. Nu pentru meritele mele cer aceasta, Doamne, ci pentru milostivirea Ta. Căci mărturisesc că sunt un păcătos nevrednic; dar și *câinii mănâncă din firmiturile care cad de la masa stăpânilor lor*³³. Dă-mi deci, Doamne, arvuna moștenirii viitoare, o singură picătură măcar din ploaia cea cerească, cu care să-mi răcoresc setea³⁴, căci ard de iubire³⁵.

7. Efectele contemplației

Cu aceste vorbe înflăcărate și altele asemenea, sufletul își aprinde dorința, își arată astfel starea sa și cheamă prin aceste incantații pe Mirele său. Domnul însă, ai Cărui ochi sunt peste cei dreپți și ale Cărui urechi sunt nu numai spre rugăciunile³⁶, ci în înseși rugăciunile lor, nu așteaptă ca ei să sfârșească vorbirea, ci, întrerupând la mijlocul ei cursul rugăciunii, degrabă Se și înfățișează și

degrabă Se arată sufletului care-L dorește, scăldat de roua dulceții cerești, parfumat cu cele mai scumpe uleiuri; dă odihnă sufletului ostenit, pe cel înfometat îl învigoarează, pe cel însetat îl adăpă, îl face să uite cele pământești, îi dă viață în chip minunat mortificându-l, făcându-l să nu-și mai aducă aminte de sine, și îl face treaz îmbătându-l. Și așa cum în unele funcții trupești sufletul e biruit de pofta trupească până într-atât încât își pierde orice uz al rațiunii iar omul se face cu totul trupesc, tot așa, în sens invers, în această contemplație a celor de sus mișcările trupești sunt astfel depășite și absorbite de suflet încât trupul nu mai contrazice prin nimic duhul și omul se face aproape în întregime duhovnicesc.

8. Semnele venirii harului

Dar, o Doamne, cum vom afla când faci acestea și care este semnul venirii Tale³⁷? Oare vestitorii și martorii acestei mângâieri și veselii sunt suspinele și lacrimile? Dacă este așa, aceasta este o nouă antifrază și o semnificație neobișnuită. Căci ce fel de acord poate fi între mângâiere și suspine, între veselie și lacrimi? În caz că acestea mai trebuie numite lacrimi și nu mai degrabă un preaplin de rouă interioară ce se revarsă de sus ca semn al spălării omului lăuntric și curățire a celui din afară; pentru ca, așa cum la botezul pruncilor prin spălarea din afară se închipuie și înseamnă spălarea omului lăuntric, așa și aici, în sens invers, din spălarea lăuntrică să iasă curăția din afară.

O, fericite lacrimi prin care se curăță petele lăuntrice, și prin care se sting văpăile păcatelor!

*Fericiți cei ce plângeți așa, căci veți râde*³⁸. În aceste lacrimi cunoaște, o suflete, pe mirele tău, îmbrățișează-l pe cel dorit, îmbată-te acum de valuri de desfătare³⁹, soarbe de la sânul mângâierii lapte și miere⁴⁰. Acestea sunt micile daruri și mângâierile minunate pe care ți le-a dat și încredințat Mirele tău: suspinele și lacrimile. În aceste lacrimi ți-a dat o băutură pe măsură⁴¹. Aceste lacrimi să fie pentru tine pâine ziua și noaptea⁴², pâini care întăresc inima omului⁴³, și sunt mai dulci decât mierea și fagurele⁴⁴. O, Doamne Iisuse, dacă atât de dulci sunt aceste lacrimi ce țâșnesc din amintirea și dorirea Ta, cât de dulce va fi bucuria ce se cuprinde în vederea Ta arătată? Dacă atât de dulce este faptul de a plânge pentru Tine, cât de dulce va fi acela a ne bucura de Tine?

Dar de ce să înfățișăm în public astfel de convorbiri tainice? De ce să ne silim să exprimăm prin cuvinte obișnuite simțăminte de nepovestit? Cei nepricepuți nu vor înțelege unele ca acestea, pentru că le vor citi mai limpede în cartea experienței, unde îi învață însăși ungerea⁴⁵. Altminteri însă litera din afară nu este de nici un folos celui ce o citește: citirea literei din afară e prea puțin gustoasă dacă nu se adaugă o glosă care să adune din inimă sensul lăuntric.

9. Despre ascunderea harului

O, suflete, mult am lungit acest cuvânt. Căci bine ar fi ca noi să fim aici, și împreună ca Petru și cu Ioan să contemplăm slava Mirelui și să rămânem multă vreme împreună cu El, dacă ar

vrea să se facă aici nu două, nici trei corturi⁴⁶, ci unul singur, în care împreună să fim și împreună să ne bucurăm. Acum însă, spune Mirele, *Lăsați-mă [să plec], că s-au ivit zorile*⁴⁷, ai primit acum lumina harului și vizita pe care-o doreai. Așadar, binecuvântarea fiind dată, încheietura coapsei vătămată și numele de Iacob schimbat în Israel⁴⁸, îndelung-doritul Mire se retrage pentru scurt timp și degrabă dispăre. Se sustrage cât privește vizitarea mai înainte zisă și cât privește dulceața contemplării, rămâne însă prezent cât privește cârmuirea, cât privește harul și cât privește unirea.

*10. În ce fel ascunderea pentru o vreme
a harului conlucrează spre binele nostru*

Dar nu te teme, mireasă, nu deznădăjdui, nu te socoti vrednică de dispreț, dacă pentru puțin timp Mirele își va întoarce fața de la tine. Toate acestea conlucrează spre binele tău⁴⁹ și din venirea și din retragerea Lui vei dobândi câștig. Pentru tine a venit, și tot pentru tine s-a retras. A venit spre mângâiere, s-a retras din precauție, ca măreția contemplației să nu te înalțe⁵⁰, ca, dacă Mirele este mereu cu tine, să nu începi să-i disprețuiești pe tovarășii tăi, și această mângâiere să n-o mai atribui harului, ci firii. Acest har însă se dă când vrea și cui vrea Mirele, și nu se posedă ca printr-un drept ereditar. Este o vorbă populară cum că prea multă familiaritate aduce disprețul; așadar El se retrage ca, absent, să fie mai mult dorit, dorit fiind să fie căutat cu mai multă ardoare, iar îndelung căutat să fie în cele din urmă găsit cu mai mare bucurie.

În afară de aceasta, dacă n-ar lipsi niciodată această mângâiere, care față de slava viitoare ce se va descoperi în noi⁵¹ este numai în ghicitură și în parte⁵², ai putea crede că avem aici cetate stătătoare, și o vom căuta mai puțin pe cea viitoare⁵³. Așadar, ca să nu socotim exilul drept patrie, iar arvuna drept prețul întreg, Mirele vine și se retrage pe rând, acum aducând mângâiere, acum schimbând în neputință întreg așternutul său⁵⁴. Puțin timp ne-a îngăduit să gustăm și să vedem cât de bun este⁵⁵, și, înainte de a-L simți deplin, s-a retras; și astfel, ca zburând deasupra noastră cu aripile deschise, ne îndeamnă să zburăm⁵⁶, ca și cum ar zice: Iată, numai puțin ați gustat și ați văzut cât de dulce și suav sunt⁵⁷, dar dacă vreți să vă săturați pe deplin de această dulceață, alergați după Mine în mireasma balsamurilor mele⁵⁸, sus să aveți inimile voastre, acolo unde sunt Eu de-a dreapta lui Dumnezeu Tatăl⁵⁹. Acolo Mă veți vedea⁶⁰ nu ca în oglindă și în ghicitură, ci față către față⁶¹, și se va bucura inima voastră și bucuria voastră nimeni n-o va lua de la voi⁶².

11. Cu câtă grijă trebuie să fie sufletul după cercetarea harului

Dar păzește-te, o mireasă: când Mirele Tău lipsește, El nu pleacă pentru mult timp; și dacă tu nu-L vezi, El însă te vede pururea. Este plin de ochi de jur-împrejur⁶³, nu poți scăpa nicăieri de el, are chiar în preajma ta trimiși ai Săi, duhuri [îngeri] ca vestitori iscusiți, ca să vadă cum petreci în absența Mirelui, și ei te vor învinui în fața Lui dacă vor afla în tine oarece semne de

desfrâu și ușurătate. Mirele acesta este gelos⁶⁴; dacă vei primi un alt iubit, dacă te vei strădui să placi mai mult altuia, îndată va pleca de la tine și se va lipi de alți tineri. Delicat este Mirele acesta, este nobil și bogat, *împodobit cu frumusețea mai mult decât fiii oamenilor*⁶⁵, și de aceea nu e vrednic să aibă decât o mireasă arătoasă. Dacă va vedea în tine vreo pată sau zbârcitură⁶⁶, pe loc își întoarce ochii săi⁶⁷. Fiindcă nu poate suferi nici o necurăție. Fii deci sfios și smerit, ca așa să fii vrednic de deasa cercetare a mirelui tău.

Mă tem ca acest cuvânt să ne te fi reținut prea mult, însă m-a silit la aceasta materia lui deopotrivă rodnică și dulce pe care nu eu am târât-o înainte de bunăvoie, ci ea m-a târât pe mine fără voie prin dulceața ei.

12. Recapitularea celor spuse mai sus

Așadar, pentru ca acestea ce s-au spus revărsat, să se vadă mai bine strânse deodată la un loc, să facem recapitulând suma celor spuse mai sus. Așa cum s-a notat în exemplele puse înainte, poți vedea cum treptele de care s-a vorbit sunt legate între ele; și cum urmează una după alta nu numai temporal, dar și cauzal. Mai întâi se ivește ca un fundament citirea și materia dată ne trimite la meditație. Meditația cercetează mai cu sârguință ceea ce e de dorit și îl găsește și îl arată ca pe o comoară ascunsă⁶⁸; dar cum nu e în stare să-l dobândească prin ea însăși, ne trimite spre rugăciune. Ridicându-se cu toate puterile spre Dumnezeu, rugăciunea cere comoara dorită, suavitatea contemplării. Venind aceasta, răsplă-

tește osteneala celorlalte trei, în vreme ce roua dulceții cerești îmbată sufletul însetat. Citirea e un exercițiu care privește exteriorul, meditația este o înțelegere care privește exteriorul, rugăciunea privește dorința, contemplația e mai presus de orice simțire. Prima treaptă este a începătorilor, a doua a celor ce sporesc, a treia a celor devotați (gata de jertfă), a patra a celor fericiți.

*13. În ce fel treptele zise mai sus
sunt legate între ele*

Aceste trepte sunt însă atât de legate și se servesc una pe alta cu un ajutor reciproc încât cele dintâi sunt de puțin sau chiar de nici un folos fără cele de pe urmă, iar cele de pe urmă nu pot fi niciodată sau doar foarte arareori dobândite fără cele dintâi. Căci la ce folosește să ne ocupăm trupul cu o citire continuă, să parcurgem în grabă faptele și scrierile sfinților dacă nu pentru ca, mestecându-le și rumegându-le, să scoatem din ele sucul și înghițindu-l să-l facem să ajungă până în cele mai dinăuntru ale inimii, și pentru ca din ele să ne cercetăm cu sânguință starea noastră și să ne străduim să săvârșim lucrurile aceloră, ale căror fapte dorim să le citim și recitim? Dar în ce fel ne vom gândi la aceasta sau cum ne vom putea păzi să nu trecem cumva peste hotarele așezate⁶⁹ de sfinții Părinți cugetând la cele neadevărate sau deșarte, dacă nu vom fi fost învățați mai înainte cu privire la acestea, fie din citire, fie din auzire? Fiindcă auzirea ține într-un fel de citire: de aceea avem și obiceiul de a spune că am citit nu numai acele cărți pe care le citim noi înșine

sau ni le citesc alții, ci și pe acelea de care am auzit de la învățătorii noștri.

De asemenea, ce îi folosește omului să vadă prin meditație cele pe care le are de făcut, dacă nu prinde putere cu ajutorul rugăciunii și a harului lui Dumnezeu pentru dobândirea acestora? Căci *toată darea cea bună și tot darul desăvârșit de sus este, pogorându-se de la Părintele luminilor*⁷⁰, fără de Care nu putem nimic, căci El Însuși e cel ce face aceste lucruri în noi, nu însă cu totul fără noi. Căci *suntem împreună-lucrători cu Dumnezeu*⁷¹, după cum spune Apostolul. Dumnezeu vrea ca să ne rugăm Lui, vrea să-I deschidem sânul voinței noastre harului care vine și bate la ușă⁷² și să-i dăm consimțământul nostru.

Acest consimțământ l-a cerut [Domnul] samarinei când a zis: *Cheamă pe bărbatul tău*⁷³; ca și cum i-ar fi spus: Vreau să-ți revărs harul Meu, tu pune în lucrare liberul tău arbitru. A cerut de la ea rugăciunea: *Dacă ai fi știut Cine este Cel ce-ți zice: Dă-Mi să beau, tu ai fi cerut de la El apa vie*⁷⁴. Auzind aceasta ca dintr-o citire făcută de Domnul, femeia acum învățată, a meditat în inima sa că i-ar fi bine și folositor să aibă această apă. Înflăcărată așadar de dorința de a o avea, se întoarce spre rugăciune, zicând: *Doamne, dă-mi această apă, ca să nu mai însetez*⁷⁵. Iată cum auzirea cuvântului lui Dumnezeu și apoi meditația asupra lui care i-a urmat, au îmboldit-o să se roage. Căci în ce fel s-ar fi îngrijit să ceară, dacă n-ar fi inflăcărat-o mai înainte meditația? Sau ce i-ar fi adus meditația, dacă mai apoi rugăciunea nu ar fi cerut cele ce s-au arătat că sunt de dorit? Astfel deci, pentru ca meditația să fie rodnică,

trebuie să urmeze dăruirea de sine [*devotio*] a rugăciunii, iar ca un efect al acesteia este dulceața contemplației.

14. Concluzia din cele spuse mai sus

Din acestea putem deduce că citirea fără meditație este seacă, meditația fără citire e greșită, rugăciunea fără meditație e călduță, meditația fără rugăciune e neroditoare: rugăciunea cu dăruire de sine câștigă contemplația, dobândirea contemplării fără rugăciune este fie rară, fie minunată. Fiindcă Dumnezeu, a Cărui putere n-are hotar, și a Cărui milostivire este peste toate lucrările Lui, poate să ridice chiar și din pietre fii ai lui Avraam⁷⁶, în timp ce pe cei împietriți și pe cei ce nu vor să I se supună îi silește să vrea aceasta; și astfel este atât de generos încât cum se obișnuiește să se spună în popor, trage boul de coarne, apare când nu este chemat, și se revarsă când nu este căutat. Chiar dacă citim că acest lucru s-a întâmplat cu unii, ca de pildă cu Pavel⁷⁷ și cu alții, nu trebuie însă să ne așteptăm și noi la unele ca acestea, ca și cum l-am ispiti de Dumnezeu, ci să facem ceea ce ține de noi, adică să citim și să medităm la legea Domnului, să ne rugăm Lui să ajute slăbiciunea noastră⁷⁸ și să vadă nedesăvârșirea noastră, ceea ce El Însuși ne-a învățat ce să facem, zicând: *Cereți și vi se va da, căutați și veți afla, bateți și vi se va deschide*⁷⁹. Căci acum *Împărăția cerurilor se ia prin stăruință și cei ce se silesc pun mâna pe ea*⁸⁰.

Iată cum, însemnate fiind mai înainte deosebirile, proprietățile treptelor amintite mai sus se pot vedea în ce fel sunt lipite între ele și ce anu-

me fac în noi fiecare din ele. Fericit bărbatul al cărui suflet, golit de toate celelalte preocupări, dorește să petreacă pururea în aceste patru trepte, care își vinde tot ce are și cumpără acea țarină în care este ascunsă comoara dorită⁸¹, adică faptul de a-și face răgaz și a vedea cât de suav este Domnul⁸². Cine este sârguincios pe prima treaptă, precaut pe cea de-a doua, devotat pe cea de-a treia, ridicat deasupra lui însuși pe a patra, urcă prin aceste suișuri pe care le-a pus în inima sa, din putere în putere, până ce va vedea pe Dumnezeu dumnezeilor în Sion⁸³. Fericit cel căruia i s-a îngăduit să rămână pe această cea mai înaltă treaptă chiar și numai pentru puțin timp, și care poate spune cu adevărat: Iată simt harul lui Dumnezeu, iată contemplanța împreună cu Iacob și Ioan slava Sa în munte, iată mă bucur împreună cu Iacob de îmbrățișările frumoasei Rahela.

Dar după această contemplație, care l-a înălțat până la ceruri, să se păzească acesta să nu cadă printr-o cădere lipsită de rânduială până în adâncuri, nici să nu se întoarcă după o asemenea vizită [a harului] la mișcările zburdalnice ale lumii și la ademenirile trupului. Când însă, neputincios, vârful minții omenești nu poate suferi mult timp strălucirea luminii adevărate, să coboare atunci lin și cu rânduială la una din cele trei trepte prin care a urcat și să zăbovească, pe rând, când pe una când pe alta, după mișcarea liberului arbitru, ținând seama de loc și de timp, chiar dacă, după cum mi se pare, va fi cu atât mai aproape de Dumnezeu cu cât va fi mai departe de prima treaptă. Însă, vai, cât de slabă și jalnică e alcătuirea [*conditio*] omenească!

Astfel, conduși de rațiune și mărturiile Scripturilor, am văzut lămurit că desăvârșirea vieții fericite e cuprinsă în aceste patru trepte; și în ele trebuie să se exercite omului duhovnicesc. Dar cine este cel ce se ține de această cărare a vieții? *Cine este acesta și-l vom lăuda pe el*⁸⁴? A voi aparține multora, însă a săvârși puținora⁸⁵; o, de-am fi și noi dintre acești puțini!

15. Patru pricini care ne trag înapoi de la aceste trepte

Sunt însă patru pricini care ne trag înapoi în general de la aceste trepte, și anume: nevoia inevitabilă, folosul lucrării cinstite, neputința omenească și deșertăciunea lumească. Prima este scuizabilă, a doua tolerabilă, a treia vrednică de milă, a patra e vinovată. Și cu adevărat vinovată: căci pentru acela pe care o astfel de pricină îl trage înapoi de la hotărârea sa, mai bine ar fi fost să nu fi cunoscut harul lui Dumnezeu decât să se tragă înapoi după ce l-a cunoscut. Căci ce scuza va avea pentru acest păcat⁸⁶? Oare Domnul nu i-ar putea spune pe bună dreptate: Ce trebuia să-ți fac mai mult și n-am făcut Eu⁸⁷? Nu erai, și Eu te-am făcut, ai păcătuit și te-ai făcut rob diavolului, și Eu te-am izbăvit, alergai cu cei nelegiuți prin lume⁸⁸ și Eu te-am ales⁸⁹: ți-am dat harul sub privirea Mea și voiam să-Mi fac la tine locaș⁹⁰, dar tu M-ai disprețuit cu adevărat, și ai lepădat înapoia ta⁹¹ nu numai cuvintele Mele, ci chiar pe Mine Însuși, și ai umblat după poftele tale⁹².

Dar, o Dumnezeule bun, blând și milostiv, prieten dulce, sfătuitor înțelept, ajutător puter-

nic, cât de neomenesc, cât de nesocotit este cel ce Te alungă, care depărtează de la inima sa un Oaspete atât de blând și smerit! O, ce schimbare nenorocită și păgubitoare, să-l alungi pe Făcătorul tău și să primești în schimb gândurile cele rele și vătămătoare, să dai pradă gândurilor necurate și porcilor să o calce în picioare⁹³ acea cămară ascunsă a Duhului Sfânt, adică ascunsul inimii care cu puțin înainte tindea spre bucuriile cerești! Sunt calde încă în inimă urmele Mirelui și se și strecoară în ea dorințe de desfrânare. Cât de nepotrivit și necuvenit este pentru urechile care au auzit cuvinte ce nu e îngăduit omului a le vorbi⁹⁴, ca ele să încline atât de repede auzul spre basme⁹⁵ și spre defăimări, cât de nepotrivit este pentru ochii care au fost botezați în lacrimi sfinte, ca ei să se întoarcă dintr-odată spre vederea deșertăciunilor, iar limba care cântase o dulce cântare de nuntă, care împăcase mireasa cu Mirele prin vorbirea sa înflăcărată și convingătoare și a dus-o pe ea în cămara vinurilor⁹⁶, să se întoarcă iarăși la vorbele de rușine, la mășcării, la pregătirea de vicleșuguri⁹⁷, la defăimări. Departe să fie acestea de la noi Doamne! Dar dacă din neputință omenească vom aluneca în unele ca acestea, să nu deznădăjduim, ci iarăși să alergăm înapoi spre Doctorul Cel Milostiv, *Cel ce scoate din pulbere pe cel sărac și ridică din gunoi pe cel sărman*⁹⁸; și El, Care nu vrea moartea păcătosului⁹⁹, ne va îngriji și ne va tămădui din nou¹⁰⁰.

E timpul acum să pun capăt scrisorii mele. Să ne rugăm toți Domnului ca să înmoaie acum piedicile care ne trag înapoi de la contemplarea Lui, iar pe viitor să le ridice cu totul, ducându-ne

prin treptele amintite mai sus, din putere în putere, până când vom vedea pe Domnul dumnezeilor în Sion¹⁰¹, unde cei aleși vor simți dulceața contemplării dumnezeiești nu picătură cu picătură, nici cu întreruperi, ci într-un torent de desfătare vor avea neconținut bucuria pe care nimeni nu o va lua de la ei¹⁰², și o pace neschimbată, pacea în ea însăși¹⁰³. Deci tu, fratele meu Ghervasie, dacă îți va fi dat de sus să urci la înălțimea treptelor mai sus zise, adu-ți aminte de mine și roagă-te pentru mine, când îți va fi bine. Astfel, cortul¹⁰⁴ să tragă la sine cortul, și cel ce aude să zică: *Vino!*¹⁰⁵.

¹ Cf. Ps 143, 12. ² Cf. Is 13, 14. ³ Cf. Rm 11, 17. 24. ⁴ Cf. Fc 28, 12. ⁵ Mt 5, 8. ⁶ Ps 23, 3-4. ⁷ Ps 50, 11. ⁸ Ps 65, 17. ⁹ Iov 31, 1. ¹⁰ Ps 118, 36. ¹¹ Ps 44, 3. ¹² Cf. Is 53, 2. ¹³ Cf. Sir 6, 32. ¹⁴ Ps 117, 24. ¹⁵ Ps 16, 15. ¹⁶ Cf. In 4, 14. ¹⁷ Cf. In 12, 3. ¹⁸ In 19, 11. ¹⁹ Rm 1, 21. ²⁰ Ps 11, 5. ²¹ Rm 1, 21. ²² Ps 106, 27. ²³ Sol 1, 4. ²⁴ In 1, 33. ²⁵ 1 Co 12, 11. ²⁶ Cf. Ps 63, 7. ²⁷ Ps 63, 8. ²⁸ Cf. Ps 26, 8. ²⁹ Cf. Ps 76, 6. ³⁰ Cf. Ps 38, 4. ³¹ Cf. Lc 24, 30-31. ³² Cf. Lc 24, 35. ³³ Mt 15, 27. ³⁴ Cf. Lc 16, 24. ³⁵ Cf. Cânt 2, 5. ³⁶ Cf. Ps 32, 18. ³⁷ Cf. Mt 24, 3. ³⁸ Cf. Mt 5, 4. ³⁹ Cf. Ps 35, 8. ⁴⁰ Cf. Is 66, 11. ⁴¹ Cf. Ps 79, 6. ⁴² Cf. Ps 41, 4. ⁴³ Cf. Ps 103, 17. ⁴⁴ Cf. Ps 18, 11. ⁴⁵ Cf. In 2, 27. ⁴⁶ Cf. Mt 17, 4. ⁴⁷ Fc 32, 26. ⁴⁸ Fc 32, 25-28. ⁴⁹ Cf. Rm 8, 28. ⁵⁰ Cf. 2 Co 12, 7. ⁵¹ Cf. Rm 8, 18. ⁵² Cf. 1 Co 13, 12. ⁵³ Cf. Eur 13, 14. ⁵⁴ Cf. Ps 40, 3. ⁵⁵ Cf. Ps 33, 8. ⁵⁶ Cf. Dt 32, 11. ⁵⁷ Cf. 1 Ptr 2, 3. ⁵⁸ Cf. Cânt 1, 2. ⁵⁹ Cf. FA 7, 55. ⁶⁰ In 16, 19. ⁶¹ 1 Co 13, 12. ⁶² In 16, 22. ⁶³ Cf. Iz 1, 18. ⁶⁴ Cf. Is 34, 14. ⁶⁵ Ps 44, 3. ⁶⁶ Cf. Ef 5, 27. ⁶⁷ Cf. Is 1, 15. ⁶⁸ Cf. Mt 13, 44; Pr 2, 4. ⁶⁹ Cf. Pr 22, 28. ⁷⁰ Iac 1, 17. ⁷¹ 1 Co 3, 9. ⁷² Cf. Ap 3, 20. ⁷³ In 4, 16. ⁷⁴ In 4, 10. ⁷⁵ In 4, 15. ⁷⁶ Cf. Mt 3, 9. ⁷⁷ Cf. FA 9. ⁷⁸ Cf. Rm 8, 26. ⁷⁹ Mt 7, 7. ⁸⁰ Mt 11, 12. ⁸¹ Cf. Mt 13, 44. ⁸² Cf. Ps 33, 8; 45, 11. ⁸³ Cf. Ps 83, 6-8. ⁸⁴ Sir 31, 9. ⁸⁵ Cf. Rm 7, 18. ⁸⁶ Cf. In 15, 22. ⁸⁷ Cf. Is 5, 4. ⁸⁸ Cf.

Ps 11, 9. ⁸⁹ Cf. *Is* 43, 7–11. ⁹⁰ Cf. *In* 14, 23. ⁹¹ Cf. *Ps* 49, 18. ⁹² Cf. *Sir* 18, 30. ⁹³ Cf. *Mt* 7, 6. ⁹⁴ Cf. *2 Co* 12, 4. ⁹⁵ Cf. *2 Tîm* 4, 4. ⁹⁶ Cf. *Cânt* 2, 4. ⁹⁷ Cf. *Ps* 49, 20. ⁹⁸ *Ps* 112, 7. ⁹⁹ Cf. *Iz* 33, 11. ¹⁰⁰ Cf. *Os* 6, 2. ¹⁰¹ Cf. *Ps* 83, 8. ¹⁰² Cf. *In* 16, 22. ¹⁰³ Cf. *Ps* 4, 9. ¹⁰⁴ Cf. *Iş* 25. ¹⁰⁵ *Ap* 22, 17.

**„Lectio divina” aplicată:
Guigo II Cartusianul,
douăsprezece meditații**

Meditația I

Bine-mi este mie, Doamne, că m-ai smerit, ca să învăț îndreptările Tale¹. Bine este omului să poarte un jug din tinerețile lui. Va ședea singur și va tăcea²; dar oare cum, întreb, este singur cel ce este cu Tine, Doamne, Dumnezeuul oștirilor? Nu sunt, zice, singur, ci Tatăl, Care M-a trimis, cu Mine este³. O, Doamne Iisuse, întreb, ce lucru de mirare pari a spune. Ești văzut petrecând cu oamenii, mănânci și bei cu oamenii, vorbești cu mulțimile și ne aduci aminte că nu ești singur. Nu sunt, zice, singur, ci Tatăl, Care M-a trimis, cu Mine este. Nu mă gândesc la cei ce sunt afară, ci la cel ce este înăuntru împreună cu Mine. Afară, cu Mine este mâna celui ce Mă vinde în blid, iar înăuntru, împotriva Mea e cel ce face înțelegere cu vrăjmașul Meu. Afară mănâncă pâinea Mea, înăuntru își numără arginții săi. Afară Îmi dă sărutare, înăuntru venin⁴.

Cine nu este cu Mine este împotriva Mea⁵, cine însă e împotriva Mea este departe de Mine. O, Iisuse bunule, de n-ar fi nimeni aici afară cu mine, ca să fiu înăuntru casnic împreună cu Tine. Vai celui singur⁶, cu care Tu singur nu ești. Câți

oameni petrec în mulțime și sunt singuri pentru că nu sunt cu Tine. O, de n-aș fi niciodată singur, ci împreună cu Tine. Eu însumi îmi sunt mulțime pentru mine. Împreună cu mine sunt fiarele mele pe care le-am hrănit la sânul meu cu mine din copilăria mea. Căci de bună seamă ele iubesc în mine culcușurile lor obișnuite și nici chiar în singurătate nu vor să se depărteze de mine. De câte ori le-am strigat: *Depărtați-vă de la mine cei ce vicleniți și voi cerceta poruncile Dumnezeului meu*⁷. Broaștele orăcăie întru cele mai ascunse ale mele⁸ și în ochii mei năpădește plaga muștelor Egiptului⁹.

*Va ședea, zice, singur, și într-adevăr nu va fi singur decât numai dacă va ședea. De aceea, bine este să ne smerim și să purtăm jugul Tău, Doamne. Grumazul trufaș învață să se îmblânzească în jugul Tău; căci celor ce iau asupra lor jugul Tău le spui: Învațați de la Mine, că sunt blând și smerit cu inimă*¹⁰. Cine încalecă mândria nu află odihna: Tu însă șezi pe scaunul Tău, adică *pe cel smerit și liniștit*. Acum văd că nu poate fi liniștit cel ce nu s-a smerit mai înainte. *Pe cel smerit, zice, și liniștit*¹¹: o, cât de bun este să te smerești ca să poți ajunge la liniște. Căci atunci *va ședea singur și va tăcea*. Cine nu este singur nu poate tăcea; cine nu tace nu-l aude pe cel ce vorbește. *Cuvintele celui înțelept, zice, sunt ca bolduri care se aud în tăcere*¹². Să tacă pământul meu înaintea Ta, Doamne¹³, ca să aud ce grăiește întru mine Domnul Dumnezeu¹⁴. Căci cuvintele șoptite¹⁵ nu pôt fi auzite de Tine decât în cea mai înaltă tăcere. Auzirea lor îl ridică de bună seamă mai presus de sine pe cel ce șade

singur și tace, căci *cel ce se smerește pe sine se va înălța*¹⁶; cine va ședea singur și va tăcea se va ridica mai presus de sine. Unde? Dar este oare vorba de un loc anume? Nu, ci de iubire [*affectus*]. Și iubirea însăși, în ce fel este ea mai presus de sine? Pentru că nu se uită la sine, pentru că nu se iubește pe sine, pentru că nu se gândește la sine. Dar la ce anume? La ceea ce este mai presus de sine, la binele desăvârșit, la Dumnezeuul său, pe care văzându-L și iubindu-L se vede și se iubește mai bine pe sine însuși.

¹ Ps 118, 7. ² Plg 3, 27–28. ³ Cf. In 8, 16. ⁴ Cf. Mt 26, 23–49.

⁵ Mt 12, 30. ⁶ Ecc 4, 10. ⁷ Ps 118, 115. ⁸ Cf. Ps 104, 29. ⁹ Cf. Is 8, 21–31. ¹⁰ Mt 11, 29. ¹¹ Is 66, 2. ¹² Ecc 9, 17; 12, 11.

¹³ Cf. 1 Mac 1, 3. ¹⁴ Ps 84, 8. ¹⁵ Cf. Iov 4, 12. ¹⁶ Lc 14, 11.

Meditația II

Grăiește, Doamne, inimii robului Tău, ca inima mea să grăiască cu Tine. Grăiește orfanului care s-a încredințat pe sine Ție. *În Tine se încrede săracul, iar orfanului Tu i-ai fost ajutor¹. Doamne, depărtat-ai de la mine pe prieten și pe vecin², Tu însă, Doamne, nu depărta ajutorul Tău de la mine³. Frații mei ca niște străini s-au îndepărtat de mine⁴, Tu însă, Doamne, nu Te depărta de la mine⁵. Depărtat-ai pe cunoscuții mei de la mine⁶; ajuns-am urâciune lor⁷, deschis-au asupra mea gura lor⁸, blestemat-au sufletul meu. Nu le socoti lor aceasta, căci ei socotesc că aduc închinare lui Dumnezeu⁹. Ei blestemă, Tu însă să-i binecuvântezi¹⁰ și pe ei, și pe mine. Căci Tu ești Domnul Savaot, Care judeci cu dreptate și cercetezi inimile și rărunchii¹¹; Ție Ți-am încredințat pricina mea¹², Apărătorule al vieții mele. Și acum, Doamne, nu am ajutor în mine însumi¹³, nu am lângă mine pe cine să mă mângâie și să mă sfătuiască. Sufletul meu n-a vrut să se mângâie¹⁴, ca mângâierile Tale să veselească sufletul meu¹⁵. Ochii mei sunt pururea spre Domnul, că El va scoate din laț picioarele mele¹⁶; sfârșitu-*

s-au ochii mei după cuvântul Tău, zicând: când mă vei mângâia¹⁷?

Îmi aduc aminte de Ana¹⁸ ce stătea la intrarea Cortului Tău plângând cu amar, și căreia bărbatul său, Elcana, întristat i-a spus, mângâindu-i durerea, fiindcă o iubea pe Ana: *Ana, de ce plângi și de ce nu mănânci. Nu sunt eu oare pentru tine mai bun decât zece fii?* Dar ea plângea și nu gusta mâncarea. Îi plăcea să mănânce mai degrabă *pâinea lacrimilor¹⁹*, refuza mângâierea de la om²⁰, așteptând bucuria Domnului Dumnezeui ei, ca și cel care zicea: *Ziua omului n-au dorit-o, Tu știi aceasta²¹*. Plângea deci și nu gusta mâncare. *Fericiți cei ce plâng că aceia se vor mângâia²²*. Căci de pe obrajii văduvei se vor ridica lacrimile înaintea Ta, și Tu, Cel ce ascuți urechea, nu Te vei desfăta întru ele²³.

Nimic, așadar, nu e mai bun pentru mine decât să-mi plâng stârpiciunea sufletului meu, ca și fiica lui Ieftae²⁴. Sterp este sufletul meu, Doamne²⁵; de aceea, mă tem de blestemul legii Tale, căci cea stearpă și blestemată nu naște. Iar acest blestem e de temut. Din pricina acestei stârpiciuni plângea Ana și nu voia să guste hrană. *Dar ai pus lacrimile ei înaintea Ta²⁶* și a zămislit și a născut fiu, pe care l-a închinat slujirii Tale.

Bun este pământul udat de lacrimi și roadă înșutită va face. Fă să plouă, Doamne, și udă-l din cele mai de deasupra ale Tale²⁷ ca să se deschidă pământul și să odrăslească rodul mântuirii²⁸, ca flămânzii să se sature și cea stearpă să nască de șapte ori²⁹. Acesta este neamul celor ce-L caută pe Domnul, al celor ce caută fața Dumnezeului lui Iacob³⁰; acest neam se va binecuvânta

în veci, pentru acest neam se va mântui văduva.
*Fiii ei ca niște ulăstare tinere de măslin în jurul
mesei Tale*³¹. Iată așa se va binecuvânta omul *cel
ce se teme de Domnul*³².

¹ Ps 9, 34. ² Ps 87, 19. ³ Ps 21, 21. ⁴ Cf. Iov 19, 13. ⁵ Ps 34, 21. ⁶ Cf. Iov 19, 13. ⁷ Ps 87, 8. ⁸ Ps 21, 13. ⁹ In 16, 2. ¹⁰ Ps 108, 27. ¹¹ Ir 11, 20. ¹² Ir 20, 12. ¹³ Iov 6, 13. ¹⁴ Ps 76, 2. ¹⁵ Ps 93, 19. ¹⁶ Ps 24, 16. ¹⁷ Ps 118, 82. ¹⁸ Cf. 1 Rg 1. ¹⁹ Ps 79, 6. ²⁰ Cf. Ps 76, 3. ²¹ Ir 17, 16. ²² Mt 5, 4. ²³ Cf. Sir 35, 16–19. ²⁴ Cf. Jd 11. ²⁵ Cf. Nm 11, 6. ²⁶ Ps 55, 8. ²⁷ Ps 103, 14. ²⁸ Is 45, 8. ²⁹ Cf. 1 Rg 2, 5. ³⁰ Ps 23, 6. ³¹ Ps 127, 3. ³² Ps 111, 1.

Meditația III

Bogat ești Doamne, n-au lipsă hambarele Tale. Hrănește-l astăzi pe cel sărac cu firimiturile ce cad de la masa fiilor Tăi¹. Strigă săracul Tău la poarta Ta, fiindcă n-are ce mânca astăzi. Doamne, sunt atât de neputincios încât nu-mi mai pot deschide gura mea. O, cât de sănătos era cel ce zicea: *Gura mea am deschis și am tras duh*². Deschide deci, Doamne, buzele mele și hrănește-mă cu lauda Ta³. Lauda Ta este adevărata hrană. Nu din altă hrană trăiește toată cetatea Ierusalimului pe care *Tu o saturești cu floarea grâului*⁴ și *din izvorul desfătării o vei adăpa*⁵. Vai celor ce vor posti de la lauda Ta: de bună seamă că *stau pe ziduri ca să-și bea udul păcatelor lor*⁶: adică râvnesc ahtiați după cele vremelnice ca să-și sature poftele trupului. Unora ca aceștia însă le dai un pământ ca arama și un cer ca fierul⁷, ca să nu plouă trei ani și șase luni⁸, pentru că nu fac roade nici ale credinței, nici ale faptelor bune⁹. Au „pământul de aramă”, pentru că buzele lor sună ca un chimval¹⁰, iar „cerul de fier” pentru că au inimă învârtosată și neplecată¹¹, iar despre ei psalmistul zice: *Păcătosului însă i-a*

*zis Dumnezeu: Pentru ce povestești dreptățile Mele și iei legământul Meu în gura ta?*¹².

Nu trăiesc aceștia din lauda Ta, Doamne, și mor de foame, nu din lipsa pâinii și a apei, ci a cuvântului Tău¹³. *Însă nu vei lăsa să piară de foame sufletul dreptului*¹⁴, căci în vreme de secetă ai poruncit corbului și văduvei din Sarepta să hrănească pe robul tău Ilie¹⁵. Căci Tu, Doamne, îi hrănești pe cei ce Te hrănesc; de aceea *untdelemnul din ulcior nu s-a împuținat și făina din vas n-a scăzut*¹⁶, pentru văduva care Te-a hrănit. Te hrănește corbul, Te hrănește și văduva, văduva însă cu pâine coaptă sub cenușă, iar corbul cu carne de seară. „Corbul” însă este omul păcătos. Zaheu vameșul era un „corb”¹⁷ și el a zburat într-un sicomor. *Astăzi, a zis, se cade să rămân în casa Ta*¹⁸. Astăzi deci corbul l-a hrănit pe Ilie. În ce fel l-a hrănit? *Iată jumătate din averea mea o dau săracilor*¹⁹. Deci L-a hrănit pe Hristos, și pe săraci împreună cu Hristos, sau mai degrabă în săraci L-a hrănit pe Hristos. Cu ce anume? „Cu carne”, adică cu cele vremelnice. Căci a-L hrăni pe Hristos „cu carne” înseamnă a lăsa pentru Hristos cele vremelnice și trupești. Și aceasta s-a făcut „seara”, când se amesteca lumina și întunericul, ca să fie de folos și să se spună: *și a fost seară și a fost dimineață, ziua întâi*²⁰.

Mai întâi L-a hrănit corbul, apoi văduva, căci corbul s-a făcut văduvă, corbul s-a preschimbat în porumbiță și scotea gemete. De ce oare? Pentru că e văduvă, fiindcă Mirele ei, Care o spălesc de păcatele sale adică de negreala corbului, a murit. Mirele ei a murit, de aceea întru pomenirea lui a luat două vreascuri ca să gătească puțină

făină pentru sine și pentru fiul său, adică pentru duhul, și să moară împreună cu mirele ei²¹. Dar mai întâi a trebuit să hrănească pe Ilie și, făcând din aceeași făină o nouă frământătură²², a trebuit să coacă sub cenușă o mică pâine. Hristos ne cere pârga faptelor noastre, și să nu cugetăm la cele înalte, ci să ne lăsăm duși spre cele smerite²³, *ferindu-ne de aluatul fariseilor, care este fățărnicia*²⁴. Mica pâine coaptă sub cenușă pe care Hristos o cere de la noi, este acest cuget simplu și smerit²⁵.

Și nici fără „puțin ulei” nu trebuie să fie femeia cea bună, *căci Dumnezeu iubește pe cel care dă cu voie bună*²⁶, dar făina sau uleiul pe care le are i se par foarte puțin, pentru că ea *flămânzește și însetează de dreptate*²⁷. *N-am, zice, decât un pumn de făină într-un vas și puțin untdelemn într-un ulcior*²⁸. „Un pumn” este o măsură foarte mică; „făina” este strălucirea curată și subtilă a credinței; „vasul” este paza smerită și precaută, ca vântul trufiei să *nu așeze în țărână și să risipească atâta slavă*²⁹. Cine înțelege puținătatea a ceea ce are, trebuie să păzească cu și mai multă tărie, ca să nu le piardă și pe acestea.

Așadar, Doamne, corbul și văduva Te hrănesc pe Tine în Sarepta Sidonului, pentru că smochinul blestemat s-a uscat în pământul iudeilor³⁰. *Căci vameșii și desfrânatele o iau înaintea în Împărăția cerurilor*³¹. Pentru că în casa fariseului Te-ai așezat la masă afară, iar în casa păcătoasei Te-ai ospătat înăuntru³². Hrănește, Doamne, puiul corbilor, pe fiul păcătoșilor care strigă către Tine³³: *Tatăl meu și mama mea m-au părăsit*³⁴: Tu însă nu-i părăsești pe cei ce nădăjduiesc întru Tine³⁵.

¹ Cf. *Mc* 7, 28. ² *Ps* 118, 131. ³ Cf. *Ps* 50, 16. ⁴ *Ps* 147, 3.
⁵ *Ps* 35, 8. ⁶ *Is* 36, 12. ⁷ Cf. *Lv* 26, 19. ⁸ Cf. *Lc* 4, 25. ⁹ Cf. *Ps*
103, 13. ¹⁰ Cf. *1 Co* 13, 1. ¹¹ Cf. *Sir* 3, 26. ¹² *Ps* 49, 17. ¹³ Cf.
Mt 4, 4. ¹⁴ *Dn* 13, 53. ¹⁵ *3 Rg* 17. ¹⁶ *3 Rg* 17, 16. ¹⁷ Cf. *Lc*
19, 2–10. ¹⁸ *Lc* 19, 5. ¹⁹ *Lc* 19, 8. ²⁰ *Fc* 1, 5. ²¹ *3 Rg* 17, 12.
²² Cf. *1 Co* 5, 7. ²³ Cf. *Rm* 12, 16. ²⁴ *Lc* 12, 1. ²⁵ Cf. *Iov* 1, 1.
²⁶ *2 Co* 9, 7. ²⁷ *Mt* 5, 6. ²⁸ *3 Rg* 17, 12. ²⁹ *Ps* 7, 5. ³⁰ Cf. *Mc*
11, 21. ³¹ *Mt* 21, 31. ³² Cf. *Lc* 7, 36–46. ³³ Cf. *Ps* 146, 9.
³⁴ *Ps* 26, 16. ³⁵ Cf. *Ps* 33, 21.

Meditația IV

*Învârtoșat-ai inima noastră, Doamne, învârtoșat-ai inima noastră, ca să nu ne temem de Ține¹. Ai așezat nor, ca rugăciunea să nu străbată până la Ține². Ia de la noi, Doamne, cum ai făgăduit, inima cea de piatră și dă-ne nouă inimă de carne, ca să pui Duhul Tău înăuntru nostru³. Venind, Duhul Tău pune drept temelie și fundament, începutul înțelepciunii: frica de Domnul⁴. Frica însă face inima statornică, pentru ca lăcașul celor șapte daruri ale slavei înălțat deasupra să rămână neclintit. Tu, Doamne, știi cât de neliniștită și nestatornică e inima mea, ca praful și nisipul mării, astfel că tot ce mă silesc să zidesc deasupra ei mi se pare îngrămădindu-se mai degrabă spre ruina capului meu. Cât de bine s-a spus: *Ierusalimul a păcătuیت de moarte, pentru aceasta a ajuns nestatornic⁵; când în casă, când afară, stând la pândă în orice colț, aprig și de neținut în frâu, picioarele lui nu se mai odihneau în casă⁶. Iată cât de bine este zugrăvită nebunia desfrânată a sufletului meu; și ce voi face? Întoarce-te la întâiul tău bărbat și nu-ți arăta picioarele tale tuturor trecătorilor⁷; căci de**

aceea te-ai făcut nestatornică și ticăloasă, schimbându-ți adesea căile tale⁸. Păcătuit-a cu păcat Ierusalimul: prea adeseori și-a schimbat căile sale. Întoarce-te, dar, la întâiul tău bărbat și spune-i lui: *Străpunge cu frica Ta trupul meu*⁹; și acela îți va spune: *Oprește-ți limba ta de la rău*¹⁰, apasă-ți lăcomia, sugrumă-ți desfrânarea, taie toate mișcările neîngăduite ale trupului.

*Iar cei sunt ai lui Hristos și-au răstignit trupul lor*¹¹. Dar nu e de ajuns: aceasta au făcut-o și filozofii, au făcut-o iubitorii de slavă deșartă¹² au făcut-o fățarnicii, răstignindu-și trupul lor, însă plată de la Hristos n-au primit. Pentru ce? Pentru că n-au avut frica de Dumnezeu. *Străpunge cu frica Ta trupul meu*. Mulți și-au răstignit trupurile lor nu din frică de Tine, ci din iubirea de deșertăciune. Nu este de ajuns aceasta: străpunge cu frica ta nu numai desfrânarea trupului, ci și pe cea a sufletului. Desfrânarea sufletului este slava deșartă. *Pierdut-ai pe tot cel ce se desfrânează lepădându-se de Tine*¹³. Ce contează dacă pieri de necurăția trupului sau de desfrânarea sufletului. Omorârea membrilor este crucea trupului, iar frica de Dumnezeu crucea sufletului; frica de Dumnezeu întărește inima ca să nu se abată nici la dreapta, nici la stânga¹⁴.

Este și o a treia cruce, cea a duhului, care este iubirea. *M-am răstignit*, zice Apostolul, *împreună cu Hristos*¹⁵: *cine mă va despărți de iubirea lui Hristos*¹⁶? De aceea fericitul Andrei nu voia să fie dat jos de pe cruce. Această cruce e iubirea care ne face inima de carne, adică moale și fragedă. De aceea prin vițelul cel fraged¹⁷ înțelegem pe Hristos Cel răstignit pentru foarte marea Sa

iubire. Cine ajunge la această cruce străbate norul ce-i stă în față și-și varsă rugăciunea sa în fața lui Dumnezeu¹⁸. De aceea chiar și pe Moise în Muntele Sinai *l-a acoperit norul șase zile; iar în ziua a șaptea l-a strigat Domnul din mijlocul norului. Chipul slavei Domnului de pe vârful muntelui era în ochii fiilor lui Israel ca un foc mistuitor. Și s-a suit Moise pe munte și a intrat în mijlocul norului*¹⁹. Ce se înțelege prin cele „șase” zile în care Moise a fost acoperit de nori dacă nu cele șase virtuți prin care se urcă spre înțelepciune²⁰? Căci numai pe „piscul” înțelepciunii „focul” iubirii celei arzătoare arată „chipul slavei dumnezeiești”; iar ceea ce se află sub cea de-a șaptea treaptă a înțelepciunii se socotește „ceață și nori”.

Așadar, prima cruce să răstignească trupul prin frică, cucernicie și cunoștință, pentru că frica să îndrepte desfrâul, cucernicia mândria, iar cunoștința excesul. Cea de a doua cruce să ia în stăpânire tăria sufletului, sfatul și înțelegerea, ca prin tărie să-l înspăimânte pe diavol, prin sfat să-l îndrepte pe aproapele, și prin înțelegere pe sine însuși, Iar cea de a treia cruce le întrece pe toate acestea și adunată în unitatea iubirii se odihnește în pace dormind în ea însăși²¹.

¹ Cf. Is 63, 17. ² Plg 3, 44. ³ Iz 36, 26–27. ⁴ Ps 110, 10. ⁵ Plg 1, 8. ⁶ Pr 7, 11–12. ⁷ Cf. Iz 16, 25. ⁸ Ir 2, 36. ⁹ Ps 118, 120. ¹⁰ Ps 33, 12. ¹¹ Ga 5, 24. ¹² Ga 5, 26. ¹³ Ps 72, 26. ¹⁴ Ios 1, 7. ¹⁵ Ga 2, 20. ¹⁷ Cf. Fc 18, 7. ¹⁸ Plg 3, 44. ¹⁹ Is 24, 16–18. ²⁰ Cf. Is 11, 2–3. ²¹ Cf. Ps 4, 8.

Meditația V

Întru început, Tu, Doamne, ai întemeiat cerul și pământul¹, adică ai făcut firea îngerească și omenească; dar odată făcută această mențiune despre îngeri, cuvântul tău se întoarce numai către om. Și pământul, zice, *era netocmit și gol, și întuneric era peste fața adâncului*². Vedem, Doamne, și în fața simțurilor noastre se înfățișează această mare și minunată mașină a lumii care nu încetează să vestească prin frumusețea și măreția ei înțelepciunea și puterea și bunătatea Ta nesfârșită, neînțeleasă și veșnică. Și chiar dacă aceasta întrece orice simțire și vorbire a muritorilor, acest lucru vrea mai degrabă să facă ascuțișul minții să tindă spre „cerul nou” și „pământul nou”³ pe care Tu spui că le-ai făcut acum.

Căci spui în Evanghelia Ta: *Tatăl Meu până acum lucrează, și Eu lucrez*⁴. Ce anume dacă nu un cer nou și un pământ nou? Căci din adâncuri ai format pământul și din pământ cerurile⁵. „Adâncul” este păcătosul, dar atunci când *din întuneric ai făcut să strălucească lumina*⁶, ca să *lepădăm lucrurile întunericului și să ne îmbrăcăm cu armele luminii*⁷, ne-ai făcut cunoscut că

ai făcut un „cer nou” și „un pământ nou”. Iată, bag de seamă, Doamne, că pământul minții mele e încă „netocmit și gol”, și că „întuneric e pe fața adâncului”. E „netocmit” fiindcă e purtat de o neliniște nenorocită pentru deșertăciunea flecurilor și închipuirilor sale; e „gol” de roadele faptelor bune sau, așa cum spune o altă traducere, e „nevăzut și nealcătuit”. Căci în confuzia sa e ca un haos înfricoșător și întunecos, ignorând atât sfârșitul cât și începutul, precum și modul firii sale, dacă nu crede că este făcută într-un chip minunat din nimic de Creatorul suprem, și că după această viață se va muta fie în iad pentru meritele sale, fie în ceruri pentru milostivirea Făcătorului său. Este de bună seamă „nealcătuit” pentru că n-a păstrat podoaba virtuților și forma chipului dumnezeiesc cu care s-a asemănat⁸. De aceea e ascuns în adâncul orbirii sale și fața lui s-a întunecat de întunecimile amăgirilor sale.

Așa este sufletul meu, Dumnezeuul meu, așa este sufletul meu: „pământ netocmit și gol”, „nevăzut și nealcătuit” și „întuneric este peste fața adâncului”. Cu toate acestea însă, adâncul și-a *slobozit glasul său*⁹, și adâncul cel mai de jos și întunecat cheamă adâncul cel mai de sus¹⁰: pe Tine, Care covârșești toată mintea¹¹; pe Tine Te cheamă, Doamne, adâncul minții mele, ca să faci și din mine „un cer nou și un pământ nou”.

Acest lucru îl cerea David și îl cerem și noi împreună cu David: *inimă curată zidește întru mine, Dumnezeule, și duh drept înnoiește întru cele dinlăuntru ale mele*¹². Știa că a fost făcut deja ceva, dar cerea să fie făcut „făptură nouă”, „cer nou” și „pământ nou”. Cu *urechile noastre*

*am auzit și părinții noștri ne-au spus nouă lucrul pe care l-ai făcut în zilele lor*¹³. Acesta este „lucrul” despre care spui: *Tatăl Meu până acum lucrează, și Eu lucrez. Căci ai zidit îndeosebi inimile lor*¹⁴, făcând în cle lumină și despărțind lumina de întuneric, numind lumina zi și întunericul noapte¹⁵. Acesta este „lucrul” pe care l-ai lucrat în zilele lor. În zilele acelea ne aducem aminte de bătrânul Avraam și mulți alții au fost plini de aceasta ca și cei de care spunea Apostolul: *altădată erați în întuneric acum însă sunteți lumină în Domnul*¹⁶.

O, Făcătorule Preabun, dacă „ai lucrat” până acum acest „lucru” pe care l-ai făcut în zilele cele de demult¹⁷, de ce n-ai lucra și în sufletul meu acest lucru? Sufletul meu este „netocmit și gol” și „întuneric este peste fața adâncului”. Spune „să fie lumină” și „va fi lumină”¹⁸. Acest „lucru” l-ai lucrat în Lazăr și în Pavel. *Fața aceuia era înfășurată cu mahramă*¹⁹ pentru că întuneric era peste fața adâncului; iar acestuia, când s-a botezat, *îndată i-au căzut de pe ochi ca niște solzi*²⁰, ca să privească cu fața descoperită slava Domnului²¹. Aceștia sunt solzii care îmi fac adesea sufletul să doarmă înaintea Ta. De aceea și Apostolii dormeau în lupta [agonia] Ta din Ghetsimani: *căci ochii lor, zice, erau îngreunați*²².

Însă acum, Doamne, este ceasul, să ne trezim din somn²³, trâmbița Ta sună tot mai tare: *deșteaptă-te cel ce dormi și te scoală din morți și te va lumina Hristos*²⁴. Luminează, Doamne, întunericul meu²⁵, zii sufletului meu: *să fie lumină; și va fi lumină*.

¹*Fc* 1, 1. ²*Fc* 1, 2. ³*Cf. Is* 65, 17; 66, 22. ⁴*In* 5, 17. ⁵*Fc* 1, 6–10. ⁶*2 Co* 4, 6. ⁷*Rm* 13, 12. ⁸*Fc* 1, 26. ⁹*Avc* 3, 10. ¹⁰*Cf. Ps* 41, 9. ¹¹*Cf. Flp* 4, 7. ¹²*Ps* 50, 11. ¹³*Ps* 43, 2–3. ¹⁴*Ps* 32, 15. ¹⁵*Cf. Fc* 1, 3–5. ¹⁶*Cf. Ef* 5, 8. ¹⁷*Cf. Ps* 43, 2. ¹⁸*Cf. Fc* 1, 3. ¹⁹*In* 11, 44. ²⁰*FA* 9, 18. ²¹*2 Co* 3, 18. ²²*Mt* 26, 43. ²³*Rm* 13, 11. ²⁴*Ef* 5, 14. ²⁵*Ps* 17, 31.

Meditația VI

Au curs apele mele și s-au despărțit de „apele cele de sus”; au curs până în cele mai de jos ale pământului¹ și au înghețat de la fața vântului de miazănoapte. Vântul acesta foarte aspru le-a înghețat pe ele: nu mai pot curge, nici să se întoarcă la obârșia lor, ca să curgă din nou tot mai bine și mai bine. Scoală-te, vântule de miazănoapte, depărtează-te de la mine și să fugă cu tine norii și grindina și *sufierea vifornitei*². Din pricina ta austrul cel prea blând întârzie să sufle. *Scoală, vânt de miazănoapte, vino vânt de miazăzi*³, vino la lumina de miazăzi, topește gheața sufletului meu ca să se întoarcă la locurile înalte ale obârșiei lui. Căci a curs în iezerul putreziciunii și s-a făcut asemenea lutului. Cei ce mâncau odinioară mâncări alese cad de foame pe uliță⁴. Vino, vânt de miazăzi, și suflă și mă ridică cu căldura ta.

Căci la începutul lumii Tu te purtai pe deasupra apelor⁵ care sunt mai presus de ceruri, ținându-le sus prin darul covârșitor [al puterii Tale] ca să nu curgă împreună cu cele ce nu și-au păzit casa lor⁶. Spânzură deci și apele mele încremenite de dulceața glasului Tău, căci ștreangul Tău l-a ales

sufletul meu⁷. Poartă-ne și pe noi pe deasupra „apelor cele mai de jos” care sunt sub tărie, ca să ne tragi pe noi spre laudele Dumnezeului Celui Preaînalt și să înțelegem ceea ce cântăm în psalmi: *Glasul Domnului peste ape; Dumnezeul slavei a tunat; Domnul peste ape multe*⁸. Să tremure apele noastre la sunetul tunetului Tău ca să soarbă căldura Ta norii evaporați și, curățiți de întinări, să strălucească iarăși de o puritate cristalină, să se arate vădit *lumina feței Tale care s-a însemnat peste noi*⁹. Printr-o căldură stăruitoare apele cele mai presus de ceruri se vor întări dobândind tăria cristalului; de acum nu mai pot curge în jos și, străbătute de raza soarelui celui prea înalt, aruncă scânteii arzătoare: *Sfânt, Sfânt, Sfânt e Domnul Dumnezeu Savaot*¹⁰; glasul Tău ne-a învățat să facem să răsunе această negrăită cântare. La acest glas umblă „fiarele”¹¹ [carului lui Dumnezeu], umblă de asemenea și „roțile” care le urmează¹². Căci *glasul tunetului Tău e în roată și de aceea luminat-au fulgerele Tale lumea*¹³; *s-a clătinat și s-a cutremurat pământul*¹⁴, pentru că *în mare este calea Ta și cărările Tale în ape multe*¹⁵.

Întoarce-te, suflete al meu, întoarce-te la obârșia ta, suspină după Dumnezeu, Izvorul cel viu, aducându-ți aminte cu osârdie de aceasta: *când voi veni și mă voi arăta înaintea feței Dumnezeului meu*¹⁶? Să-ți fie până atunci *lacrimele pâine ziua și noaptea*¹⁷ și, ca să nu fii copleșit de *prea multă întristare*¹⁸, întărește-te uneori și zii: *Nădăjduiește în Dumnezeu că-L voi lăuda pe El; mântuirea feței mele este Dumnezeul meu*¹⁹.

¹ *Fc* 1, 7. ² Cf. *Ps* 148, 2. ³ *Cânt* 4, 16. ⁴ *Plg* 4, 5. ⁵ Cf. *Fc* 1, 2. ⁶ Cf. *Jd* 6. ⁷ *Iov* 7, 15. ⁸ *Ps* 28, 3. ⁹ *Ps* 4, 6. ¹⁰ *Is* 6, 3. ¹¹ Cf. *Iz* 1, 19. ¹² Cf. *Iz* 1, 15. ¹³ *Ps* 76, 17. ¹⁴ *Ps* 17, 9. ¹⁵ *Ps* 76, 18. ¹⁶ *Ps* 41, 2. ¹⁷ *Ps* 41, 3. ¹⁸ *2 Co* 2, 7. ¹⁹ *Ps* 41, 16–17.

Meditația VII

Doamne, Dumnezeuul lui Avraam, vino azi în ajutorul meu, rogu-Te, și fă milostivire cu nevrednic păcătosul Tău. *Deci copila căreia îi voi zice: Dă-mi să beau¹ și care-nui va răspunde: Bea, căci și cămilele toate le voi adăpa², aceea este cea pe care a rânduie-o Domnul pentru fiul Domnului meu³. Și iată a venit Rebeca, foarte frumoasă la chip, fecioară necunoscută încă de bărbat⁴. O, fecioara fecioarelor, Stăpâna mea, cu chip prea frumos, spre care și îngerii doresc să privească⁵, îndreaptă-ți, rogu-te, ochii feciorenici asupra mea și binevoiește ca, înmuindu-ți vârful degetului tău⁶ în ulciorul tău, să dai măcar o picătură limbii mele ostenite și arse. Știu, Stăpână, știu cu ce iubire neprețuită a bunătății Tale cauți spre fiecare rob credincios al marelui Avraam, ca să dai băutura milostivirii tale nu numai bărbatului care o cere, ci și cămilelor lui. Cu adevărat, Stăpână, tu ești acea „fecioară” prea aleasă și care nu ești doar fecioară, ci și „necunoscută de bărbat”. Căci înspăimântat de lumina Duhului Sfânt care umplea inima ta, acel „bărbat” foarte rău, stricătorul minților, fuge întot-*

deauna departe de tine. *Cât de frumoasă ești tu și nici o pată nu este în tine*⁷, la chip preafrumoasă, cu trupul preacurată, cu duhul preasfântă și, ceea ce este un lucru preastrălucitor întru tine, gata să vii în ajutor nevoilor celor nenorociți. Căci tu ești cea dintâi care scoți din „izvorul” cel mai înalt al milostivirii și porți „ulciorul” tău plin de har pe „umărul” înțelegerii tale celei preaputernice.

Ce a făcut deci acea copilă ce purta de mai înainte, Stăpână, chipul [*typum*] tău? *Îndată*, zice, *și-a coborât pe brațe ulciorul* de pe umărul său, nemulțumită să dea de băut doar bărbatului: *Și cămilelor tale*, zice, *am să le scot apă până vor bea toate*⁸; adică, Fecioară Preafericită, și mie, o „cămilă” păcătoasă și cocoșată, fără chip și încovoiată, îmi vei da băutură din „ulciorul” tău. Cu adevărat milostivă ești tu cu nenorocirile noastre, peste ceea ce putem cugeta, nădăjdui sau ruga. Căci ți-ai coborât „ulciorul” de pe „umărul” tău cel preaînalt pe smeritul și îndoitul tău „braț”, ca revărsare de cămile⁹ să *te acopere* și să se îmblânzească în casa tatălui tău când le vei spăla picioarele¹⁰ și le vei da pășune și iesle.

O, Fecioară preafrumoasă la chip, precum și prin feciorie, dă-mi, rogu-te, și mie, să beau și pregătește-mi în această noapte loc de sălășluire pentru că la tine, precum spui, *este și loc încăpător de tras*¹¹. Pământul acesta al muritorilor este strâmt și din această pricină oamenii se ceartă: al meu este pământul, ale mele sunt apele, a mea este pădurea. Cu tine însă locul este încăpător pentru sălășluire. Iată, am fost aruncat afară, pradă fiarelor și păsărilor de pradă¹²; și nu este

cine să mă mângâie dintre toți cei dragi ai mei¹³ afară de tine, care singură după Dumnezeu privești osteneala și durerea¹⁴. Du-mă și pe mine, Maică a milei, în casa tatălui tău, ca să nu rămân afară și să îngheț de ger și frig, și să sufăr groaza nopții. Du-mă ca, odată spălate picioarele mele, să mă culc lângă cămilele tale, până ce se va lumina de ziuă și umbrele nopții se vor risipi¹⁵. Du-ne la marele tău Isaac, care cugetă în țărâna sa ziua și noaptea¹⁶ așteptând venirea ta, când îi vei aduce împreună cu tine vitele sale, cămile încărcate cu mirodennii¹⁷. Cu adevărat tu ești cea pe care a gătit-o Domnul pentru fiul Stăpânului meu ca Maică și Mireasă și Soră. Domnul, zice, te-a gătit. Căci ești aleasă și preferată înaintea tuturor, plină de har, Domnul este cu tine¹⁸. Domnul Dumnezeu Tatăl te-a gătit Domnului Dumnezeu Fiului Său ca și tu să ne gătești pe noi pentru El. Binevoiește, dar, să șezi pe spatele acestei „cămile” ce se roagă ție, gătindu-L și făcându-L îndurător nouă când se va scula să bată pământul cu toiagul gurii Sale¹⁹.

¹ Cf. Fc 24, 14. ² In 4, 7. ³ Fc 24, 14. ⁴ Fc 24, 44. ⁵ 1 Ptr 1, 12. ⁶ Cf. Lc 16, 24. ⁷ Cânt 4, 7. ⁸ Fc 24, 18–19.

⁹ Is 60, 6. ¹⁰ Cf. Fc 24, 32. ¹¹ Fc 24, 25. ¹² Iz 39, 4. ¹³ Plg 1, 2.

¹⁴ Cf. Ps 9, 34. ¹⁵ Pr 7, 18. ¹⁶ Cf. Fc 24, 63. ¹⁷ Cf. Fc 37, 25; 1 Rg 10, 2. ¹⁸ Lc 1, 28. ¹⁹ Is 11, 4.

Meditația VIII

Hrănește-ne, Doamne, cum ai făgăduit seminției părintelui nostru Iacob, *umplând pe toți cei vii de binecuvântare*¹ *duhovnicească din roua cerului și din belșugul pământului*², *din belșugul grâului, vinului și untdelemnului Tău*³. „Grâul” este Trupul Tău, „vinul” Sângele, iar „untdelemnul” Duhul Sfânt. Această binecuvântare ne rouează din cer, de această binecuvântare este plin tot pământul nostru, blestemat odinioară întru lucrarea lui Adam⁴. Însă din acest „grâu” Adam n-a semănat nimic în pământ. Căci roua cerului a pogorât ca ploaia pe lână și ca picăturile ce cad pe pământ⁵: asupra Fecioarei ca „ploaia”, asupra popoarelor ca „picăturile”. O, tu, cea plină de har, în rodul pântecelui tău se vor binecuvânta toate semințiile pământului⁶. Din înaltul cerului harul pogoară ca „ploaia” asupra ta și de la tine ca de pe un acoperiș înalt picură peste pământul nostru „picăturile” aceluiași har.

O, *casă de fildeș*⁷, palat împărătesc făcut din scânduri de cedru⁸ și privind spre nesfârșire, câte bogății porți întru tine! Cu adevărat tu ești acel mare tron de fildeș al lui Solomon, ce n-avea

*seamăn în nici o împărăție: Îmbrăcată ești cu aurul gălbui al celei mai curate înțelepciuni, rotundă ești în speteaza⁹ desăvârșitei feciorii. Urcând cele șase trepte ale vieții active, înalți în cea de-a șaptea Împăratului păcii, scaunul liniștii contemplative. Și mai erau încă doisprezece lei stând de o parte și de alta a tronului, pe cele șapte trepte¹⁰: profeții și apostolii, părinții cei puternici ai celor două Testamente, susținuți de meritele tale, sunt ca niște copii mici coplesii de uimire în fața înălțărilor tale. Cine-i aceasta, zic, care pășește ca aurora ce se ridică și ca luna-i de frumoasă și ca soarele-i de aleasă și ca oastea rânduită de război e temută¹¹? De o parte și de alta a locului de ședere mai erau două mâini¹², pentru că stânga sa este sub capul tău și dreapta Lui te cuprinde¹³. Și doi lei stăteau lângă brațe¹⁴, Arhanghelul Gabriel și Ioan Evanghelistul, dintre care unul a fost rânduit păzitor al „drepteii” tale, iar celălalt al „stângii”; de aceea pe bună dreptate Gabriel se tâlcuiește „puterea lui Dumnezeu” iar Ioan „Boanergheș” adică *fiul tunetului*¹⁵ pentru răgetul glasului său înalt.*

Un lucru măreț, uimitor și fără seamăn al prea-înțeleptului împărat! Puțin lucru e, Stăpână, că de tine se minunează leii și leișorii care sunt pe pământ: toată curtea cercască se minunează de tine și admiră în tine lucrul mâinilor lui Dumnezeu¹⁶. O, cea plină de har, ce este ceea ce porți în sânul tău? Domnul este¹⁷, *eu sunt roaba Domnului*¹⁸. Căci lucruri mari a făcut cu mine Cel Puternic¹⁹; pe bună dreptate sunt vrednice de uimire pentru că mari sunt, dar puternic este Cel ce lucruri mari a făcut cu mine. Domnul este, eu

sunt roaba: El este roua, eu sunt pământul, de aici grâul: El este marea, eu sunt vasul, de aici viermele²⁰. *Iar eu, zice, sunt vierme și nu om²¹: căci omul e ca iarba²²* acesta însă e ca grâul. Din roua cerului și din pământ, care e Fecioara, a crescut grâu. Mari sunt acestea, dar puternic este Cel ce le-a făcut. Un singur grăunte de grâu s-a născut din mine, și despre belșugul acestui grâu se spune: *iar dacă va muri, aduce multă roadă²³*. Murind însă a dat belșug de vin; înviind și înălțându-se *a revărsat ulei²⁴ pe care*, zice Apostolul, *L-a vărsat peste noi din belșug²⁵*. Iată belșugul de grâu, de vin și de untdelemn din roua cerului și din roada pământului²⁶. O, pământ roditor, plin de har: ca seul cel osebit de la jertfă²⁷, tot așa osebită ești de mulțimea păcătoasă, plină de har, plină de grâu, plină de vin, plină de untdelemn, plină și prea plină de toate darurile Duhului Sfânt. *Domnul este cu tine²⁸*: cu tine în iatacul de taină al inimii, cu tine în cămara de nuntă a pântecelui; cu tine este, cu tine rămâne și niciodată nu se depărtează de tine. *Domnul este cu tine*: ce anume însă înseamnă „este cu tine”? Domnul este una cu tine prin firea ta înălțată mai presus de cea a îngerilor. Dumnezeu locuiește în îngeri, nu împreună cu îngerii; Dumnezeu locuiește în tine, locuiește împreună cu tine. Dumnezeu șade pe îngeri, *șezut-a pe scaun²⁹, șade pe heruvimi³⁰ și serafimi³¹*, șade și împărățește în toți aceștia, însă în întreaga împărăție nu este un lucru asemenea acestui tron mare de fildeș³².

Binecuvântată ești tu între femei³³. Plinătatea harului pe care îl ai se revarsă pe pământ și îl adapă pe el³⁴, *înmulțind roadele lui și se va bu-*

cura de picăturile de ploaie răsărind rod³⁵ și te vor ferici toate neamurile³⁶. Binecuvântată ești tu între femei. Puțin lucru este să fii binecuvântată mai presus decât bărbații: femeile în dureri vor naște copii³⁷, bărbații în sudoarea frunții își vor mânca pâinea lor³⁸. Tu însă naști fără dureri, te hrănești fără osteneală. Puțin lucru încă este și să fii binecuvântată mai presus de îngeri: îngerii sunt hrăniți de Dumnezeu, dar nu se spune că Îl hrănesc pe Dumnezeu. Tu, binecuvântată, hrănești pe Cel ce te hrănește și pe tine și pe îngeri. Și binecuvântat este rodul pântecelui tău³⁹, prin care se binecuvântează și femeile și bărbații și îngerii; iar tu ești binecuvântată mai presus de toți, pentru că multe femei s-au dovedit harnice, dar tu le-ai întrecut pe toate⁴⁰. Căci rodul pântecelui tău l-a uns Dumnezeu cu untdelemnul bucuriei mai mult decât pe părtașii⁴¹ săi și din plinătatea Lui am luat noi toți⁴²: tu însă ai luat mai mult decât toți.

Pe bună dreptate cugeți, o, Stăpână, ce anume să fie această salutare nouă și minunată și vrednică, ce te-a pus pe gânduri⁴³. Nici o minte nu e de ajuns să o cuprindă: din rai ți-a fost adusă. Pământul nostru nu știe să rodească astfel de rod. Cugetă la ce anume este el, miroase-i mireasma, gustă-i savoarea. E un rod luat din pomul vieții: mănâncă din el și vei trăi în veci⁴⁴. Ba mai mult, vei rodi un rod pe care oricine îl va mânca nu va mai muri în veac⁴⁵. Vezi cine ți-l aduce: nu un șarpe, ci un înger, nu o năpârcă încolăcită, ci Gabriel cel frumos: Bucură-te, zice, cea plină de har. Ce suavă mireasmă răspândești pentru înger, vistierie înmiresmată⁴⁶, rai al desfătărilor⁴⁷;

ce suavă mireasmă răspândește țarina ta bogată pe care a binecuvântat-o Domnul⁴⁸, de a cărui mireasmă bucurându-se [îngerul] a zis: *Bucură-te, cea plină de har*⁴⁹. Vedea deja în culcușul său⁵⁰ pe Împăratul pe Care adorându-L Îl arăta zicând: *Domnul este cu tine*. Simțea deja bună-mireasma unei atât de mari binecuvântări împrăștiindu-se pe toată întinderea lumii⁵¹ atunci când a spus: *Binecuvântată ești tu între femei; și, privind nesfârșita răsplată pe care Fiul tău o va da la sfârșit împreună-moștenitorilor Săi*⁵², a încheiat: *Și binecuvântat este rodul pântecelui tău*⁵³.

¹ Ps 144, 16. ² Fc 27, 28. ³ Cf. Ps 4, 7; Fc 27, 28. ⁴ Cf. Fc 3, 17. ⁵ Ps 71, 6. ⁶ Ps 71, 18. ⁷ 3 Rg 22, 39. ⁸ 3 Rg 6, 18. ⁹ Cf. 3 Rg 10, 18–20; 2 Par 9, 17–19. ¹⁰ 3 Rg 10, 20. ¹¹ Cânt 6, 9. ¹² 3 Rg 10, 19. ¹³ Cânt 2, 6. ¹⁴ 2 Par 9, 18. ¹⁵ Mc 3, 17. ¹⁶ Cf. Ps 8, 3. ¹⁷ Cf. In 21, 7. ¹⁸ Cf. Lc 1, 38. ¹⁹ Lc 1, 49. ²⁰ Cf. Iș 16, 20; Lu 14, 4–5. 49–52. ²¹ Ps 21, 6. ²² Ps 102, 15. ²³ In 12, 24. ²⁴ Cânt 1, 2. ²⁵ Tit 3, 6. ²⁶ Cf. Fc 27, 28. ²⁷ Sir 47, 2. ²⁸ Lc 1, 28. ²⁹ Ps 9, 4. ³⁰ Ps 98, 1. ³¹ Dn 3, 55. ³² 3 Rg 10, 18. ³³ Lc 1, 28. ³⁴ Cf. Is 55, 10. ³⁵ Ps 64, 11. ³⁶ Lc 1, 48. ³⁷ Cf. Fc 3, 16. ³⁸ Cf. Fc 3, 19. ³⁹ Lc 1, 42. ⁴⁰ Pr 31, 29. ⁴¹ Ps 44, 8; Evr 1, 9. ⁴² In 1, 16. ⁴³ Cf. Lc 1, 29. ⁴⁴ Cf. Fc 2, 9. 16–17. 3–22. ⁴⁵ In 11, 26. ⁴⁶ Cf. Is 39, 2. ⁴⁷ Cf. Iz 29, 13. ⁴⁸ Cf. Fc 27, 27. ⁴⁹ Lc 1, 28. ⁵⁰ Cf. Cânt 1, 11. ⁵¹ Cf. Fc 27, 27. ⁵² Cf. Rm 8, 17. ⁵³ Cf. Lc 1, 42.

Meditația IX

Aleargă, sărmâne, aleargă acolo unde este viața. Ție îți spun, suflete al meu, de ce te mistui de foame și de durere; nu mai e oare cu tine sfătuitorul tău¹? Aleargă, nenorocite, la Stăpâna ta. Astăzi face ospăț mare, primind în cămara sa de nuntă pe Fiul Celui Preaînalt. Astăzi se face nuntă împărătească², se deschid larg cămarile, se deschid jitițele³ și cei flămânzi se satură⁴. Aleargă, grăbește-te, înainte ca ușa să se închidă⁵. O, tu, cea plină de har, vezi cât de pustiu e sufletul meu. Stăpâna mea, toată casa ta e plină de grâu, de vin și de untdelemn⁶. Căci tu ești hambarul fiilor lui Iosif⁷, tu ești cămară de adâncime nesfârșită. De aceea, Stăpână, n-ai suferit lipsa vinului la nuntă și ai spus Preamilostivului tău Fiu: *Nu mai au vin*⁸. Conștientă de vinul pe care l-ai avut, ți-ai îndemnat Fiul să-l dea de băut. Cu adevărat, Stăpână, dacă nu ne-ar fi lipsit mai înainte vinul, nu I-ai fi cerut să ne dea leacul Său. *Vinul nostru este venin de scorpion*⁹. Să treacă și să piară de la noi otrava aceasta dătătoare de moarte¹⁰, ca să vină și să umple pântecul noastre băutura Ta dătătoare de viață. Vinul și muzica Ta

veselesc inima¹¹. E nunta cea împărătească: pric-
tenii tăi beau vin nou¹² și cântă cântare nouă¹³.
Acolo psalmistul Tău, David, cântă: *Cuvânt bun
răspuns-a inima mea*¹⁴. A mâncat și a băut ceea
ce a vărsat. Unde? În locul cel sfânt al Domnului,
pentru că preotul cel cuvios i-a dat lui din pâinile
din care nu este îngăduit decât preoților să mă-
nânce¹⁵. Cântă pentru mire, cântă și pentru mi-
reasă cântare de nuntă nouă: *cu glas de bucurie
și în sunet de sărbătoare*¹⁶.

Cum va cânta însă cel chinuit de foame? Mai
mult se tânguie decât cântă. *Eu sunt, Stăpână,
eu sunt cel ce pier aici de foame*¹⁷. Abia de mi-a
rămas puțină făină sau ulei¹⁸; cu adevărat cămara
ta este plină de untdelemn¹⁹ și preaîmbelșugată
ca să se umple toate vasele săracilor care privesc
spre tine. Plină ești de vin, plină de untdelemn,
plină de grâu. Căci tu ești acel foarte mare ham-
bar al fiului tău Iosif în care este strâns grâul
celor șapte ani de belșug²⁰, grâul acela care *ridica
dintr-o tulpină șapte spice frumoase și pline*²¹.
Cele șapte spice ale noastre sunt seci și pălite
de vântul de la răsărit, deși *au mâncat spicele
tale grase și pline*²². În chip vădit ar fi pierit tot
Egiptul dacă nu i-ar fi venit în ajutor belșugul
hambarului tău. Veniți de la hotarele cele mai
îndepărtate ale pământului, veniți frați ai lui
Iosif chinuiți de foame, veniți cu vitele și sacii
voștri: *veniți, cumpărați, mâncați. Cumpărați
chiar și fără de argint*²³ și cunoașteți-l pe Iosif
sau mai degrabă el vă va recunoaște pe voi. Stră-
in este pentru voi, Iosif, dacă nu va sta împreună
cu voi și nu va frânge pâinea²⁴. *Aduceți, a zis,
pâinile*²⁵.

De o parte Iosif, de altă parte Egiptul, iar de cealaltă parte frații lui Iosif. *Căci egiptenii nu puteau mânca la un loc cu evreii, pentru că aceștia sunt spurcați pentru egipteni*²⁶; dar de ce oare este deoparte Iosif? Pentru că *singur am călcat în teasc și dintre neamuri nimeni nu era cu Mine*²⁷. Mâncați deci la amiază²⁸, mâncați frați ai lui Iosif, și vă îmbățați²⁹ și cunoașteți pe Iosif. Căci după ce au mâncat înainte, *nemaiputându-se stăpâni, zice, plângând tare Iosif, a strigat și au auzit toți egiptenii*³⁰, pentru că în tot pământul a ieșit vestirea lor³¹. *Eu sunt Iosif: mai trăiește oare tatăl meu*³²? Mai trăiește oare bătrânul³³. De mirare este dacă mai trăiește. Și trăiește și a murit. Căci el este omul nostru cel vechi, Adam³⁴, care la auzul numelui fiului său Iosif a înviat și s-a înviorat duhul său³⁵ și a zis: *Destul! Voi merge să-l văd înainte de a muri*³⁶. *Aduceți-l, zice, la mine*³⁷, îmbrăcați-l în omul cel nou³⁸ ca să poată fi viu, căci omul cel vechi a murit³⁹. Că, iată, doi ani sunt de când foametea bântuie în această țară⁴⁰, pentru că iubirea multora s-a răcit⁴¹ și mai sunt încă cinci ani⁴² când se vor slârși și cei cinci talanți⁴³. Și va fi o vreme cun n-a mai fost de când au început să fie neamurile⁴⁴ și va fi foamete și ciumă⁴⁵. Dar Iosif îi are pe săracii săi: *pe cei flămânzi i-a umplut de bunătați iar pe cei bogați i-a scos afară deșerti*⁴⁶.

¹ Cf. Mi 4, 9. ² Cf. Mt 22, 2. ³ Cf. Fc 41, 56. ⁴ Cf. 1 Rg 2, 5.

⁵ Cf. Mt 25, 10. ⁶ Cf. Ioil 2, 19. ⁷ Cf. Fc 45, 8; In 2, 3.

⁸ In 2, 3. ⁹ Dt 32, 33. ¹⁰ Cf. Mt 26, 39. ¹¹ Cf. Ps 103, 16.

¹² Mt 26, 29. ¹³ Cf. Ps 32, 3. ¹⁴ Ps 44, 1. ¹⁵ Cf. 1 Rg 21, 6.

¹⁶ Ps 41, 5. ¹⁷ Lc 15, 17. ¹⁸ Cf. 3 Rg 17, 12. ¹⁹ Cf. 2 Par 32, 28.

²⁰ Cf. *Fc* 41, 47–49. ²¹ *Fc* 41, 5. ²² *Fc* 41, 6–7. ²³ *Is* 55, 1.
²⁴ Cf. *Lc* 24, 30. ²⁵ *Fc* 43, 31. ²⁶ *Fc* 43, 32. ²⁷ *Is* 63, 3.
²⁸ Cf. *Fc* 43, 16. ²⁹ Cf. *Cânt* 5, 1. ³⁰ *Fc* 45, 1–2. ³¹ *Ps* 18, 4.
³² *Fc* 45, 3. ³³ *Fc* 43, 27. ³⁴ Cf. *Rm* 6, 6. ³⁵ *Fc* 45, 27. ³⁶ *Fc*
45, 28. ³⁷ *Fc* 45, 13. ³⁸ *Ef* 4, 24. ³⁹ Cf. *Rm* 6, 6. ⁴⁰ *Fc* 45, 6.
⁴¹ *Mt* 24, 12. ⁴² *Fc* 45, 6. ⁴³ Cf. *Mt* 25, 15. ⁴⁴ *Dn* 12, 1.
⁴⁵ *Mt* 24, 7. ⁴⁶ *Lc* 1, 53.

Meditația X

Cel ce mănâncă trupul Meu și bea sângele Meu are viață veșnică¹. Învață-ne pe noi, Învățătorule bun², Care singur înveți pe om cunoștința³, învață-ne cum se cade să mâncăm Trupul Tău și să bem Sângele Tău. Căci știm bine, Doamne: cuvintele Tale sunt duh și viață⁴; omul trupesc însă nu primește cele ale Duhului lui Dumnezeu⁵. Într-adevăr, cei care vor să înțeleagă prin ei înșiși acest cuvânt se sfădesc între ei⁶ și de aceea nu scot miere din piatră⁷; chiar și unii din ucenici⁸ s-au întors înapoi cu cornul [frunții] zdrobit, zicând: Greu este cuvântul acesta⁹! Tu însă, Doamne, ai lovit piatra și a ieșit apă multă și a băut poporul și dobitoacele lui¹⁰. Poporul însă a băut din piatra duhovnicească¹¹, dobitoacele în schimb n-au băut din apa duhovnicească pentru că sunt dobitoace.

Plecat-ai cerurile Tale, Doamne, și Te-ai pogorât¹² până la foarte smeritele moduri ale vorbirii noastre, însă iarăși ai pus norii suirea Ta¹³, pentru că prin trupul Tău ne-ai trecut pe noi la cele duhovnicești. Altminteri trupul nu folosește la

*nimic*¹⁴ celor ce rămân în trup; trupul folosește însă celor ce prin trup ajung la duh. N-am uitat, Doamne, că mâncăm și bem într-adevăr trupește Trupul Tău și sângele Tău, dar ne rugăm să fim învățați de Duhul Tău în ce chip se mănâncă și se bea duhovnicește Trupul și Sângele Tău, dacă duhul nici nu mănăcă, nici nu bea?

Însă prin nor ne suim la duhul și de la cele cunoscute trecem la cele necunoscute, ca din modurile în care mănâncă și bea trupul să ne dăm seama cum însuși duhul mănâncă și bea în felul său. De pildă, atunci când mâncăm această pâine trupească și sensibilă, mai întâi punem în gură o bucatică ruptă din această pâine trupească după care, ruptă fiind cu dinții și mestecată cu saliva, o înghițim pentru ca mâncarea ajungând în cele dinăuntru să dea trupului hrană și să-l întărească. Pâinea sufletului însă este Hristos, *Pâinea cea Vie Care S-a pogorât din cer*¹⁵, care-i hrănește pe ai Săi acum prin credință iar în viitor prin vedere¹⁶. Căci prin credință Hristos se sălășluiește întru tine și credința lui Hristos este Hristos în inima ta¹⁷. Atât cât crezi în Hristos, atât Îl ai pe Hristos. Și Hristos este cu adevărat o singură pâine, pentru că *este un singur Domn, o singură credință*¹⁸ pentru toți credincioșii, chiar dacă unii simt mai puțin, alții mai mult din darul aceleiași credințe. Nici nu sunt atâtea credințe câți credincioși: altminteri nu credincioșii s-ar supune credinței, ci credința credincioșilor. Acum însă, așa cum unul este adevărul, tot astfel o singură credință într-un singur adevăr îi hrănește și călăuzește pe toți credincioșii, și unul și același Duh împarte fiecăruia după cum voiește¹⁹.

Căci toți trăim dintr-o singură pâine²⁰, și fiecare își primește părticica sa, și totuși Hristos este întreg în toți, în afară de cei ce rup unitatea. Nu zic întreg ca și cum ai ști despre Hristos atât cât știe Hristos Însuși despre Sine, pentru că nici ingerii în cer și nici o orice altă făptură nu poate ști aceasta. Ci în acest dar pe care l-am primit Îl am pe Hristos întreg și Hristos mă are pe mine întreg, așa cum un membru pe care-l are trupul, are la rândul său tot trupul. Așadar, acea părticică a credinței pe care ai primit-o este bucățica din gura ta; dar dacă nu cugeți adeseori și cu cucernicie la ceea ce crezi, și dacă nu o mănânci sfărâmând-o și răsucind-o cu dinții, adică cu simțurile duhului tău, ea nu trece în gâtleejul tău, adică nu ajunge până la înțelegere. Cum poate fi înțeles însă ceea ce este cugetat arareori și cu nepăsare, mai cu seamă cu privire la un lucru pe atât de subtil pe cât de nevăzut? Căci credința pune înainte cele nevăzute și e nevoie să asude multă osteneală a minții înainte că să poată fi înghițit ceva. Căci dacă saliva înțelepciunii pogo-râtă de sus, de la Părintele luminilor²¹, nu înmoaie această mâncare uscată, în zadar te ostenești²²; pentru că ceea ce aduni cugetând nu pătrunde în minte spre înțelegere. De aceea a spus fericitul Iov: *Gemetele mele sunt în pâinea mea*²³, iar mireasa: *Sufletu-mi încremenise când cel drag n-a vorbit*²⁴. Așadar, ai o credință leneșă dacă, cugetând mereu la aceasta, nu *mănânci rodul muncii mâinilor tale*²⁵. Însă totuși nu poți înțelege deodată ceea ce crezi sau să înțelegi deodată tot ceea ce cugeți, ci îți gătești hrana ta numai puțin câte puțin și treptat și cu geamăt mare.

Astfel, chiar și în memorie credința este ca o maică nevăzută și dacă nu ea este rodnică de roua cerului și cu durere multă, nu poate da naștere fiului ei. Acesta este cuvântul înțelegerii, prin care credința însăși se poate vedea mai bine pe sine ca prin imaginea cea mai asemănătoare ei. Însă nu va înceta să nască cât timp toată credința nu va trece în vedere și atunci *nu-și va mai aduce aminte de durere de bucurie că s-a născut om în lume*²⁶, om care mai înainte a fost ținut închis în pânțele și s-a născut cu atâta geamăt și chin îndelungat. Blestemat este sufletul sterp care nu naște întotdeauna acest fiu. Așadar, cugetarea la legea Domnului să fie pururea în gura ta²⁷, ca să naști mereu o bună înțelegere. Într-adevăr, prin înțelegere hrana duhovnicească trece în simțirea inimii, pentru ca să nu fii nepăsător față de ceea ce ai înțeles, ci să aduni aceasta cu râvnă prin iubire. Căci în zadar ai înțeles dacă nu și iubești ceea ce ai înțeles, pentru că înțelepciunea este în iubire. Pentru că înțelegerea premerge duhului înțelepciunii și nu gustă decât în treacăt: iubirea însă gustă hrană tare. Aici, adică în iubire, stă toată tăria sufletului. Aici curge toată hrana vitală și de aici se revarsă prin toate măduarele virtuților. *Păzește-ți inima, zice, mai mult decât orice, căci din ea țâșnește viața*²⁸.

Iubirea deci, ca și inima, este așezată la mijloc, și la ea ajung și se întăresc cele trei care-i premerg, adică credința, meditația [cugetarea] și înțelegerea, din care purced și se îndreptează cele care urmează. Mai întâi din iubire purcede imitația. Căci cine nu vrea să-l imite pe cel ce-l iubește? Dacă nu-L iubești pe Hristos, nu-L vei

imita, adică nu-I vei urma. Căci i-a zis lui Simon Petru după ce i-a cercetat iubirea: *Urmează-Mă*²⁹, adică imită-mă. Cu picioarele Iuda L-a urmat pe Hristos, dar cu simțirea a urmat lăcomia; și Ghezi l-a urmat pe Elisei dar nu dintr-un simțământ cucernic, ci din poftă³⁰. Cu picioarele, adică cu toate simțurile [*affectibus*], trebuie să-L urmăm pe Hristos. Căci tot astfel Mefiboșet n-a urmat regelui David în necazurile sale, pentru că era olog de picioare³¹; lui Hristos însă trebuie să-L urmăm întru toate, mai cu seamă în suferințe, deoarece la nevoie se încearcă prietenul. *Cine nu-și ia crucea sa și nu vine după Mine nu poate fi ucenicul Meu*³². În urma lui Hristos i-a purtat crucea un oarecare Simon Cirineul³³, însă el n-a ajuns până la chinul de pe cruce. Hristos trebuie urmat și de El trebuie să ne lipim și să nu-L părăsim până la moarte³⁴. *Cât este de adevărat*, zicea Elisei, că *Domnul este viu și viu este și sufletul tău, tot așa de adevărat este că nu te voi lăsa singur*³⁵; și s-a lipit de învățătorul său Ilie până când acela a fost ridicat de un car de foc³⁶. Șaptezeci și doi de ucenici Îl urmau pe Hristos³⁷; dar auzind un cuvânt pe care nu-l puteau pricepe s-au întors înapoi³⁸. Petru L-a urmat în Pătimire, dar de departe, pentru că s-a lepădat de El³⁹. Numai tâlharul a fost împreună cu El până la moarte pe cruce⁴⁰. Ce voi spune: tâlharul L-a urmat pe Hristos până la moartea pe cruce, sau Hristos pe tâlhar? Într-adevăr, cât timp tâlharul n-a mai putut să fugă, Hristos l-a urmat pe tâlhar; și când a pierit fuga de la tâlhar⁴¹, tâlharul L-a urmat pe Hristos și a intrat împreună cu Hristos în rai⁴².

Așadar, Hristos trebuie urmat și de Hristos trebuie să ne alipim. *Iar mie, zice, bine îmi este a mă lipi de Dumnezeu⁴³; și lipitu-s-a sufletul meu de Tine și pe mine m-a sprijinit dreapta Ta⁴⁴. Iar cel ce se alipește de Domnul este un duh cu el⁴⁵: nu numai un trup, ci chiar și un duh cu El. Din Duhul lui Hristos trăiește tot trupul Său. Prin trupul lui Hristos se ajunge la Duhul lui Hristos. Fii dar prin credință în trupul lui Hristos, și vei fi într-adevăr un duh cu Hristos. Prin credință ești deja unit cu trupul Său, prin vedere te vei uni și cu Duhul său. Totuși nici credința nu va fi aici fără duh, nici duhul nu va fi acolo fără trup, căci trupurile noastre nu vor fi duhuri, ci duhovnicești⁴⁶. Vreau, zice, ca toți să fie una, după cum Tu, Părinte, întru Mine și Eu întru Tine, așa și aceștia în Noi să fie una, ca lumea să creadă⁴⁷. Iată unirea prin credință. Și puțin mai încolo: *Ca ei să fie desăvârșiți întru unire și să cunoască lumea⁴⁸*. Iată unirea prin vedere.*

Aceasta înseamnă a mânca în chip duhovnicesc trupul lui Hristos: să avem credință curată în El, să cercetăm pururea această credință printr-o meditație sârguincioasă, să găsim prin înțelegere ceea ce căutăm, și să iubim cu înflăcărare ceea ce am găsit, să imităm după puterea noastră pe Cel pe care-L iubim și imitându-L statornic să ne alipim de El și alipindu-ne să rămânem pe veci uniți cu El.

¹ In 6, 55. ² Cf. Mc 10, 17. ³ Ps 92, 10. ⁴ In 6, 63. ⁵ 1 Co 2, 14. ⁶ In 6, 52. ⁷ Dt 32, 13. ⁸ Cf. In 6, 66. ⁹ In 6, 60. ¹⁰ Nm 20, 11. ¹¹ 1 Co 10, 4. ¹² Cf. 2 Rg 22, 10. ¹³ Ps 103, 4.

¹⁴ *In* 6, 63. ¹⁵ *In* 6, 41. ¹⁶ Cf. 2 *Co* 5, 7. ¹⁷ Cf. *Ef* 3, 17. ¹⁸ *Ef* 4, 5. ¹⁹ Cf. 1 *Co* 12, 11. ²⁰ Cf. 1 *Co* 10, 17. ²¹ Cf. *Iac* 1, 17. ²² *Ps* 126, 1. ²³ *Iov* 3, 24. ²⁴ *Cânt* 5, 6. ²⁵ *Ps* 127, 2. ²⁶ *In* 16, 21. ²⁷ Cf. *Ps* 36, 31. ²⁸ *Pr* 4, 23. ²⁹ *In* 21, 19. ³⁰ Cf. 4 *Rg* 5, 20–27. ³¹ Cf. 2 *Rg* 19, 25–26. ³² *Lc* 14, 27. ³³ Cf. *Lc* 23, 26. ³⁴ Cf. *Flp* 2, 8. ³⁵ 4 *Rg* 2, 2. ³⁶ Cf. 4 *Rg* 2, 11. ³⁷ *Lc* 10, 17. ³⁸ Cf. *In* 6, 66. ³⁹ Cf. *Mt* 26, 58. ⁴⁰ Cf. *Mt* 27, 38. ⁴¹ Cf. *Ps* 141, 5. ⁴² Cf. *Lc* 23, 43. ⁴³ *Ps* 72, 27. ⁴⁴ *Ps* 61, 8. ⁴⁵ 1 *Co* 6, 17. ⁴⁶ Cf. 1 *Co* 15, 44. ⁴⁷ *In* 17, 21. ⁴⁸ *In* 17, 23.

Meditația XI

Acum să trecem la potir. Căci mai întâi se mănâncă Trupul și mai apoi se bea Sângele. Celor desăvârșiți li se cuvine să primească paharul mântuirii¹, adică paharul lui Iisus, adică să primească pătimiri de bunăvoie. De aceea s-a și spus în a opta fericire: *Fericiți cei prigoniți pentru dreptate, că a lor este Împărăția cerurilor*². În cele șapte [fericiri] anterioare este mâncat Trupul lui Hristos, în cea de a opta este băut Sângele Lui. Căci așa cum mâncarea este înghițită după ce a fost multă vreme frământată cu trudă, băutura în schimb alunecă mai repede și mai plăcut, tot așa disciplina legilor și tăria virtuților se învață mai greu și mai încet, însă pătimirile celor desăvârșiți le sunt foarte dulci și li se pare să trec foarte repede, pentru că *paharul Tău este îmbătându-mă ca un puternic*³. Această beție minunată și plăcută preschimbă durerea în dulceată și, de aceea, pătimirile acestei atât de scurte vremi de acum nu par *urednice de mărirea care ni se va descoperi*⁴.

Cine dar, înțelegând și pricepând milele Domnului⁵, nu vrea să primească paharul binecuvân-

tării din mâna Domnului, să bea și să se împărtășească de Pătimirile Domnului⁶? *Luând paharul, zice a mulțumit*⁷. Cine-l primește [paharul] deci nu se cade numai să-l primească, ci să aducă și mulțumire, ca unul care a fost îmbrăcat cu atâta cinste la El, încât s-a învrednicit să bea din paharul Său. Cel întâi-născut și Împăratul tuturor⁸ a luat cel dintâi, a băut și a mulțumit, și apoi a dat ucenicilor Săi zicând: *Beți dintru acesta toți*⁹. Pe nimeni nu l-a trecut cu vederea; pe toți a vrut să-i aibă părtași la bucuria Sa¹⁰. Mai întâi a luat și a binecuvântat: acolo a fost sfințit paharul pătimirii. Căci dacă n-ar fi premers Pătimirea lui Hristos care să binecuvânteze pătimirea noastră, ce ar fi însemnat pentru noi pătimirea noastră? Pătimirea noastră n-ar fi fost pentru noi binecuvântarea dulceții, ci paharul amărăciunii. Moartea lui Hristos însă preschimbă în mare dulceață amărăciunea morții. Așadar, înaintea celor ce beau sângele lui Hristos le este pusă credința în Pătimirea lui Hristos pentru că *Hristos a pătimit pentru noi, lăsându-ne pildă*¹¹.

Însă în contemplarea acelei fericite pătimiri, setea, adică dorința îndurării pătimirii, e încă și mai arzător îmboldită, ca în punerea înaintea a unui pahar. De aceea, în războiul Macabeilor și elefanților li s-a dat sânge de strugure și de mure, ca să-i întărească la luptă¹². După sete, se primește paharul, când dorința pătimirii este dusă la îndeplinire. Căci oare cine va bea dacă nu va înseta? Și Hristos a însetat când a băut pe cruce. *Mi-e sete, a zis; și punând în vârful unei trestii un burete înmuiat în oțet I-au dat să bea, și gustând, n-a voit să bea*¹³. Căci n-a băut oțetul

răutății celei vechi¹⁴ dintr-un burete găunos și dintr-o inimă vicleană, ci a băut vinul bucuriei celei noi dintr-un pahar simplu și curat. Așadar, cel care bea, adică cel care pătimește, nu trebuie să pătimească trist, ci bucuros. De aceea, Apostolul Iacob a spus: *Mare bucurie să socotiți, frații mei, când cădeți în felurite ispite¹⁵; iar ei s-au dus în fața sinedriului, bucurându-se că s-au învrednicit să sufere ocară pentru numele Lui¹⁶.* Așadar, aceasta înseamnă a bea și a te îmbăta, adică a te bucura de pătimiri. *Mâncați, zice, și beți, prieteni, fiți beți de dragoste, iubiții mei¹⁷.* Cei ce mănâncă sunt „prieteni”, încă cei care beau și se îmbată sunt socotiți „iubiți”. Sunt însă unii care beau dar nu se îmbată, pentru că pătimesc nu cu bucurie, ci cu tristețe. *A băut Noe vin și s-a îmbătat și a adormit¹⁸.* A adormit și Hristos în Pătimirea Sa, după cum Însuși a spus: *Eu m-am culcat și am adormit¹⁹.* Adoar-me și mireasa: *De dormit, zice, dormeam, dar inima mea veghează²⁰.* A dormit pe cale Iacob, a cărui inimă veghetoare a fost uimită de tainele minunate pe care le-a văzut²¹. Ce înseamnă însă „a dormi” dacă nu a ține mintea departe de aceste simțuri trupesti, ca să poate veghea în cele mai dinăuntru ale sale? Așadar trupul să doarmă și inima să vegheze.

Pentru că trebuie să dormim și să ne odihnim. Însă cine oare se odihnește dacă nu inima care veghează? *Cu pace, zice, mă voi culca și voi dormi²².* Iar ucenicilor: *Dormiți de acum și vă odihniți²³.* „Dormiți” față de cele dinafară, „odihniți-vă” în cele dinăuntru. *Sâmbăta este zi de odihnă, să se întristeze în ea sufletele voastre²⁴.* Cum este oare sâmbăta [zi] de odihnă, dacă su-

fletele se întristează? Nu în întristare e odihna; dar atunci când trupul se întristează, duhul se odihnește, când trupul se răstignește, mintea are sâmbăta odihnei. Prin sâmbăta odihnei se înțeleg două feluri de odihnă: care oprește de la lucrarea celor sensibile, și alta care se bucură în iubirea celor duhovnicești. *Tot sufletul care nu se va întrista în ziua aceea se va stârpi din poporul său*²⁵. Cine nu va fi părtaș la Pătimirile lui Hristos nu va fi părtaș nici la Slava Lui²⁶. De la sâmbăta odihnei se ajunge la ziua a opta a învierii, în care viața este veșnică, țel spre care tinde faptul de a mânca Trupul lui Hristos și de a bea Sângele Lui. *Cel ce mănâncă, zice, Trupul Meu și bea Sângele Meu are viață veșnică*²⁷. Acum o are prin predestinare, nu încă în deplinătate. Oricine mănâncă acest Trup și bea acest Sânge în duh *nu va vedea moarte în veac*²⁸. Căci, necredincioșii deși ajung la el cu dinții, nu mănâncă însă acest Trup cu duhul, și de aceea sunt deja morți și locuiesc de vii în morminte.

Iar ca să adunăm pe scurt cele spuse mai înainte: prin credință este pus înainte paharul, prin pahar sporește setea, prin sete ne grăbim spre băutură: băutura însă îmbată și cel îmbătat doarme, dormind se odihnește, iar odihnindu-se are viață veșnică.

¹ Cf. Ps 115, 4. ² Mt 5, 10. ³ Ps 22, 6. ⁴ Rm 8, 18. ⁵ Cf. Ps 106, 43. ⁶ Cf. Ir 25, 17; 1 Co 10, 16. ⁷ Mt 26, 27. ⁸ Cf. Ps 88, 27; Col 1, 15; Evr 1, 6. ⁹ Mt 26, 27. ¹⁰ Cf. In 15, 11. ¹¹ 1 Ptr 2, 21. ¹² 1 Mac 6, 34. ¹³ In 19, 28–29; Mt 27, 34. ¹⁴ Cf. 1 Co 5, 8. ¹⁵ Iac 1, 2. ¹⁶ FA 5, 41. ¹⁷ Cânt 5, 1. ¹⁸ Fc 9, 21. ¹⁹ Ps 3, 6. ²⁰ Cânt 5, 2. ²¹ Cf. Fc 28, 10–12. ²² Ps 4, 9. ²³ Mc 14, 41. ²⁴ Lu 23. ²⁵ Lu 23, 29. ²⁶ Cf. 1 Ptr 4, 13. ²⁷ In 6, 56. ²⁸ In 8, 51.

Meditația XII

Nu fă să plouă peste noi, Doamne, prepelițe¹, adică dorințele trupului nostru, care nu se înalță nici de doi coți de la pământ², pentru că nu ating darurile Duhului Tău. Nu fă să *plouă peste noi ca pulberea cărnuri*³, pentru că *pământ* este carnea și *în pământ se va întoarce*⁴ și în țărână duce slava chipului tău. *Tot ce intră în gură se duce în pânțece și se aruncă afară*⁵. Astfel este sfârșitul oricărei plăceri trupești și *ca nisipul mării sunt păsările zburătoare*⁶. Se bucură lăcomia, își mișcă aripioarele, dar curând se preschimbă în nisip. Orice dulceață a trupului sfârșește în amărăciune. Cu puțin ușurează ea sufletul nefericit, dar degrabă îl îngreunează în nisip. Mana Ta însă, Doamne, e mică precum *sămânța de coriandru*⁷ și coboară dimineța ca roua, nu seara ca prepelițele⁸; și atunci când se sfărâmă, miezul dă la iveală o albeață strălucitoare și o dulceață *ca a turtelor cu untdelemn*⁹. Aceasta e *pâinea îngerilor* pe care a mâncat-o omul¹⁰. La aceasta spun necredincioșii: *Mană? Ce-i asta?*¹¹, pentru că socotesc cuvântul Tău¹² mărunț¹³ și umil și ca unul de dispreț. De aceea se dau înapoi și râvnesc

cărnurile grele, cărnurile Egiptului¹⁴, pentru că nu cunosc și nici n-au gustat dulceața manei ascunsă înăuntru, și care are toată desfătarea gustării¹⁵. Se întorc la carne și o usucă la soare împrejurul taberei¹⁶. Minunat lucru: unul și același soare întărește carnea și topește mana¹⁷. Cărnurile se usucă, pentru ca să dăinuie mai mult; cei necredincioși se învârtosează, ca să se umple mai îndelung de plăcerile lor. Însă mana Ta se topea când soarele se înfierbânta, și de aceea sufletul mi s-a topit când cel drag mi-a vorbit¹⁸.

Revarsă-ți căldura peste noi, soare de amiază, ca să se topească mana și să alerge aromele ei ca pâraiele spre miazăzi¹⁹. Adunați, fii ai lui Israel, adunați mana și zdrobiți-o între pietre [de moară] și ca de seu și de grăsime se va sătura sufletul vostru²⁰. Grea este munca, dar rodnică. Fiindcă vei mânca rodul muncii tale, fericit ești și acum și bine-ți va fi și în viitor²¹. Zdrobiți între pietre [de moară]²² trupul și sufletul, și veți găsi măduva: trupul în osteneți, în priveghi, în posturi²³; sufletul, în studiile legii celei dumnezeiești. Să nu se depărteze legea de gura inimii tale²⁴: întoarce-o, răsucește-o, sucește-o, învârtește-o și atunci vei înțelege ce gust are mana. Așa făcea cel ce zice: *Cât sunt de dulci limbii mele cuvintele Tale, Doamne, mai dulci decât mierea și fagurele*²⁵. Fii o albină feciorelnică, culege mana de pe floricele. Ai o grădină a desfătării²⁶ plină de trandafiri și de flori de crin, împodobită cu o uimitoare varietate²⁷. Tot ce afli aici este dulce și parfumat: păstrează din belșug în stupul tău miere și fagure. Și ce voi spune mai mult? Una și aceeași hrană este miere pentru albină, izvor de apă pentru

cerb²⁸ și pâine care întărește inima omului²⁹. Aceasta este pâinea cu untdelemn: îl face sănătos pe cel bolnav, îl întărește pe cel sănătos, *înseninează fața*³⁰, are toată desfătarea și toată suavitatea gustului³¹. Unde sunt prepelițele, unde sunt cărnurile uscate? De bună seamă au putrezit între dinții celor ce le-au mâncat. Dacă au putrezit între dinți, cu atât mai mult în pânțele lor. Mai mult, chiar *vitele* au putrezit în *bălegarul lor*³². Însă pâinea îngerilor pe care a mâncat-o omul³³ nu poate putrezi; nu merge în cele de jos, ci năzuiește spre cele de sus. Îl readuce pe om acolo de unde și-a tras chipul³⁴.

¹ Cf. *Iș* 16, 13. ² Cf. *Nm* 11, 31. ³ *Ps* 77, 31. ⁴ *Fc* 3, 19. ⁵ *Mt* 15, 17. ⁶ *Ps* 77, 31. ⁷ *Nm* 11, 7. ⁸ Cf. *Iș* 16, 13. ⁹ *Nm* 11, 8. ¹⁰ *Ps* 77, 29. ¹¹ *Iș* 16, 15. ¹² Cf. *In* 6, 61. ¹³ Cf. *Iș* 16, 14. ¹⁴ Cf. *Iș* 16, 2-3. ¹⁵ *Sol* 16, 20. ¹⁶ *Nm* 11, 32. ¹⁷ Cf. *Iș* 16, 21. ¹⁸ *Cânt* 5, 6. ¹⁹ *Ps* 125, 4. ²⁰ *Ps* 62, 6. ²¹ *Ps* 127, 2. ²² Cf. *Nm* 11, 8. ²³ *2 Co* 6, 5. ²⁴ Cf. *Dt* 4, 9. ²⁵ *Ps* 18, 11; 118, 103. ²⁶ Cf. *Fc* 3, 23; *Ioil* 2, 3. ²⁷ Cf. *Est* 1, 6. ²⁸ Cf. *Ps* 41, 1. ²⁹ *Ps* 103, 17. ³⁰ *Pr* 15, 13. ³¹ *Sol* 16, 20. ³² Cf. *Ioil* 1, 17. ³³ Cf. *Ps* 77, 29. ³⁴ *Fc* 1, 26.

Bibliografie minimală

De când am publicat pentru prima dată *Pregare la Parola* în 1973, „lectio divina” s-a răspândit într-un mod remarcabil ca metodă de rugăciune printre mulți creștini și, prin urmare, au sporit și contribuțiile ce aspiră s-o prezinte, s-o explice, să o facă familiară unui public vast. Cu toate acestea, ne limităm aici doar la semnalarea textelor care rămân fundamentale — și care, pe lângă aceasta, au și bibliografii exhaustive, inclusiv patristice — și cele pătrunse de un suflu cu adevărat sapiențial.

H. DE LUBAC, *Esegesi Medievali*, 2 vol., Roma, 1962.

J. LECLERQ, *Cultura umanistica e desiderio di Dio*, Firenze, 1965.

La preghiera, Roma, 1961 (antologie de studii).

L. BOUYER, *Introduzione alla vita spirituale*, Torino, 1965.

ID., *Le sens de la vie monastique*, Paris, 1950.

Pregare la Bibbia nella vita religiosa, Bose, 1983 (antologie de studii).

M. MAGRASSI, *La Bibbia pregata*, Milano, 1976.

- D. BARSOTTI, *La Parola e lo Spirito*, Milano, 1971.
- F. ROSSI DE GASPERIS, *Lectio divina e orazione ignaziana*, Roma, 1977.
- La lectio divina nella vita religiosa*, Bose, 1994 (antologie de studii).

Cuprins

Cuvânt-înainte († Mitropolitul Serafim) . .	5
Notă asupra autorului	13

*

LECTURA DUHOVNICEASCĂ A SCRIPTURII O INTRODUCERE

1. Abordarea Cuvântului lui Dumnezeu astăzi	23
2. Cuvântul lui Dumnezeu	37
3. Liturghia Cuvântului	45
4. De la Liturghia Cuvântului la „lectio divina”	51
5. Formarea pentru „lectio divina”	59
A. Cereți Duhul și veți primi luminarea .	64
B. Căutați în lectură și veți găsi cu meditația	71
C. Bateți în rugăciune, intrați în contemplație	90
Concluzie	101

*

SCHIȚE PENTRU „LECTIO DIVINA”

1. Cere Duhul Sfânt!	105
2. Ia Biblia, citește!	105
3. Caută prin meditație!	106

4. Roagă-te Domnului Care ți-a vorbit! . . .	106
5. Contemplă... contemplă!	107
6. Păstrează cuvântul în inima ta!	108
7. Nu uita că ascultarea este supunere! . . .	108

*

INDICAȚII PRACTICE PENTRU „LECTIO DIVINA” APLICATĂ: DOUĂ SCRISORI

I. Scrisoarea fratelui Enzo, priorul comunității din Bose, către fratele Giovanni . . .	111
1. <i>Lectio divina</i> , experiența lui Israel și a Bisericii	112
2. Un loc pentru <i>lectio divina</i>	114
3. Un timp al tăcerii pentru ca Dumnezeu să vorbească	115
4. O inimă largă și bună	117
5. Cheamă pe Duhul Sfânt!	119
6. Citește!...	121
7. Meditează!...	123
8. Roagă-te!...	126
 II. Scrisoarea lui Guigo II Cartusianul către fratele Ghervasie despre viața contemplativă (sau „Scara paradisului”)	129
Epistolă către fratele Ghervasie despre viața contemplativă sau scara monahilor contemplativi	133
1. Adresare și salutare	133
2. Despre cele patru trepte	134
3. Care sunt funcțiile treptelor pomenite mai sus	135
4. Funcția citirii	135
5. Funcția meditației	136

6. Funcția rugăciunii	138
7. Efectele contemplației	139
8. Semnele venirii harului	140
9. Despre ascunderea harului	141
10. În ce fel ascunderea pentru o vreme a harului conlucrează spre binele nostru	142
11. Cu câtă grijă trebuie să fie sufletul după cercetarea harului	143
12. Recapitularea celor spuse mai sus	144
13. În ce fel treptele zise mai sus sunt legate între ele	145
14. Concluzia din cele spuse mai sus	147
15. Patru pricini ce ne trag înapoi de la aceste trepte	149

*

**„LECTIO DIVINA” APLICATĂ:
GUIGO II CARTUSIANUL,
DOUĂSPREZECE MEDITAȚII**

Meditația I	155
Meditația II	159
Meditația III	163
Meditația IV	167
Meditația V	171
Meditația VI	175
Meditația VII	179
Meditația VIII	183
Meditația IX	189
Meditația X	193
Meditația XI	201
Meditația XII	205

*

Bibliografie minimală	209
---------------------------------	-----

Cartea de față — un adevărat bestseller, fiind publicată până acum în 14 ediții și tradusă în 11 limbi, și pe care Editura Deisis o oferă cititorului român într-o frumoasă versiune românească — este o veritabilă „carte-program”, concentrând în puține pagini esența proiectului spiritual ce animă Comunitatea de la Bose. Părintele Enzo Bianchi redescoperă în spiritul tradiției uitate a acelei *lectio divina* tipice monahismului benedictin medieval prescolastic relația *Biblie–rugăciune*. Moștenită în creștinism din tradiția Vechiului Testament și prezentă la toți Părinții Bisericii, atât în Apus, cât și în Răsărit, ea a fost din diferite motive ocultată mai târziu, ajungându-se la o veritabilă amnezie a Cuvântului lui Dumnezeu.

Este meritul acestei lucrări de a evidenția unitatea indiscutabilă existentă în Biserică între rugăciune ca înălțare subiectivă a persoanei spre Dumnezeu și întruparea obiectivă a Acestuia în cuvântul Său biblic. Pentru că Biblia nu este o simplă carte, ci o Persoană care vorbește omului. Iar Persoana este Logosul sau Cuvântul veșnic al lui Dumnezeu — Iisus Hristos — la care omul răspunde personal prin rugăciune. „Nu numai cu pâine va trăi omul, ci cu tot cuvântul care iese din gura lui Dumnezeu” (Mt 4, 4).

Recomand de aceea cu multă căldură credincioșilor noștri această carte a părintelui Enzo Bianchi, chemând binecuvântarea Domnului asupra tuturor celor ce vor lua îndemn din lectura ei de a se apleca cu și mai multă dragoste asupra rugăciunii și a Cuvântului lui Dumnezeu.

† *Serafim*

Mitropolit al Mitropoliei Ortodoxe Române
a Germaniei, Europei Centrale și de Nord

ISBN 978-973-7859-49-5

9 789737 859495